

SVÁKO RAGAN Z BREZOVEJ,

JEHO ĎALŠIE ŽIVOTNÉ PRÍBEHY.

SPÍŠAL:
ELO ŠÁNDOR.

DRUHÝ DIEL.

9706
1929.

TLAČOU A NÁKLADOM DANIELA PAŽICKÉHO NA MYJAVE.

Úvod.

Prvý diel „Sváka Ragana z Brezovej“*) prijala naša verejnosť sympaticky; príslušné recenzie vyšly v sedemnástich slovenských i českých časopisoch. Toto mi bolo podnetom, aby som pokračoval v opisovaní životných príbehov i zkúseností brezovského sváčka, takto dobráka od kosti, ale nenapraviteľného figliara. Je pravda, že Brezová pod Bradlom je nevyčerpatelným zdrojom zdravého ľudového humoru, ale novšia generácia sa už modernizuje. Zaniká aj garbiarčina a brezovský národ sa rozchodí po širom svete za chlebom. Treba zachytiť všetko, čo tu ostalo po predkoch sviežeho a kyprého.

Predkladám týmto československej verejnosti druhý diel „Sváka Ragana z Brezovej“ a prosím milé čitateľky a čitateľov, aby jednotlivé state, citované i v tomto diele v nárečí brezovskom, — vyslovovali „po brezovsky,“ úplne tvrdo.

V Košiciach, 28. októbra 1928.

Pôvodca.

*) Vyšiel tlačou a nákladom D. Pažického na Myjave.

Sváko Ragan z Brezovej.

Sváčko lifrujú mašurká.

Jarmok bol na Brezovej a — silný, ako sa vraví. To značí, že bolo na ňom hojne kupcov i predavačov. Na Brezovej totiž „jarmek a tarmek“ (dobyťčí jarmok) v jeden deň vydržiavajú. Nie tak ako vo Vrbovom, kde majú pre každý iný termín. Sišlo sa hojnosť národa na brezovské trhovisko, ktoré sa rozprestiera na „hlavnej“ ulici, od Gavorov až po židovskú školu. Vo Vrbovom majú síce pre lichvacie trhy iné miesto, za mestom „Pažiť“ zvané, to však Brezovanov nemrzí; oni sa predsa nebudú opičiť po Vrbovanoch, ktorí majú vraj i tak dosť „parfínu“ po hlavnej ulici a námestí, aniž by im ho tam dobytok nechával. Brezovský jarmok netrvá dlho, o 1 hodine po obede je už zakončený. Nu, a jestli by po jarmoku ozaj kravský „parfín“ zaliehal trhoviskom, — nevídali! — komu sa nelúbi, nech bere plným nosom, aspon sa skôr mine — myslí si slávna mestská rada ešte slávnejšej veľkej obce, Brezovej.

Jarmok! To je sviatok prostonárodný! Pije kupec i predavač, obidvaja zapíjajú „oldomáš“. Aby vraj pán Bôh požehnal a pri dobrom zdraví zachoval kupca i predavača. Oldomáš si vždy vyjedná jedna stránka od druhej, už či kupec od predavača, alebo opačne. Zasadnú si do najbližšej krčmy a pijú. Keď sú „vo švungu“, veru pla.

tia obidve strany, štrngajú pohárikami a zdravkajú si. Oldomášu obyčajne ženy urobia koniec, núkajú mužov von, aby ich v meste nezastihla tma. Vonkovskí, „prezpolní“ vedia sa lepšie potužovať pri takom oldomáši, ako „meščania“. Najviac oldomášov sa pije pri kúpe a predaji lichvy. Jarmočníci, ševci, „krajčieri,“ papučiari, debnári, hrnčiari a ostatní menší živnostníci pijú až po zakončení jarmoku. Nu, a tu — akú má kto „náтуру“ tak vydrží. Nieкто by vypil aj za Dunaj vína, inému stačí pohárik a už je mu na „Hore háj, dolu háj . . .“ Menovite u ševcov je veľa tohoto druhu slabších pováh. Pán Bôh má však pečlivú starosť o takéto slabšie povahy. Múdrym svojím riadením uštedril každému takémuto chudákovi „nežnú“ polovičku, obyčajne až prisilnej povahy, ženu dobrých nervov. Tá už bdie nad svojím neborákom manželom a tam, kde neúčinkuje jej slovná encyklopedia, uvedie „do pohybu“ i svoju — teraz už menej nežnú — pravicu a ukáže mužovi, kto je pánom nielen v dome, lež aj na jarmoku. Mámt u na mysli jarmočníkov „prezpolných,“ teda nie Brezovanov. Je to jarmočnícka kasta sama pre seba, večne krajinou po jarmokoch vandrujúca. Veru, veľa ráz je šťastím, že kone sami potrafia i v noci domov, aniž by ich musel povozník (forman zvaný) dirigovať. Pravda, železnica tiež cesty nezmýli. —

Najviacej jarmočníkov regrútuje sa u nás z radov poctivého cechu ševcovského — čižnárov. Tých je v Podbradlanskom kraji (Vrbové, Nové Mesto nad Váhom, Stará Turá, Myjava, Brezová, Senica, Trnava) toľko, že by mohol nimi, Bože odpusť Dunaj zastaviť. „Viedenských“, alebožto pánskych ševcov — šustrov zva-

ných — znemožnil naúplne Baťa. Dnes už nevidíš po jarmokoch topánky predávať, dostane ich človek nepomerne lacnejšie ako „nápočné“ u šustra. A že by dakto z jarmočných kupcov bral ohľad na kvalitu ručnej práce? Daj pokoj! Kto by sa tým zapodieval na jarmoku! U Baťu je výber akých chceš topánok a — lacných.

Lenže, Baťa nezhotoví čižiem do módy, čižiem, akých tunajší ľud nosí! Pekných, „nazadek“ šitých, cifrovaných, kordovanských! Správnu — akurát — čižmu na nohu mladej nevesty, mlaďoženichovi len čižmár vie ušit najlepšie. A vrzgačky ti tiež urobí aké chceš. On robí aj takú čižmu, čo do nej s pece vskočíš, ktorá je síce troška volnejšia, ale pri tom je praktická. Vkrútiš do nej skoro pol oklepa režnej slamy, obuješ za vrece onúc — ale ti aspoň noha neodmrzne. Aj v najtuhšej zime vydržíš v takých čižmách čakať v lese na srnca, jeleňa a čokoľvek, čo ti pred flintu príde. Tu Baťa nemôže robiť konkurenciu. Dokiaľ sa národ bude pridŕžiavať svojho kroja, dotiaľ sa budú nosiť ručne šité čižmy, dotiaľ nevykape ani čižmárske umenie.

Za ševcom v počte jarmočníkov nasledujú — „svinári“, — priekupníci ošípaných. Sú medzi nimi takí, ktorí svine skupujú a prevážajú na iné jarmoky odpredať, a sú tiež takí, ktorí prasa kúpia na jednom konci trhu a predajú ho na druhom. Toto sú tak zvaní priekupníci.

Po čom poznať „svinára“ v jarmočnej trme — vrme? Poznáš ho veľmi snadno. Je to obyčajne chlapina hrmotnej postavy, brucháč, s večne zamastenou vestou, kolenami i laktami, ba i tvár sa mu masťou leskne. Vrecká na veste spojuje mu tlstá hodinková reťaz, z úst v prepálenej

špičke visí „šusterkuba,“ v ruke drží ťažkú kľučku a nápadný hrb na prednej strane kabáta svedčí, že na tom mieste, v zamastenej „šrajtofli“ skrývajú sa tisícovky. Ak má patričný viacej masť na brade a háboch, tak ten „svinár“ bude nebodaj aj mäsiarom, ak jej má menej, — teda len tak v miere normálnej, máme do činenia s reprezentantom iba svinárskej živnosti, priekupníkom.

Sváčko nemali rád „svinárov,“ vdeli v nich dravých konkurentov. Sám si dakedy — keď iného obchodu nebolo — „zasvináreli,“ ale skupúvali len „cecáky,“ dovážali obyčajne malých gýčov na Brezovú a prípadne aj do Senice, ak sa im neminuli doma. A ono takémuto „svinárovi“ zrovna pod nos prídu prezpoľní „svinári“ do kšeftu sa miešať!

— Počkaj, šak ti ja vytrem kocúra, — chystajú sa sváčko — nepolezeš ty vac sem medzi poriadnych ľudí. — Vyhútali si plán a vzali na mušku z nich toho, ktorý sa najväčšmi rozhádzoval na jarmoku.

Zašli si raz včasne ráno do Vrbového na tarmek. Tento raz išli sám, bez strynky. Vzali do košiny sopár kilov rozkrájaných podešiev a hybaj, na šimlovi dolu Holeškou po rozheganej hradskej ceste do Vrbového. Šimel sa im síce pri každej krčme sám od seba zastavil, ale sváčko nesliezli s voza, lebo sa ponáhľali včas, ešte pred ôsmou hodinou stihnúť do Vrbového. To sa im aj podarilo. Zatiahli s vozidlom k mestskej veži, opatрили tátoša a rozložili svoje podošvy k odpredaju. Za necelé dve hodiny odpredali sváčko „partéku,“ zatiahli so šimlom na horný koniec, do Krutých hospody a pobrali sa ešte raz dolu, za mesto, do lichva-

cého jarmoku. Tam, v oddelení pre svine počali sledovať pohyb cien bravčového dobytku, ponuk a kúpychtivosť. Ich zrak skoro utkvel na jednom priekupníkovi, ktorý nechýbuje ani na jednom brezovskom jarmoku. Toho si sváčko vzali na mušku, pristúpia k nemu a spustia — akoby sa nechúmnelo:

— Ná, veru to tu nemáte dobre. Tý prasce sú vám ukrutne drahé. To je precca proti pánu Bohu. Ja bych vám prisám — zaopatril prasce dobré aj za 6. korún živej váhy.

Priekupník sa toho chytil obidvoma rukami — ako sa vraví. Za tepla sa sjednal so sváčkom v tom smysle, že od zajtraška za týždeň počas jarmoku a síce o 12-ej hodine, odoberie si od sváčka na Brezovej sto prasiec, dobre kŕmených, za cenu Kčs, 6. živej váhy.

Ujednané, zazavdančené a zapité!

Kupujúci ešte toho zamého dňa predal tieto prasce ďalej, k dodaniu za týždeň, keď ich on najprv odoberie od sváka Ragana.

Na určené datum vybral sa náš kupec pre prasce na Brezovú. Zahrmí ku sváčkovi. Bolo práve v poludní a dožadoval sa ozavdančených prasiec, ktoré chcel odoslať už druhému kupcovi.

— Nále — vravia sváčko — chodte len na stanicu, tam ich mám šetky. Môžete si ich sám prečítať a odvážiť. Mašurká sú to podarené, akurátne, krochkajú jako na objednanie . . .

Kupec odijúc dotrepe sa na hodne vzdialenú stanicu a netrpeľivo hľadá svoje mašurká, súčasne sa obzerá po vhodnom vagone pre ne. Štvornohých mašuriiek na stanici nebolo, ale — videl tam dvojnohých vyše práva. Inu, jarmok sa zakon-

čieval a jarmočníci niektorí prichodili na stanicu, aby odpoľudňajším vlakom odcestovali ďalej. Boli medzi nimi mnohí „nadratí, jak písmo káže, podľa zákona.“ Bola im cesta úzkou, „šnórovali“ ju od jedného okraja ku druhému. Kupiec skoro pochopil, že po aké mašurká poslali ho sváčko Ragan na stanicu. Napálený, ponáhlal sa späť na Brezovú a spustil zle-nedobre na sváčka, ktorý nechceli dobre chápať zlosť kupcovu.

Bol z toho čestný súd, zasedavší u Tvarožkov pri poháriku. Sváko museli zaplatiť kupcovi Kčs. 1.700—odškodného. Mrzelo ich to, ale pomoci nebolo, museli vysoliť peniažky.

Tento figeľ pridraho vypálil sváčkovi.

Sváka Ragana stíhal osud zavše neblahý, indy zase dobrý, ako kedy prišlo. Mnoho záviselo na počasí, na ročnej dobe, na šimlovi, jako skoro dorazí na miesto, kde sa vydržiava jarmok atď.

Tak tomu bolo aj s mašurkami, v horeuvedenej príhode sváčkovej.

Lepšie sa podarila iná príhoda.

Raz prišli na jarmok do Vrbového a priviezli so sebou plnú košinu drobných prasiec. Prídu, postavia sa na svinskom trhovisku, opatria si šimla a za kontroly strynkinej začnú vychvaľovať svoju živú „partéku.“ Jednomu Krajňancovi na príklad takto vychvaľovali:

— Prítelko, len si kúpte z tých mojich prasiec, kúpte! Nebojte sa, budete ma len po dobrém spomínať. Čujte, jestli Vám nezdechnú, takých bravov vychováte z nich, až radosť!

— Čo, neveríte?

— Jako Vám to mám ešte ešplikovať?

— Teda, keď si jedno kúpite, bude Vám vážiť metrák aj s hrántom. Jestli by ste sa teda

pre dve rozhodli, tak Bouprisám budú vám vážit päť metrov aj s chlievom. Toto vám garantujem, prítelko.

Po takomto doporučení Krajňanec kúpil si pár prasiec od sváka Ragana. Ani sa nejednal, lebo bol presvedčený, že prasce nepochodia z Čachtíc, o čom museli sváko zvlášť ubezpečiť kupca. Hovorí sa totiž, že „z Vrbového nič dobrého,“ čo je ovšem veľmi relatívny názor. Lenže Vrbovan k tomu dodá: „A z Čachtíc ani prasa.“ A to je pravda! Na vrbovských trhoch a lichvacích jarmokoch nepredáš ošípané čachtického pôvodu, iba ak bys, zatajil ich príslušnosť.

A Krajňanec ešte aj dva páry podešiev kúpil si od sváka.

Sváko pri slávnostnom zahájení železničnej premávky na Myjave.

Bolo to v nedeľu po poludní, na Barboru. Sváčko sedia za stolom, na konci nosa visia im staré okuliare, kúpené ešte pred markovičovskými voľbami na jarmoku vo Vrbovom a čítajú Postillu. Boli síce do poludnia i v chráme božom, ale po obede sluší sa prečítať si na ten deň pripadajúci text z Postilly. Tak robievali aj starí rodičia sváčkovi, tak robia aj oni a túto peknú tradíciu budú verne zachovávať všetky generácie rodu Raganovského. Do Tvarôžkov, alebo „na Cirkevné“ sluší sa ísť až na večer, keď už niet ani pri statku práce, a len po skončení všetkej opatery v hospodárstve ostáva voľná chvíľa k vypitiu „troch decí modranského“ a pobesedovať si so susedmi.

Odkedy som svoje poznatky o sváčkovi Raganovi „na papier hodél“, stávajú sa sváčko predmetom všeobecnej pozornosti a úcty. Lebo ved len čo je pravda. Ak spomenieš dakomu figliarstva Brezovanov, hneď si patričný myslí na nášho sváčka, pravda, myslí iba po dobrom a nikdy nie po zlom. Boh uchovaj, krivdil by sváčkovi, kto by o nich zlé myslel!

Stárnu sváčko, stárnu. Zavše keď sa podívajú na dorastajúcu generáciu, zamyslia sa a dúmajú sám pre seba:

— Ná, Sanko, nebodaj ty stárneš, alebo tí viselci delenjakí rastú; jedno alebo druhé, alebo obidvoje.

Sedia sváčko za stolom. Prečítali si dnešný text z Postilly a práve odriekávajú posledné slová príslušnej modlitby, keď v tom do izby vrazí udýchaný a vari ani nepozdraviaci Juro Trtúch zo Závodia a spustí hromovým hlasom na spokojného sváčka:

— Sváčko, sváko, máte cedule . . ?

— Mám, ale hm, — odpovedia sváko.

— Sto vozových striel a centov žeravých vám do duše pálelo! S Bohom sa majte! odseknite Juro a práve tak rýchle vybehne z izby ako bol prišiel, ba ani dvere nezavrel za sebou.

Sváko si pokojne ďalej sedia za stolom, ako by sa nič nebolo stalo. Dačo si tak pod nos pohundrávajú. — Nále, vidíš ho, volentiera!? Fajn futierko, ej veru je, nech som huncút! Takých kšeftvov bych mal tisíc za den; ešte mi staré nevrátil, ten lapaj . . !

Ak nevysvetlím čitateľovi význam vyše spomenutých dvoch viet, sotva kto pochopí tento žargon, lepšie rečeno amerikanizmus-stručnosť obchodnej mlavy našich bodrých Brezovanov. Slovmi: „Sváčko, máte cedule?“ spytoval sa Juro Trtúch sváka Ragana, či majú peniaze na požičanie. Trtúch teda úver žiadal od sváčka. Vo sváčkovej odpovedi: „Mám, ale hm“— treba rozumieť: „Mám, ale požičiam ti z nich iba vtedy, keď mi dáš zmenku dobrým žirantom podpísanú. Bez zaručiteľa ti ani na zmenku ani fuka nedám.“

Jestli sa v obchodnej korešpodencii našich bánk v novej dobe ujíma stručný amerikanizmus, na Brezovej pod Bradlom majú obchodnú mlavu

už dávno zjednodušenú a veru iste stručnejšiu, ako je k nám importovaný „amerikanizmus.“

Po tomto výstupe pobrali sa sváčko do maštale, aby ešte usypali šimlovi a napojili kravu i jalovicu, čo toho roku prisadili. Jalovička sa im už nabehala, keď sa otelí, predajú starú kravu, jej manku, ktorá je už trochu pristará, kašľavá; prisadili ju pred desiatimi rokmi.

Keď statok opatrili, pobrali sa náš sváčko do Tvarôžkov na obligátne „tri deci modranského.“ Tam už bolo viac súsedov shromaždených a živo debatujúcich o stavbe novej železnice z Veselia na Morave cez Myjavu do Nového Mesta nad Váhom. Menovite okolnosť, že železnica ide cez Myjavu, našich garbiarov priveľmi zamestnávala.

Medzi Brezovanmi a Myjavci panuje netajená rivalita, závodenie o primát. Brezovania sa nemôžu smieriť s tým, že je okresný súd, „gruntbuch“ lapák a okresný úrad práve na Myjave. Prečo, začo? Menovite teraz, v oslobodenej vlasti veľmi trpkó znášajú, že ich národná minulosť nebola povolanými, úradnými činiteľmi vzatá do úvahy vtedy, keď išlo a ide o umiestnenie verejnoprávných úradov. K Markovičovským voľbám vrbovským Brezovania tiahli pod bielou zástavou, na znak národnej poctivosti a solidarity; ešte i brezovskí židia hlasovali na nášho Jula Markoviča. Myjavci? Medzi nimi sa už aj zradcovia národnej, slovenskej idey vyskytli a pri voľbách do peštianskeho parlamentu niektorí odovzdali vota na odkundesa, Rudnyanského. Brezovskí evanjelici okrem toho odsudzujú nesúladsť myjavských cirkevníkov, kopaničiarov s mešťanmi. Myjavské kopanice majú viac obyvateľov, ako mesto Myjava. Početnej svojej sily sú si kopa-

ničiari vedomí a preto, kde len môžu na cirkevných konventoch, natahujú sa s mešťanmi, zaujímajú opačné stanovisko, takže aj cirkevná vrchnosť evanjelická je hodne zamestnávaná konventuálnymi usneseniami myjavského ev. sboru. Disciplinovaní a pravoverní evanjelickí Brezovania zazlievajú Myjavcom túto nevraživosť. Na tomto pomere nič nespomáha ani to, že kde-tu ožení sa Myjavec s Brezovankou a naopak. Nemajú sa radi a preto sa nik z Brezovej nechystal ku slávnosti zahájenia dopravy na vybudovanej už čiastke železničnej dráhy z Moravy na Myjavu, ktorá mala byť 8. decembra 1927. —

Veru bych si pomôhel, vravia sváčko Mocko, ej veru nejdem! Nech si hu majú, tú mašinu, my Brezovania sa bez nej obejdeme, ale veru dele to nestrpíme! Po Novém roku pôjdeme s deputáciu do Bratislavy, aby nás prideleni okresom k Senici, keď už venkoncom nemá byť okresné sídlo na Brezovú prenesené.

— Nech som huncút, ani jeden Brezovan nepôjde ščil na Myjavu, ozve sa mladý Černý, nech si Myjavci hneď aj ajroplánovú zeleznicu spravia. Poriadny človek, teda Brezovan, tam nemá čo hladat . . .!

Slovo dalo slovo a všetci prítomní i so sváčkom Raganom sľúbili, že veru vo štvrtok nik z Brezovej na Myjavu nepôjde. Po ôsmej hodine rozišla sa spoločnosť od Tvarôžkov.

Sváčko si však ináč počínali. Doma na stole čakal ich nedelňajší „Slovenský Deník“ a v tom sa sváčko dočítali, že na Myjavu ku spomínanej slávnosti má prísť aj pán minister, dr. Milan Hodža. Do sváčka ako by bol električky nalial. Nie, nevraživosť stranou,

oni na Myjavu naisto pôjdu a čo sa priam celá Brezová na nich nahnevá, pôjdu! Však šimel je vypočinutý, za kšeftom do sveta pred Vianociami nemienia už ísť, nuž prečo by nešli?! Pôjdu a to Hodžovi k vôli, lebo oni sa s ním poznajú už veľmi dávno, ešte z tých čias, keď kandidoval v Kulpíne za ablegáta do peštianskeho parlamentu. Vtedy aj sváko za neho agitovali medzi bačvanskými Slovákami a Srbmi. Áno, pôjdu sváčko počuť si Hodžu na Myjavu už aj preto, lebo veď on i s rodinou je ich stálym „kunčoftom“. Hodža ešte i teraz len od Raganov kupuje pre seba a rodinu podešve a futro. Sváko si ho teda ako by po známosti pôjdu uctiť.

Sváčko svoj slub „statočne“ splnili. Vo štvrtok ráno „vyštafirovali“ si svoju ekvipáž, šimlovi sviazali chvost do uzla, vzali dateliny do noše, obroku do mecha, polovic pečenej husi do kabele kuby a hybaj na Myjavu.

V ten samý deň i moju maličkosť zavial osud na Myjavu. Vlastne doviezol ma tam môj rodák a spolužiak, Števko Dobrovodský z Vrbového, spolu aj s pánom konseniorom a ev. farárom vrbovským, Julkom Bodnárom. Števova „Fiatka“ za pol hodinky vybehla s nami z Vrbového hore vrchmi na Myjavu. Števo karoval sám, nuž boli sme tam čoskoro. Aj tak sme zmeškali, vlak z Veselí n/M. bol už tam. Vlastne boli tam vlaky dva. Ich rušne pyšne si odfukovaly sta by boli na hlavnej trati „express-orient“ vlak ťahaly.

Naše auto zastalo pred stanicou a koho tam prvého stretnem, boli náš sváčko Ragan.

Pán Boh daj dobrý deň, sváčko, pozdravím ako sa patrí a je zvykom na našich stranách.

— Pán Boh uslyš, vy oný, čo ste jeden.“ odpovedia sváčko. Ale, čo vás sem až z Košíc čert priniesel, čo nesedíte doma?

Ako vidíte, sváčko, vzejdem aj tam, kde ma nezasejú. Nebodaj, keď som sa narodil, aj mňa strčili pod opálku a klepali na ňu, jako to na Brezovej robia, aby bol Brezovan poplašený, nezcvrkol sa na kyselé mlieko, nesedel doma ako kvargľa, lež cestoval ustavične za kšeftom. Možno, že i mojim údelom je cestovanie, vravím. A vy, čo tu robíte, sváčko?

— Ná, jako vidíte, prišiel som sa vlastne na ministra Hodžu podívať a volajakosi ho tu nevidím, ani vy ste ho tu nevideli?

— Veru nie, sváčko, a on už ani nepríde; však tu bude iný člen vlády, Hodža si to necháva, až bude celá železnica vystavená po Nové Mesto nad n/V. Ináče, poďme blíž k tribúne, sváčko, aby sme počuli i zo slávnostných rečí niečo, keď sme už toľký kus cesty sem prešli.

Popošli sme k rečníckej tribúne, kde práve rečnil minister železníc, Najman. Sváko ma šтурgnú palcom medzi rebrá až sa mi v očiach zaiskri-
lo a spýtajú sa polohlasne:

— A toto je čo za ftáka?

Minister železníc, Najman, odpoviem stručne svákovi.

— Najman, Najman? Počkajte, ja bych ho mal odniekal poznať, poznamenajú Sváko. Počkajte, hneď si vzpomem, či som mu niekedy futro nelifroval, alebo podešve na vrbovském jarmeku nepredal . . .

Sváko dúmajú, dúmajú, potisnú baranicu vše s čela na temeno hlavy a zase naopak, na znak toho, že „hýbu rozumom,“ alebo sa ľavou

rukou — po brezovsky — cez vysokú baranicu na pravom uchu poškriabu. Dlho im na um neišlo, odkiaľ vlastne ministra Najmana poznajú, až zrazu skoro plným hrdlom zavolajú, že sa okolostojace obecenstvo na nich prekvapene obzeralo . . .

— Aha, už to mám, no a čo mi to dalo roboty, lež som si zmyslel. Poznám ho z noviniek.

— Áno, je to on — prisvedčím — ten istý.

— Ejnu, ejnu — vravia sváčko pre seba, zrakom ku rečníacemu ministrovi Najmanovi obrátený a skoro by lútostive kývajúc hlavou pokračujú — a kto by to na neho povedal, že sa to vmestí do neho!? Ved sa zdá byť celkom poriadnym a statečným človekom. Ná, šak aj dobre hovorí, šak by aj pravdu môheli mať, ale mosí byť fajn futierko! Oh, ty hlavo plná múdrosti, kvete z lotusu, buď nám na veky zachovaný . . . !

Na obed složili sme sa v hostinci u Siváčkov, kde náhodou aj sváčko mali vo dvore svojho šimla s vozidlom etablovaného. Ale u Siváčkov nám obeda dať nechceli, lebo vraj „všetko je henkaj v kinematografe, kde je veľiký banket.“ Iba čo sme si vína zapili a nejaký syr zajedli. Za chvíľu sa dobatolia za nami aj sváko Ragan, zrejme mile prekvapený, že sme sa zase sišli. Sadli si medzi nás, rozviazali uzol s husinou a ponúkli aj nás. Za chvíľu prisadlo ku nášmu stolu ešte niekoľko Myjavcova Myjaviek, tak že o veselý hovor núdze nebolo. Myjavci si doberali Brezovú a sváčko im po zásluhe rovnakým odplácali. Zaplatili sme a chystali sa na cestu ďalej. Pred odchodom spýtam sa ešte sváčka: — Sváčko, a ako vám šmakuje myjavská železnica?

— „Prisám vačku, veru nejde mi po srsti, odvetia sváčko, ani trochu sa mi nezdá, ved si len pomyslíte — zadkom ide na Moravu. Či to len múdre urobili! Dobre som sa na nu poďíval, ale nezmúdrel som z nej! Na takú potvoru si poriadny človek nesadne . . .

— Ej, sváko, protestuje ktorýsi Myjavec, šak aj vaša mašina chodí zadkom obrátená z Jablonice na Brezovú. Čo vy máte našu mašinu ondiet, urážat?!

— Vidiš ho, viselca, odseknú sváko, ke-
bys tomu rozumel, mlčal bys jak veš pod chra-
stu. —

— Našu Brezovskú mašinu nekritizuj! Tá už chodí medzi Jablonicu a Brezovú, že trať aj po tme, čo by hned aj zadkom. Si ešte mladý seč-nák, nerozumieš tomu. Vaša mosí tunelami prechádzať a rád bych videl, jako to urobí, keď sa bude cez ne zadkom prepchávať. Či bys ty zadkom obrátený traťel na stanicu odtáľto? Veru nie a tým mene v noci. No vidiš! Škoda, vidiš, že si už skoro namiesto!

Debatu zakončil Julko Bodnár komunikač-ným citátom z Písma: „Ját jsem ta cesta i život, žádný nepřichází k Otci než skrze mne“ a ďalej, „Byť mi se dostalo jíti přes údolí stínů strašné smrti, Tys Pane se mnou . . .“ atď.

Vbatolili sme sa do Števvovho vozidla a o pol druhej hodine cez Turú Lúku uháňali do Bašnárov a na Bukovec, nechajúc sváčka na Myjave, ale tiež sa už domov pobierajúceho. Ida cestou uvažovali sme s Julkom o myjavskej železnici. Obidvaja priznávali sme jej nesmierny, hospodársko-politický a strategický význam, ale v jej výstavbe vidíme súčasne i pochovanie svojrázu

myjavského ľudu. Je síce pravda, že zo samého svojrázu nevyžijeme, ale zmiznú kabanice, kuby, krpce, kasanice, čepce i rukávce; na ich miesto nastúpi šifón, kanafás, cajn, barchet a továrenské látky. Myjavský ženský kroj už len kde — tu po mestách bledolíce slečinky budú nám profanizovať. Nôž sa mi vo vrecku otvára, keď náš myjavský, alebo krakovanský kroj vidím spotvorený na veľkomestskej frajle s bubikopfom, mikádom, napúdrovanou tvárou, nabarvenými gambami, v prelamovaných punčochách a lakýrkach s vysokými podpätkami. To je výslovné ohyzdenie jedinečne krásneho nášho kroja. Však, ak by patričná „fešanda“ v takomto ustrojenom kroji na Myjavu alebo do Krakovian prišla, nedala by si za rámik menej lichotivé slová, akými by ju naše ženičky vykristily. Beda slovenskému ľudovému kroju, keď ho budú vláčiť dľa parížskeho vkusu po veľkomestských korzách.

Eh, trocha ďaleko som odbočil. Dúmali sme o všeličom. Julko spomínal že nevedel by spočítať koľko ráz za 27 rokov premeral pešo túto hrbolatú cestu z Bukovca na Myjavu a späť. Dnes to má už lepšie vo Vrbovom, kde je v mieste železničná stanica, mesto dláždené a po stranách asfaltový chodník. Vrbové má až štyroch farárov, troch kresťanských (1 evanjelický a dvaja katolícki) a jedného židovského, ale klebetné jazyky vravia, že vlastne všetci štyria sú Židmi.

Ani sme sa nenazdali, keď auto zastalo pred gazdovským dvorom Bašnárovcov. Vošli sme po známosti do domu, kde nás milo privítala rozšafná gazdiná, známa na celom okolí ako Kačka Bašnárezch. Kačka pochodí z Vrbového, je rodeňá Dobrovodská, osoba veľmi rozumná a dobrá

vlastenka. Muž jej zomrel v ruskom zajatí, kdesi v Astracháne, jeho miesto po meči má v rodine Bašnárových zaujať 24 ročný syn, Paľko. Mal by sa už oženiť, však by mal z čoho vychovať nevestu i rodinu. Nebránia mu, mohol by si aj chudobné dievča vziať, nech len by sa jemu páčila a bola tak pracovitou, ako boly mamička i babenka. Dedko Bašnár, tahajúci už ôsmy krížik na svojom chrbte, ešte vše dohliadnu na čelaď, hospodárstvo, ale darmo je, už tých rôčkov majú skoro dosť a nohy už nechcú tak ľahko po vrškoch nosiť. Však sa chudák vše požalujú na celý svet, na veľké porcie, na jakúsi tú dávku, do ktorej im v štajronte aj za susedov v senickom a prietržskom chotári platiť narátali.

Od Bašnárovcov nemožno len tak napochytro ujsť, treba vyčkať trakty. Kto robí opačne, urazil by tento pohostinný dom. Preto ani my — hoc sme mali veľmi na spech — nemohli sme pokračovať v ceste, kým nebola hus upečená. Medzi tým rozbehli sme sa s Julkom a priateľom Števom na Bašnárov kopec, ktorý náš batko, Hurban Vajanský, ako aj dvor Bašnárezch, poeticky zvečnil. S kopca je pekný výhľad na Myjavu, Brezovú a na západe až Šaštín vidno. Pravda, na jar a v lete môže byť pohľad s kopca ešte malebnejší.

Od Bašnárovcov pobrali sme sa cez Bukovec na Brezovú. Už sa zvečerievalo. Tu však nemohli sme obísť nášho Vladka Roya. Samochod zastavil pred farou a my s Julkom vybatolili sa z neho. Vošli sme do fary. Vladko práve vnášal si do pracovne petrolejovú lampu. Náš nečakaný príchod mile ho prekvapil. Vítaniu nebolo konca. Menovite prekvapilo ho, že ako som sa

ja z Košíc až na Bukovci ostehnúl. Vladko prekladal čosi zo Shakespeara, vraj budú to hrať vo februári v Slovenskom Národnom Divadle.

Hoc sa nám času ku diškúzii nedostávalo, jednako však najnaliehavejšie otázky sme si leťmo i stojačky zodpovedali. Nevidel som sa s Vladkom snáď už vyše dvoch rokov.

— Čítal som v „Prúdoch“ — vraví Vladko, — tvoj referát, Elo, o zkušenostiach v Poľsku ako si sa tam mal?

— Nuž ako, — však som svoju cestu opísal, snáď som z nej iba návštevu Zenstochovej a kláštora na Jasnej Górze vynechal, to však nespadá do rámca hospodárskeho referátu . . .

— Dobre, dobre, — viem, že nespadá — nalieha Vladko, ale ináč, ináč ako si sa mal? Či sa Ti páčily kraje, lesy, roviny, mestá, pamiatky, obrazárne, more atď. atď.

Pravdaže, všetko sa mi páčilo, ale opísanie týchto dojmov rád ponechávam priateľom, ktorí boli so mnou v Poľsku minulého leta a ktorí vedia prebierať na strunách stejnej lýry, na akej nám aj ty, Vladko, vše zahráš I papkanica je v Poľsku dobrá, i herbátka ničevó a tie rôzne vúdky, šnapse, eliksíre a všetko čo sa tam pije, vieš tam nemôžeš jest, abys si neupil a nemôžeš piť, abys si ze 6—10 kanapiiek (obložené chlebíky) nezažerkal. Vieš, ja celý rok nesiahnem ku šnapsu, iba na Štedrý večer, aby som sa reku neodcudzil otcovskej tradícii, že si trocha „ježiškového“ uvarím, ale inakedy nie. Avšak tento raz — napil som sa vúdky na celý život. Ak by som bol kanapku vodou zapil, bola by sa táto nazdávala, že ju pes sožral. Proste, vieš — proste — tam bolo absolútne vylúčene nezapíjať.

Teda, to sa mi musí odpustiť a každému z nás, — ale . . .

— Hej, čo ale, von s tým — reklamuje Vladko — to bude dačo zaujímavého, povedz nám to, čo aj na krátko.

— Nuž vieš, — vravím — možno sa Ti to bude zdať aj malicherným. V Poľsku nemajú, nepoznajú našich bryndzových halušiek. Majú tam mäsa, polievky a múčniky na všeliako, ale bryndzových halušiek nepoznajú a to bude iste na dlhú dobu prekážkou slovensko — a československo-poľskej vzájemnosti. Však ani doma každý deň nejem bryndzových halušiek, ale keď som bol v Poľsku, zabažilo sa mi veľmi po nich. Na štvrtý deň nášho pobytu v Rzeczi pospolitej Poľskej písal som svojim „dvom tretinám“ do Košíc medzi iným: „Olinka moja drahá! . . . a keď ti budem z daktorej pohraničnej stanice telegrafovať, že už som vo vlaku na zpiatočnej ceste do Košíc, navar mi po slovensky kapustnice (rozumej, aby sa v nej aj prasiatko pováľalo) a misu správnych, bryndzových halušiek . . .“

A tak sa aj skutočne stalo. Jakživ mi tak nechutnaly, ako tento raz! Bryndzové halušky budú vážnym problémom v stykoch slovensko-poľských, už či sa tomu Tido Gašpar usmieva alebo nie.

Vieš, Vladko, reku aby sa slovenská i poľská žurnalistika podujala preklenúť nejak tento problém . . .

— Neviem, neviem — krúti Vlado pochybovačne hlavou. Bratia Poliaci môžu zase nadhodit, že naše kuchárky musia sa naučiť poľské kanapky prihotúvať. Vieš čo, o týchto otázkach prejednáme pri najbližšom zájazde poľských žurna-

listov k nám, alebo našich do Poľska, pojednáme vo zvláštej ankete.

— Dobre, — vravím, ja sa podrobujem, len povedz bratislavským felibrom, aby na vec nezabudli.

Pravda, ani tu sme sa nemohli baviť. Ani sme si zimníky nesvliekli a nesadli si. Bolo treba ďalej ísť, bo auto muselo prechodiť zlými, poľnými cestami, kým sa spustilo s kopcov do Brezovej. Rozlúčili sme sa bratsky, Števo nakurbloval motór a my uháňali, vlastne vliekli sme sa po rozheganej poľnej ceste smerom k našim stranám.

Do Brezovej dorazili sme o 6. hodine. Už bola tma. Števoová „Fiatka“ po toľkej túre sa dobre osvedčila. Zastali sme — kde inde ako — u Tvarôžkov, ale sme si povedali, že len na desať minút. Za ten čas chcel som aspoň dvoch-troch priateľov navštíviť. Vylezieme zo samochodu, narovnáme si trocha kríže a natiahneme hnáty. Julko so Števom vojdú do hostínca a ja sa v tme obzerám, kam by som najprv na minútku odbehol. Po ceste predomnou prechodia dve ženičky, Brezovanky a ja počul som z ich rozhovoru:

— Ná, Juda, — ved tu smrdí niečo, jako by benzín; nebodaj tu prebiehél antonobil. Ba čo nám Brezovú osmrádzujú, potvory delenjaké . . . !?

— Nemyslím, Betka; asnaj niekdo nezhasel šušen na sviečke; šak veru smrdet môže aj bez benzínu . . . !

Po tomto duette odhodlal som sa vojsť do blízkeho obchodu priateľa, Ivana Gavoru. V kročím, v obchode sem tam behajú učni, pomocníci a šéfa nevidno. Až za chvíľu vytašmal sa z vedľaj-

šej miestnosti. Dáva sa na mňa, dáva, sta by ma nepoznal. Keď ešte bližšie ku mne pristúpil, pretre si oči a zvolá:

— Si to ty, Elo, alebo je to iba duch Ela Šándora?

— Ja som to, vravím, duch Elov, ale vtelený!

— Ná, odkals' spádél do našej Brezovej tak z čista jasna, šak som ti fčera list písal do Košíc? Vidíš ho, viselca; zejde naozaj aj tam, kde ho nezasejú!

— Ivko môj, bol som s Julkom Bodnárom aj so sváčkom Raganom na Myjave, keď tam po prvý raz novú železnicu predvádzali a teraz . . . Ztratil som direkciju . . . !

— Keď len to, odpovedá vesele Ivan, a už ma tahá do vedľajšej miestnosti. Len pojsem, ja ti už pomôžem nájsť direkciju.

Vošli sme a Ivan vytiahne odkiaľsi z kúta fľašu s „národným,“ slivovičkou doma varenou a tri razy prepaľovanou. Naleje do menej skromných kalíškov a

— daj nám Pán Bôh zdravie! — slovami udomácňujeme vzácny elixír do žalúdkov. Slivovička bola ani medokýš, takej v meste nedosta-neš kúpiť. Sama sa pila, sama dolu hrtanom karovala.

— Daj pán Bôh zdravie! Pán Bôh uslyš; šak je to jeho remeslo, (rozumej, aby zdravie dával), ozývalo sa v miestnosti. Ktosi vošiel do obchodu a spytoval sa, kde je pán šéf. Učeň odpovie:

— Ščil, prosím, pán šéf nemá času, lebo sa dáva na múku v magacíne, tak za hodinu asnaj bude tu.

Vidno, že Ivko má disciplinovaný a móresu znalý personál.

Avšak za malú chvíľu prišiel za nami aj Julko. Aj tomu chceli nadišputovať, že pán šéf „sa díva na múku.“ Nedal sa. Vošiel a musel si tiež so mnou „direkciu naprávať.“ Lenže teraz som už ja musel počúvnuť Julka a ísť s ním spoločne na návštevu do Dankov, bývajúcich hneď v treťom dome s hora. Ivana som však vopred požiadal, aby mi z tej slivovičky so dve fľašky prihotovil. Jednu pre otca a druhú pre mňa, aby sme si po slovensky mohli „ježiškového“ na Štedrý večer navariť. Bez „ježiškového“ niet Štedrého večera! Ivan rozkázal svojim adjutantom, aby vybrali dve „subtilne“ fľašky a naplnili slivovičkou. Viselci, vybrali fľaše šestnásťdecové, väčších už nemali. Zatiaľ sme prešli do Dankov.

Sváčko Danko, v žltej garbiarskej zástere, čosi si do kalendára zapisovali a strynká motali sa v kuchyni. Veľké bolo ich prekvapenie, keď sme sa vrhnuli do kuchyne a keď Julko na mňa vyzradil, že ja som to spáchal o svákovi Raganovi z Brezovej.

— Ach, jéjdanko, zhýknu strynká, a ja som myslela, že ste taký malý, bosrmán a vy taký čungálisko dlhý, veľiký — ach jejdánenko! Mamenko? Ančo, Juda, — ná chod, podívaj sa v komore, prines niečo! Šak vás tak na prázdno nepustíme . . .!“ ochkajú strynká.

— Nie, strynká, my sme len na skoku, ospravedlňuje Julko, „musíme preč, lebo nás majiteľ auta nechce čakať, keďže je od rána von z domu. Sváko medzi tým zpoza posteľe vytiahli fľašu nejakej „gramatiky“ a v ruke strynkej zjavila sa zrazu údená kľbása, dlhá aj so dva met-

ry. Pravda, my sme sa nemohli zdržať. Nemilopadlo Dankovcom, že sme neprijali ich pohostenie. Musel som strynke; slúbiť, že keď sa najbližšie na Brezovú podívam, celkom iste u nich osadnem. Rozlúčili sme sa vo veselej nálade s Dankovými, strynká si pri tom nemohli odpustiť, aby nepoznamenali figliarsky: — Ej, Vy viselec delenjaký!

Aká pomoc, museli sme ísť.

Ťažšie sa nám bolo dostať von od Gavorov. Za chvíľu prišiel aj Milko Gavora z továrne „Bradlan“ a iní a chceli nás tam zdržať na noc. Však, že nás odvezú ráno do Vrbového, nemusíme sa obávať. Ženáčom daly ich polovičky do polnoci priepustku, takže spoločnosť už bola zabezpečená. Nič na plat, nemohli sme sa zdržať. Medzi prítomnými ozval sa i taký hlas, že by bolo treba „presvedčiť sa,“ či má naše auto dobré gumeny, pichnúť do každej, aby ich šofer musel lepiť a my tak dlhšie zdržali sa na Brezovej. Pravda, rozvážnejší tomu zabránili.

U Tvarôžkov bola zase druhá spoločnosť. Lenže tu sa už tiež mnoho zmenilo od tých čias, ako som tu bol posledne pred dvoma rokami. Starí už negazdujú, obchod odovzdali zaťovi a sami sa utiahli do Rinka, akoby na odpočinok. Nálada bola veselá; každý z prítomných vedel o nejakom novšom figliarstve sváka Raganana.

Po chvíli „dotalúpili“ sa aj sváčko Ragan. V šenkovni začul som ich, ako komusi hovorili:

— Čo ja ti poviem! Prišiel, šak som už bol s ním na Myjave. Máš pravdu! Šak takto sa zdá byť poriadnym človekom, skoro jako rodený Bre-

zovan. No, no — a kto by to bol nanho povedal, že to šetko o mne do sveta vykrámi . . .!? Ten viselec!

Keď sváčko vkročili do hostovskej miestnosti, my sme sa už chystali na cestu a poodobierali od všetkých prítomných. Iba keď sme už sedeli v samochode, zavolajú sváčko Ragan:

— Počúvajte, Vy oný čo ste jeden! Aby ste to zas nehodeli o mne do novín, čo sme sa na Myjave diškurovali!

— Nebojte sa, sváčko, čo som si nezapamätal, nenapíšem.

Za necelej pol hodinky sbehli sme z Brezovej do Vrbového.

Keď sa pán farár stahuje na Brezovú.

Tento raz zvolili si brezovskí cirkevníci za svojho duchovného pastiera farára vrbovčianskeho. Na mene nezáleží, hlavné je, že príhoda, ktorú uvádzame sa skutočne stala. Vrbovce je obec susedná s Myjavou, tesne na hranici Moravy ležiaca. Na Brezovú musíš z Vrbovíc cez Myjavu prechodiť a keď ňou prechodí slávnostný sprievod, vezúci novozvoleného farára, hm, to je aj pre Myjavcov zvláštnou udalosťou.

Martin Denglavý, rodom — krvou Brezovan, priženil sa na Myjavu. Obyčajne sa stáva, že takýto rodinný príšelec aklimatizuje sa v rodnom kraji ženinom a zabudne na svoj domov, kam — ako sa vraví — aj „kriminálom patrí.“ Dalo by sa právom predpokladať, že aj náš Martinko nassal do seba „myjavskej manýry“, ktorá sa na vonok javila najmenej v tom, že Myjavec dopaľoval Brezovana, kdekoľvek sa stretli. Bol Denglavý už vyše 20 rokov myjavským obyvateľom.

Ale chyba lávky! Martinko sa nám Brezovanom neodcudzil a nedal sa nikdy strhnúť ani k najmenším výčinom proti svojim rodákom. Práve naopak, kde len mohol, zastal sa Brezovana, nedopustil na neho krivej reči, ostával stále dôsledným ku brezovskému lokálpatriotizmu. Preto ho Brezovania i Myjavci obecné nazývali „brezovským konzúlom“ na Myjave.

Je teda samozrejmé, že Martinko nemohol vynechať takú jedinečnú, eh čo, — zrovna historickú udalosť, ako bol tento slávnostný prevoz brezovského slova Božieho kazateľa cez Myjavu. Bol Martin už ôsmy rok kurátorom, vedel, čo sa patrí urobiť pri takejto príležitosti. Keď od Brezovej blížila sa kolonia ovenčených vozov s mládežou, staršími i hodnotármi ev. sboru brezovského, ponáhľajúca na Vrbovce odviezť pána farára, „konzúl“ čakal krajanov na dolnom konci Myjavy, tiež vo sviatočnom rúchu oblečený. Keď k nemu prišiel prvý povoz Štefánikech s poddozorcom (sborový dozorca — ako spolupredseda sboru, vítal farára až na mieste jeho nového pôsobišťa) a kurátormi, zastaví ho „konzúl“ a počal sa vypytovať na podrobnosti slávnostného programu. Rozumie sa, sám bol samá ochota, voči želaniam svojich krajanov prejavoval neobyčajnú pozornosť. Zbadajúc nášho sváčka Ragana, ako sedia v treťom voze s ktorýmsi prísažným, zavolá na neho plným hrdlom:

— Nále, aj ty si tu Sanko? Ná, poj na pohárek piva, čo sa tam budeš tlačit. Nechaj ich nech idú na Vrbovce. Ty ich tu dočkaj, šak ho oni adanimam aj bez teba sem dovezú.

— A vy, ludkovia moji, len chodte s božú pomocú dale. To sa rozumie, že Myjavci vedia, čo je dnes ich povinnosť. Šak už sme sa aj v sbore postarali, jako by sme najlepšie privítali vašeho pána farára. Áno, aj sa postarali, na vlas veru. Ná šak uvidíte a viem, že vás prekvapíme a bude sa vám lúbit naša uvítancia. Tak ščil chodte s pánom Bohom dale. My vás tu dočkáme se sváčkom.

Sváko sa nedali dva razy ponúkať. Bolo to v auguste, slnko pražilo a pípec si nechceli dať na jazyku prirásť. Sišli s voza a utiahli sa aj s Martinom ku tetinke Cádrech. Tam si obidvaja krajani vesele popíjali.

Za necelej poldruhej hodiny prišiel farský mendík udychčaný hlásiť p. kurátorovi Dengavému, že už sa Brezovania vracajú, videl ich na brehu nie ďaleko vzdialených za mestom.

Pán „konzúl“ — kurátor nariadil ostro zvoniť a tak dlho, kým neprejdú Myjavou a chotárom.

Táto neobyčajná pozornosť, so strany ich „konzúla“ voči krajanom prejavená, mile prekvapila našich Brezovanov. Bože, — kedy že to bolo, keď Myjavci posledný raz zvonením vítali Brezovanov! Vari iba v roku 1848, keď ich prišiel Hurban do boja svolávať proti Maďarom. Od tej doby nie. Rozumie sa, Brezovania si nevedeli dosť vynachváliť šikovnosť ich krajana Dengavého, ktorý sa týmto činom ako opravdový kavalier prezentoval svojim rodákom. Mendíci ver vyzváňali sta o závod.

Na tretí deň obdržal brezovský farár účet od svojho myjavského kurátora tohoto znenia:

„Žiadate sa, aby ste za slávnostné zvonenie k Vašemu vítaniu K 8.— pokladnici nášeho sboru myjavského behom 8 dní zaplatili pod exekúciu.

Martin D e n g a v ý, kurátor.“

Pán farár brezovský ešte i dnes opatruje poistenku od zaplateného tohoto obnosu.

Kuba sváčka Hnilicéch.

Hnilicéch sváčko boli odjakživa dobrým kamarátom sváčka Raganech. Rozumeli si a kedykoľvek si vzali nejaký kšeft „do holportu,“ vždy na ňom obidvaja zarobili. Raz, po takom dobrom obchode viezli sa obidvaja svákovia na Raganech voze z Malaciek. Bočné vačky zatažovali im šrajtofle, naplnené bankovkami a žalúdky rozohrievalo dobré pezínske víno, ktorého si na cestu — pri poriadku ovšem — upili ešte v Malackách. Snád, aby aj na cestu lepšie videli. Sváko Ragan kočirowali a Hnilicéch sváčko sedeli na zadku v košine a podriemkávali. Hlava im lietala na stranu, do predku i na zadok, vše cvakla dľa toho, ako voz prechodil po hrbolatej ceste. Bolo na nich zrejmé, že mali toho viacej pod zamastenou čapicou, ako ich kamarát Ragan. Kubu mali iba cez plecيا prehodenú, takže ani nezbadali, že im s nej odvísa rukáv dolu s voza. Tohoto ale využili sváčko Ragan. Vzali z prednej košiny dlhší kus motúza, jeden jeho koniec priviazali pevne na svislý rukáv a druhý pripevnili na špicu kolesa.

Sluší vedieť, že to bola úplne nová kuba, šitá dľa starodávneho strihu, akú na Brezovej len remeselníci a poprední občania nosievali.

Sváčko Ragan po tomto sadli na voz a pohli šimla hodiac mu so štyri švihlom po slabi-

nách. Začudoval sa šiel tejto nevlúdnosti svojho gazdu, podíval sa polokom po svákovi, natiahol čangále a pridal do kroku, aby za dve-tri minuty farbavého klusu zase len krokom si vyšlapoval. Tu mu sváčko poznovu mrskli švihlom medzi uši a šiel si uvedomil, že má bežať sta o závod, nuž veru zdvihol chvost a pridal poriadne do behu. Medzitým sa počal motúzik otáčať okolo kolesa ťahajúc za sebou rukáv a ním celú kubu, až bola celá pod vozom. Sváčko Hnilicích kričia plným hrdlom:

— Hô, hô. hô, čuješ Sanko! Hô, hô, sto vozových striel žeravých, prepálených; zastav!

Lenže sváčko nemohli tak rýchlo zastaviť rozšvihaneho koňa, ktorého vo skutočnosti — ako sme už horevyššie čítali, len preto rozšvihali, aby „trochu poondieli“ kamarátovu novú kubu. No, za nejakú chvíľu podarilo sa im zastaviť rozbehnutého tátoša, ktorý ale porád ešte neveril, či to jeho gazda naozaj myslí, aby už zastal. Zastal šiel, zastavil sa vozík. Sváko Ragan robia sa poľakaným, ako keby boli košinu ztratili s kamarátom. Sejdú s voza, poškriabu sa po brezovsky pravou rukou prez baranicu za ľavým uchom a začnú sypať more výčitiek kamarátovi:

— Ej nú, ej nú! Jako sa to len môhlo stat? Keď sa Ty musíš tak nakotit jako svina. Ešče sa mohlo aj horšie stat; šak Ta môhlo pod koleso stiahnut. Ty vatrál; a môhéľ si sa mi tu aj razit na fleku! Šak o Teba by nebolo, ale človek môhéľ prist do nejakej mitúšky . . .!

— Nále, ach vidíš, no hla, jéjdanenko — ochkajú sváčko Hnilica — šak už sa len nehnevaj, Sanko. Stalo sa a nedá sa odstat; aj krivý sa potkne!

Pravdaže, sváčko trochu tuhšie podgurášený vo vedomí vlastnej viny prijímali výčitky sváčka Ragana, ba ešte ho aj udobrovali, aby sa „nerácel hnevu pohnút.“

A sváčko Ragan medzitým sami sliezli s voza a vlastnoručne odmotali kubu s kolesa, aby kamarát neprišiel na ich figel. Pravda, kuba bola pokrchvalená a zamazaná, takže ju jej majiteľ skoro ani nepoznal. Sváčko podajúc kubu kamarátovi vyteperia sa na vôz a zavolajú na neho:

— Ale ščil Ti už naozaj narádzam, daj si pozor, drž sa košiny, abych aj Teba na koniec neztratél! — Mrsknú šimlovi jednu švihlom po krížoch a zavolajú:

— Hý, hat hvo hat, hýýý!

A sváčkova ekvipáža uháňa ďalej, na Brezovú.

Sváčko prisluhujú spravedlnosť.

Ked už píšeme životopis sváka Ragana, musíme spomenúť aj tú časť ich obecnej činnosti, keď ich dôvera občanov slávnej veľkej obce Brezovej a ku tejto patriacich kopaníc postavila čiže vyvolila na rychtársky prestol. Nebola to ver maličkosť za starého režimu, keď nad myjavským okresom bačoval povestný slúžny Filberger Gyula, mamľas po každej stránke prebíjaný. Ale na Brezovanov bol krátky, tým nemohol diktovať rychtára ako v iných niektorých obciach. Brezovania si vždy volili rychtára svojho človeka, rozumej — národovca od kosti a charakteru všestranne statočného. Vtedy nebolo slastou byť rychtárom, lebo Filberger ho prenasledoval, kde mohol. Len človek pevnej, neohebnnej chrbtovej kosti odolal filbergerovským nástrahám a sváčko takým skutočne boli. Nebáli sa slúžneho ani vicišpána, inu — ako pravý Brezovan.

Sváko Ragan úradovali, rychtárčili ku všeobecnej spokojnosti. Po dobu tejto činnosti zdá sa, že menej figliarčili ako predtým a potom. Z doby ich rychtárčenia verejná mienka brezovská nezaznamenáva zvláštnych figliarskych príhod, lebo sváčko predchodili príkladom vážnosti v slove i v konaní. Voči svojim spoluobčanom, menovite ale voči figliarskej mládeži uplatňovali

zásadu: „Každá duše vrchnosti poddaná buď, neboť každá vrchnost od Boha jest dána.“ To stačilo, aby bola zachovaná všestranná úcta ku tak vysokováženému úradu, ako bolo aj sváčko-vo rychtárstvo. K použitiu palice pán rychtár nemusel siahnuť, nanajvýš ak sa dakde pobili cigáni z Baranca a hlava obce musela zakročiť hneď na bojisku. V takom prípade pán rychtár zjednával právo žilou (bykovec), ktorá v cigánskom národe vzbudzovala náležitý rešpekt.

Ako to už v obci býva, i na Brezovej vyskytujú sa spory, ktoré prichodilo rozsudzovať rychtárovi. Sváčko neradi videli, keď sa občania súdili a ľúto im bolo, keď svojím rozsudkom niektorú stranu neuspokojili, ona sa odvolala na vyššiu inštanciu, to je — na slúžnovský úrad. „Hja, neulahodiš všetkým ludom“ hovorievali sváčko, keď daktorá zo žalujúcich strán oznámila apelátu.

Spory si triedili sváčko podľa ročných období. Krádeže rozsudzovali na jar. Vtedy ich býva najviacej a do obce prichodia rôzne prezpoľné individua. Repozície si nechávali na leto a jeseň, keď bolo pekné počasie a sucho, lebo veru brodiť sa po roliach v blate, to nikoho nebaví.

Spory pre urážky na cti odkladali si sváčko vždy na zimu. Tieto byly veľa ráz dosť složité a ich riešenie vyžadovalo múdrej rozvahy sudcovej. Nesmelo mu ujsť ani jedno slovíčko z argumentácie rozvadených stránok, aby bolo možno presne stanoviť, kto má pravdu. Lenže tu si sváčko aj ináč pomáhali.

Rozkázali obecnému pomocníkovi, aby poriadne naložil do kachiel a čo by ich hneď rozhodilo. Pán rychtár sadli k oknu a rozvadené strany

usadili k rožhaveným kachliam. Pravda, vtedy ani na Brezovej nebolo v móde, aby si občania v obecnom dome kožuchy, bundy, kuby a kabanice v predizbe vyzliekali a bez nich vstupovali do úradnej pracovne pána rychtára, alebo notára. Občania vchodili do úradu, tak jak boli, teplo oblečení a sváčko im takým prikázali usadiť sa na lavicu ku kachliam. Sváko, pravda, vydržali — bez bundy — pri okne sediac jednať so stranami, ktoré sa nesmely hnúť od horúcich kachiel.

Jednajú sváko „s rozkohútenými“ stranami jednajú, ale z počiatku bezúčelne. Ako to už býva v takýchto prípadoch, žalobca i obžalovaný chce mať absolútnú pravdu.

Ťažko je po prvých vetách žaloby a obhajoby prisúdiť právo. Treba o spore jednať, rozobrať ho — a to sa rozumie, že najsámprv treba sa pokúsiť smieriť rozvadené strany. V sporoch pre urážku na cti súdca hneď na začiatku pojednávania sa spýta stránok, či sú ochotné smieriť sa. Keď sa nesmieria, začne spor prejednávať. Na vlas tak to robievali aj náš sváčko a kachle im v tom vydatne pomáhaly. Tvrdohlavé a neustupčivé strany nevydržaly dlho vzdorovať; zmäkli. Pri rožhavených kachliach sediac počaly sa čím ďalej, tým väčšmi potiť. Pekelná horúčosť z kachiel sálajúca, spôsobila im skutočný parný kúpel, v ktorom nik dlho nevydrží. Zmäknul žalobca i obžalovaný a sváčko mali úlohu súdovskú usnadnenú, ba zjednodušenú. Nemuseli potom priveľmi naliehať na rozvadených, aby sa smierili. Oni sa vďačne smierili, len aby sa vyslobodili z horúceho pekla.

Akože neni pravidla bez výnimky, aj v takomto prisluhovaní spravedlnosti, hoc aj zriedkavo, ale predsa sa vyskytly prípady, kde ľahšie oblečené strany nezmäkly pri kachliach a rychtár musel jednu z nich odsúdiť — potrestať. A tu sa sváčko vždy spýtali:

— Si spokojný, alebo rekuruješ?

Ak bol odsúdenec spokojný, bolo dobre, ak nie, prikázali stranám ostať sedieť pri kachliach a oznámili:

— Spýtam sa telefonom pána slúžneho — vyššie vrchnosti, čo povie na tvoj rekúrrunk.

Sváčko vošli do vedľajšej izby, z ktorej sa za chvíľu vrátili so zvýšeným trestom pre odsúdeného. Rozumie sa, že nikam netelefonovali a trest o svojej újme zvýšili.

Hej, ale raz vyzráli na rychtára sváčka dvaja Amerikáni, zo Štverníka pochodiaci. Sváko ich tiež posadili ku kachľom, pri ktorých obidvaja vydržali sedieť skoro celé dopoludnie. K smieru medzi nimi nedošlo, čo sváka veľmi rozčulovalo, až ktorýsi z nich zavolá na sváčka:

— Na nás si sváko s týmto nevyjdete, lebo my sme v Amerike v pensylvanských majnách vyše 10 rokôv pracovali pri kotloch. —

Spomenieme ešte jeden prípad zo súdobnej praxe sváka Ragana, z tých čias, keď boli prisázným. Tento raz rozsudzovali na kopaniciach, vo Štverníku.

Bolo pred Veľkou nocou, keď husi vajcia nesú a niektoré aj na nich sedia. Opatrnému mužovi, Paľovi Pagáčovi, takto poctivého remesla tesárskeho, majstrovi na Brezovej, ztratila sa húska. Bola to vlastne hus pekná kropená, strynká

Pagáčech vraveli, že ich hus má koreň — pre koreň v Egypte, aspoň takto vravel ten bradatý profesor, ktorý nedávno prišiel na Brezovú až hen z Prahy, aby s Ivanom Gavorom preskúmal podzemnú jaskyňu, týmto v horách, kdesi za Klobúkovou objavenú. Hus už mala dvanásť vajec snesených, strynká rátali, že tak za týždeň už začne sedieť. Krom nej mali ešte jednu, jej mamku. Spolu chodievaly v lete na pašu, v zime na potok. Ten raz prišla mamka sama domov z potoka. Strynká volajú hore dolu: „žiburka, žiburka, kdesi?“ Ale husi nebolo! Darmo chodili ešte aj za tmy okolo potoka, vypytovali sa známých, horných, dolných susedov, — hus nie a nie najst. Bol práve jarmočný deň, nuž Pagáčovci boli istí, že im „nejaký vatrál prespolný ich žiburku ponkél.“

— Bodaj mu v gágore ostala! — prekľávajú strynká — aby hu, Bože večný, nemôhél ani len zažiť!

— Aby sa z niej nomôhel vy . . . ! dodávajú sváko Pagáč.

Museli sa smieriť s osudom, ač strynká dlho nemohli zabudnúť toľkej ztraty. Až asi o týždeň išli sváko Pagáč na tri deci modranského k Jankovi Krutých, keď ich cestou zastaví domorodý žid brezovský, Náco Spitzer:

— Pán Pagáč, mal by som pre vás niečo.

— A čo takého, Nácko?

— Hus sa našla, nech som huncút veru sa, nebodaj to bude, vaša.

Nehovorte, Nacko, naozaj? Alebo si ze mna robíte dobrý den! — pochybujú sváko.

— Otcí bouprisam, už je tomu tak — dodáva Náco. Akurát neskaj som dostal chýr ze Štverní-

ka. Odkazuje mi Sanko Zalavský z kopaníc, ze Štverníka, poznáte ho, šak o tom teda nemosíte nikde hovoriť —, že sa tam potíka po sadoch čiasi hus, kerá porad gága a gazdynie hovoria, že je to istotne prezpolná hus. Jestli sa na Brezovej niekomu hus ztratela, aby si hu prišiel vziať, aby sa stavel najprv u neho, u Sanka Zalavského; býva v dolných chalupách za potokom a on už povie patričnému, kde si má hus hladat . . .

— Nále, nále, a ozaj by tak bolo Nácko?
— spytujú sa nedôverčive sváko.

— Ná, šak čo bych vám fatiny táral? Tak je. Len sa čím skor zeberte a hybajte do Štverníka.

Sváko Pagáč vám nelenili, ale ešte v ten samý deň pobrali sa do kopaníc pre hus. Ve Štverníku prijdú ku Sankovi Zalavskému, ktorého dobre poznali, lebo pred troma rokmi kúpili od neho pár prasiec — cecákov, ktoré — že neboly z Čachtíc — sa pekne vydarily a po necelom jednoročnom krmení malo každé na celú dlaň vysokú slaninu.

— Pán Bôh daj dobrý den, pozdravia sa sváko Pagáč a vstupia do dvora, kde Zalavský okresával si práve pražce na most do maštale.

— Pán Bôh uslyš, spoločne — odvetí domáci gazda — čo ste mi doniesli, sváko?

— Ná, aj doniesél aj bych odniesél — vracia sváko — Doniesel som seba a odniesel bych tú hus, čo ste o nej odkázali Nácovi Spitzerovi. Moja hus je to, Samuško, nám hu ponkél nejaký volentier!

— Ách, nále, nále — šak je hen v tom treťom sade — ukazuje Zalavský — ponkél vám hu ten obšajsník, Jano Rágala na jarmek, keď

sa vracal domu z Brezovej. My sme išli za ním na voze a videli sme na vlas, jako hu grajfél klu-kanú a hodél do košiny. Šak som to aj Nácovi napisal, aby to u vás tam vyhlánel. Komu sa re-ku hus ztratela, nech sa o nu hlási. Bez toho nám ten viselec, Rágala len balamutu robí a špatí naše kopanice. Raz noci natrafil na majstra a preto mosíte ho hodne nastrašit.

— Ej nú, ej nú, taký viselec! Kdo by si to len bol nanho, na potvoru pomyslel, že by sa dotkél cudzého — čudujú sa sváko Pagáč —. Uvidím, či sa prizná, ten ošmek. A teda — dakujem vám, Samuško, lež sa odslúžim. Do videnia.

— S pánom Bohom chodte, len ho poriadne nastrašte, toho nenechavého mamlasa — ho-voří Zalavský na cestu svákovi.

Vydriapu sa sváko do tretieho sadu, uvidia tam svoju hus, a zavolajú na nu natešený:

— Žiburka, žiburka ná — kde ta sem čert niesél, čo si nedáš pozor pred kmínmi . . .?!

Hus poznala hlas svojho gazdu, zagágla radostne a zaraz priletela ku svákovi, ktorí ju chytili, vzali pod rameno a zašli na dvor chalupy, ku ktorej sad patril a v ktorej bývalo až päťoro-rodín. Tam sa postavili na prostriedok dvora a zavolali hlasom vábivým:

— Ludia, kde ste kerí. Podte ven, čo ste mi tú hus odniesli, abych vám dal nálezné a zaplatél za unuváciu . . .

Z chalupy nik nevychodil, ako keď by v nej nebolo nikoho. Sváko boli rád, že majú hus celučičkú celú a zdravú, nuž zamierili najkratšou cestou ku Brezovej nesúc si hus pod pazuchou. Avšak ešte medzi chalupami stretli sváka Ragana,

kupujúceho surové kože od Jura Milčíka. Ragan uvidiac Pagáča vo Štverníku a k tomu ešte s husou pod ramenom, zanechajú handlovania a zavolajú na Pagáča:

— Nále, milý mocný Bože, nále Sanko, nále čo tu robíš a ešte z husú pod pazuchú? Kerá strela ta sem doniesla . . . ?

— Ná, šak čo ti mám hovoriť. Tu hľa, Jano Rágala ponkél mi na Brezovej pri poslednom jarmeku túto húsku, nuž bol som si pre nú. A včil idem pomaly domu.

— No vidiš ho, viselca; a vieš naozaj, že ti hu Rágala ponkél? spytujú sa sváko Ragan sváka Pagáča.

— Jakožináč, ved tu v chalupách sú svedkovia, kerí ma priviedli na jej stopu.

— No počkaj, Sanko; keď je tak, ja viselca prínutím, aby sa priznal, šak od čoho som prisázný. Počkaj len, odpadne ti chut na lacnú husacinu, ej odpadne, bouprišám!!

Sváka Ragana prípad tento vyniesol z miery. Odkázali preto Janovi Rágalovi, aby sa hneď dostavil ku prisáznému, pánu Raganovi, ktorí ho čakajú ve škole. Rágala o chvíľu prišiel do školy. Sváko Ragan napchali a pripálili si do fajky a nastrojac si vážnu tvár, hotúvali sa vykonať súdcovský rozsudok podľa práva a spravodlnosti.

— Pán Bôh daj šťastlivý dobrý den — pozdraví sa Rágala, ako sa patrí — volali ste ma, nuž prišiel som, reku čo chcete . . .

Sváko prisázný urobia prísnu tvár a spustia na Jana hlasom veľmi vážnym.

— Ty, Jano Rágala, vieš, čo hovorí Písmo o vrchnosti?

— Vedel som, ale už som zaból sváčko, keď mi povieť, budem vedieť — odpovedá Rágala s kludom, ani okom nežmurknúc.

— Šak dost hanba, že je v chotári slávnej veľkej obce Brezovej taký trubiroh, kerý nevie že . . „každá duše vrchnosti poddaná buď, neboť každá vrchnosť od Boha jest dána.“ To ti len preto pripomínám, abys vedel, jako máš se mnú hovoriť, že ščil sa máš zodpovedať pred prísazným, pred obecným úradom, vrchnostú od Boha stanovenú. Sadni si a odpovedaj múdre na to, čo sa ta budem pýtať. Na čo sa ta nepýtam, môžeš mlčať.

— Šak teda počúvam sváčko.

— Jaký sváčko, kde sváčko?! — ozve sa kopanický hajtmán, Palo Macúch — ščil sú ti sváčko vrchnostú, pánom prísazným, abys vedel.

— A s tebu si to vyrídím, až sváko odejdu — odsekne mu hnevive Rágala a premeria ho od päty do hlavy pohľadom, po ktorom by človek najradšej zaliezol do myšacej diery.

Lenže tejto vyhrážky všimli si už aj sváko Ragan a zaraz na ňu odpovedali delikventovi:

— Nolen, pomaly, pomaly, abys neprišiel neskoro, abych ti reku já nevyridel a neposlal ta až neposlal ze šandármí na Myjavu. Kdo ta mal, žes taký frišký?! — Ešče sme neskončili. Reku, či vieš sedmé božie prikázanie s cojestóm? Há, ščil hovor!

— Sedmé božie prikázanie je nepokradneš — odpovie pokorne Rágala.

— A „co jest to“ vieš?

— To mi už vyfúkalo z kotrby. Neni div. Moc som sa toho nenaučil. Chodél som šest zím do

prvej klasy, rector ma posielali sečku rezat, nuž veru moc mi toho v modzgu neostalo.

— No, to videt aj tak na tebe — nadhodia sváko prisažný — neboli by sme o tebe čuli také reči, jaké sme čuli, kebys bol vedél a si uvedomél lepšie „co jest to“ ze sedmého božieho prikázania. Radím ti, abys nám, vrchnosti a tu prítomným opatrným občanom povedal číro čistú pravdu. Povec, ponkélš' tu hus alebo nie?!

— Neponkél, sváčko, načo bych to robél!

— Jano, necigán, ešte nestojíš pred okresným sudcom, tu si pred úradom, vrchnostú a máš pravdu povedat, šak sme ta videli, jako si hus grajfél klukanú za dolným koncom na Brezovej — napomína ho sused Martin Mikuščiak.

— Ked som neponkél, tak som neponkél a čo ste aj sto razy videli — bráni sa Rágala.

— Ná, ked sa nepriznáš, dobre — vravia sváko Ragan — následky si pripíš sebe. Podívaj sa dobre po svojem majetku, abys videl jaký bol! Myslím, že ti nestačí ani dva razy tak veľiký, ked ta tu hla, tento človek, kerému si hus ponkél, dajú na právo a fiškálom. No a úrad mosí ta oznámit ešte dnes šandárom . . .

Táto hrozba pohla už svedomím Jánovým. Zľakol sa práva a ešte väčšmi fiškálov. Lebo fiškál nikdy neprehrá právo, iba strana, ktorú zastupuje. Fiškál každý a vždy vyhrá. Jano sa poškriabal za uchom, ochká hore — dolu, povstane so stolice a so sklopeným zrakom, obrátený ku svákovi hovorí:

— Nuž, ked je tak, tak sa priznám. Já som hus neukradél, len som hu vzal. Plietla sa mi do cesty, reku, aby jej chudiatko hlúpej husi niekdo neublížél, vzal som ju, hodél do košiny

a doviezél domu. Nech sa reku živí tu, na kopanicách. Ale zlého úmyslu som nemal . . .

— Mal-nemal, hus si ponkél — dodajú prísne sváko. Prisvojél sis' cudzí majetek a za to ta stihne trest jak pred pánom Bohom, tak aj pred slávnym úradom, slávnej veľkej obce Brezovej pod Bradlom, a basta . . . !

— Bude sol aj omasta — zavznelo razom z úst všetkých prítomných.

— Ná, šak ten človek majú hus, čo chcú ešte — bráni sa Rágala.

— Majú — nemajú, ale ztrateli jeden den a merali sem, do Štverníka cestu. Teda: za ztratu času a za unuváciu zaplatíš im hned tu padesát korún a druhých padesát korún dáš na sviece do oltára, lebo ináč ta dáme šandármi zondiet, ty viselec čo si! Ty nám budeš špatit chýr nášého chotára? Bud rád, že ti to ešte takto lacno merám, ale bych mal sto chutí poslat ta na mesiac drevo rezat okresnému súdu na Myjavu! Otca si mal poriadneho človeka, ale ty si kmín. Takých ľudí my nepotrebujeme v našiem chotári! Lebo budeš statečným človekom, alebo sa nám prac z očí . . . !

Sváko túto mravokárnu reč spustili stojačky a fajku pri tom držali v ruke. Sálala z nich úradná hrúza. Susedia veru zabudli do jedného, že sú to ten istý sváko Ragan, ktorý pred pol hodinou skupovali vajcia, kurence a surové kože po Štverníku.

— Jano asi rátal s tým, že bude posúdený, preto vzal si už doma do pručla všetky peniaze, čo utržil na brezovskom jarmoku za jalovicu. Ženiného kriku sa tak nebál, ako ostudy

so šandármí a okresným súdom. Vytiahol z prúca uzel s bankovkami a odčítal päťdesiat korún svákoví Pagáčovi za unuváciu a päťdesiat svákoviprísažnému pre farský úrad brezovský. Sváko Ragan vytrhli z notesa kus papiera a dali mu na obnos Kčs. 50.— kvitanciu. Potom Rágala ešte poznamenal:

— A nech to nevedia v kostele, že som ja dal za pokutu peniaze na sviece, nedajte ma sváčko vyhlásiť, prosím vás.

— Abys vedel, že som človek dobrého srdca, nedám ťa vyhlásiť — odpovedajú sváko — ale ti radím, vstúp do seba, nerob obci, cirkvi a národu ostudu, lebo druhý raz Otcí prisám, bude to drahšie. Pekne nažívaj aj ze susedmi, aby sme my, úrad, o tebe nečuli žalôb.

— No, šak budem, sváčko — sľubuje Rágala a prvý vychodí zo „súdnej siene“ so sklopeným zrakom na ulicu.

Susedia boli nadmieru spokojení svákovým rozsudkom, lebo Jano Rágala bol viselec, ktorý sa už nikoho nebál, — naopak — susedia sa jeho báli, aby niekomu nepodpálil chalupu. Spokojený bol aj pán majster Pagáč, ktorý sa ponáhlal ku svojej starej s nájdenou husou a päťdesiat korunami vo vrecku.

V nasledujúcu nedelu oznamuje brezovský pán farár s kancľa medzi iným nasledovné:

— „... láskám vašim kresťanským se ďalej oznamuje, že z príležitosti súdneho výkonu obetoval bohuznámy cirkevník — né z mestečka pochádzajúci — K. 50.— na oltárne svíce, miesto trestu, ktorý by byl odveden pokladne úradu světského. Bůh, ten štědrý dárce všeho do-

brého ráčiž osobě té obět túto hojným způsobem vynahraditi. Nechať obět táto bohumilá v budoucnosti jestiť činěná z vlastní vůle každého jednotlivca a z lásky křesťanské a ne jenom tehdy, když štědrého dárce k ní přinutí obecní vrchnost, spravedlnost přísluhující. Amen.

Mackéch sváčko a ich kobulka.

Figliar boli aj sváčko Macek a čím boli starším, tým väčšie figliarstvá vedeli vystrájať. A nikdy sa nenahnevali, keď daktorý Brezovan — „fajn futierko“ im samému vyviedol huncútstvo. Rovným — rovné splácali; za nejakú dobu iste sa vyskytla príležitosť, keď sváčko Macek svojím pôvodným ošmekstvom zaplatili krajanovi dlh s dobrým zúročením.

Ako je zvykom v každom poriadnom dome brezovskom — aj u Mackov si chovali svine. Dochovali si ich obyčajne k Vianociam, aby mali k Štedrému večeru už čerstve vyúdenú klobásku. Ináče, slávievali zabíjačku najneskôr ku koncu fašiangov. Do tej doby musely byť bravvy vykŕmené a mať na päť prstov tučnú slaninu.

Lanského roku bol som na Brezovej dakedy v auguste. Zastavil som sa aj u sváčka Macka a opytujúc sa na zdravíčko sváčkovo i strynkino — prirodzená vec — bolo mojou povinnosťou spýtať sa tiež, ako slúži zdravie mašurkám, jalovičke a kobulke. Tým som sváčkovi do nôty ulahodil; na prasiatka boli menovite hrdý. Křmili ich iba žihľavou a chválili sa, aké sú dobré, ako sa poprávajú, denne na seba priberajú, takže im v celej obci páru niet. Dobré sú, keďže aj ploty preskakujú, veru lepšie, ako prasce súseďa, Jura Gavurníka, ktorý svoje mašu-

ry kŕmi samým dobrým šrotom a lehnia mu vždy pod plotom.

Ten istý sváčko Mackéch chodievali do Klobúkovej popásať svoju ubiedenú herku, na ktorú sa Moravci už desať ráz dopytovali, či by ju sváko nepredali do rybníka, pre pokrm rybám. Sváko o tom ani počuť nechceli.

Klobúková je údolie v Bielych Karpátoch, v chotári Brezovskom tiahnúce sa hneď za Barancom ku Pustej Vsi. Do Klobúkovej podnikané boly odjakživa spoločenské výlety a tu bývajú i dnes poriadané majálesy a iné zábavy v prírode, zvané po brezovsky „regrácie.“

Úbohá bola sváčkova kobulka, ubiedená, sodraná, slovom herka chudá na zdochnutie. Brezovania, menovite mladšieho pokolenia, mali zábavu zo sváčkovej kobulky, dobieral si ju ne-borku kde kto a povedľa nej aj sváka Macka. Veselia bolo na Brezovej vždy dosť, sváčko odplácali každému po zásluhe uštipačné poznámky.

Raz tiež vyviedli sváko Mackéch kobulku napásať sa do Klobúkovej. Bolo práve po prudkom jesennom daždi. Voda rinula sa s brehov a koryto potoka nestačilo na jej pojatie. Blata bolo všade dosť a k tomu ešte hodne klzko. Nešťastnou náhodou šmykla sa kobulka a skydla sa do blata.

— Aj jejdanenko — ochkajú sváko — ej nú, ej nú, a mosela si tade liezt!?! Nevidíš kde je šmyklavo, šak si neni somár; patríš do pokolenia konského. Šade ta mám za nos vodit, ty durandzia, čo si, sprostá. Ej nú, ej nú, nále, nále, či len videl svet takého sprostého kona!

Sváčko so tri razy potiahli herku za ohlávku a ponúkali, aby povstala, ale nadarmo. Nemohla vstať. Jednak pôda bola klzká a za druhé — kobulka ne-

mala sily, aby sa vzoprela trocha energickejšie. Nuž ostala ležať nehybne v blate a sváčko si sadli vedľa nej na vyvalený smrek, zapálili do fajky a dívali sa nemile do sveta, až ich z toho vyrušia sváčko Ragan vracajúci sa z Pustej Vsi, kde boli kupovať jeleniu kožu. Pustári-pytláci deň pred tým odstrelili Pálffymu kapitálneho jeleňa — dvanástnika. Mäso si rozdelili medzi sebou a kožu predali Raganovi. I zavolajú sváčko Ragan na sváčka Mackéch.

— Nále Jano, čo sedíš?! Ná, čo jej nejdeš pomôct odtantél! Máš ty pána Boha pri sebe, nechat chuderku trápiť sa v blate!? Šak môže — nech som huncút — aj infulenciu dostať ..!

A sváko Mackéch odpovedia:

— Ná, len hu nechaj Sanko, až včil začína brat na seba.

Pravda, kobulka brala na seba, ale iba blato.

Tchor v snope.

Kedysi mlátievali aj na Brezovej iba cepami a vymlátené obilie osievali a previevali na vetre. Nebolo strojových mlátačiek, nebolo žentúrov — u nás rajtarmi zvaných — mlátilo sa iba cepami a to „do trojky, do štvorky i do patorky“ dľa toho, koľko bolo mlatcov, ktorí sa naporadregrútovali z členov rodiny, alebo súsedov. Ľudia si takto vzájomne vypomáhali; najprv si omlátil jeden gazda a potom ten išiel pomáhať — odrábať — iným, ktorí jemu pomáhali. Dnes už len málokde mlátia cepami, iba ak chcú mať rovnú slamu do oklepov, na došky, alebo na povriesla, vtedy si každý gazda sopár križov raži omláti cepami.

Raz tak mlátili aj u Raganov. Ako „bokujú“ nerozviazaný snop raže, čosi odrazu zasmrádlo. Odporný smrad prinútil mlatcov zastaviť bokovanie a presvedčiť sa, kým čert dakde zapácha. Mlatci počnú sa jeden druhého dobierať a dopaľovať:

— Ščeván, nebodaj si tchorôv pojedel!

— Ba, kebys nehovorél talafatky — bráni sa napadnutý — šecker sa mi zdá, žeš vyklal oko žebrákovi.

— Alebo ste obidva rozšliapali ružu z Jericha — ozvú sa sváko — len sa podívejte dobre, či neni niečo v snope. Volačo nebude v poriadku s kostelným riadom . . . !

A v skutku. Ščeván Trtúch rozhrnie snop a vykopne z neho zdochnutého tchora, „skapatinu“. Mlatci sa rozhorčovali nad takým mamla-
stvom, ktoré im vyviedol nejaký viselec. Jedon — dvaja počali hromžiť, po brezovsky ovšem a zle by sa bolo vodilo smrteľníkovi, ktorý strčil „skapatinu“ do snopa, keď by bol prišiel do Ra-
ganech stodoly, bolo by sa mu ušlo cepami ne-
čítaných medzi plecía.

Aj sváčka dopálila táto opovážlivosť, šomra-
li čosi o nezbednej mládeži, „kerá nezná už mo-
resu a mysel jej ani nejde na dobré.“ Ale vedeli
dobré, kto asi hodil tchora do snopa, šípili, že
to bude nejaký lapaj zo susednej stodoly. Preto
za čerstva poradili jednomu — tiež viselcovi —
z vlastných mlatcov, aby nepozorovane hodil tcho-
ra do džbána s pitnou vodou mlatcom v sused-
nej stodole.

Takto bola vec vybavená. Cez obed si mlat-
ci v jednej i druhej stodole políhali, odpočinúť
si na hodinku. Sváčko počínali byť nespokojným,
zdalo sa im, že ten ich viselec nepreviedol do-
bre ich príkaz ohľadom umiestnenia tchora v džbá-
ni, lebo neprišiel nikto z tamtej stodoly dohovárať.
Oni očakávali, že z tejto príhody vzplanie búrka
a sváko už mali „desatoro“ pripravené na jazyku,
ktoré by boli spustili na hlavy žalobcov. Lenže,
kde nič — tu nič. Nik sa nehlásil. Vo skutoč-
nosti bolo tak, že susedným mlatcom ani na um
nesišlo priznať sa, že im „tchor vliezol do žbána
a tam sa utopél, chudák.“ Boli si vedomí svojej
viny a preto múdre mlčali.

Ako to už po obede býva, v obidvoch sto-
dolách začnú mlátiť (najprv sa každý snop svia-
zaný bokuje) čerstvé snopy.

— Cupy—lupy, cupy—lupy, ozýva sa z obidvoch stodôl. Cupoce to sta o závod, lebo chlapi požíli dobrý obed a rozumie sa, nechybovalo ani „niečo tvrdsie do žalúdka“, jedon-dva kalíšky tej našej prstonárodnej slivovičky, akej veru ani v dvadsiatich susedných chotároch nepália.

Zrazu zavznie zo susednej stodoly krik, lomoz a nadávanie, až sa z toho obloha mračila. Sváčko sa uškrnuli pod ježatými fúzami. V jednom z čerstvých snopov bol aj susedkin modranský džbán na vodu, novučičský nový, pekný, jedna radosť, kúpený na poslednom jarmoku. Sváčko totiž džbánok tento v nestreženej chvíli strčili do snopa, aby „teda svoju krv uspokojeli“ a mali satisfakciu určite zabezpečenú za to, že niektorý viselec „uščedrél“ do ich snopa zdochlého tchora. Mlatci nič netušiaci začali snop boko-vať a rozmlátili džbán susedkin na krupicu.

Súsedka vleteli ako čertom posadlá do Raganech stodoly a zle-nedobre spustia na hlavy nič netušiacich mlatcov. Ale sváčka tam už nebolo. Sú oni dobrý stratég a vedia veľmi dobre, kedy sa majú odpútať s „bojiska.“ —

Sváko dobrotisko.

Na Brezovej ešte aj dnes chodievajú pred Vianocami v posledný pondelok ženy na trh s medom. Dôjdu babky jak z mesta, (nech sa nik neopováži nazvať Brezovú dedinou, mohol by za toľkú neúctu niečo medzi pleciami vyfasovať!) tak aj z kopaníc a to sa vie, prídu aj ženičky z Košarísk. Z tých Košarísk, ktoré sa odcudzili Brezovej, odtrhly sa s obcou, chotárom, kostolom aj rýchtárom. Býka, kanca, žrebca, notára, lekára, apatikára „a čož jeho jest“ majú ešte na Brezovej, slúžneho, súd, okres a fiškálov majú ešte na Myjave. Toľkého nevďaku Brezovania, hlavne tí starší, im len tak ľahko nezabudnú. Však náš sváko „inštalovali“ aj bratislavského pána župana, aby zabránil rozluke, ale všetko darmo.

Konečne, Brezovania dnes už nežialia za Košarišťanmi. Keď sa odtrhli, nech! Však im nikto nekrivdil na Brezovej, lebo Brezovania sú dobráci od kosti, ako ich pán Boh stvoril. Ale sú veru aj ľudia neohrození a neboja sa ani smrti a podávajú sa jej bystro do očí. Umierala tot nedávno istá Brezovanka a v posledných chvíľach počala sa obzerať okolo seba a tu muž zavolať na ňu a posmeľoval ju:

— Stará, čo sa ozieráš? Len smelo chod s toho sveta!

Vráťme sa však k našim babkám s medom. Prinášajú ho vo veľkých hrncoch na trh a národ si ho kupuje, aby ním natieral vianočné oblátky. Babky sa rozostavia po trhovisku „na rinku“ a okolo nich poneviera sa kŕdeľ chlapčískov, ktorí by si boli radi lízli. Motali sa okolo hrncov a hltali lakotivé sliny. Babky ich kedy-tedy odohnaly od hrncov, ale to nepomohlo a chlapci nevedeli, ako sa dostať do hrncov.

V tom sa natabia na trhovisku sváko Ragan. Pozorujú chlapcov za čas, uškrnú sa pod fúzy. Mali s nimi sústrasť a chcelo sa im zas nejaký fígeľ vyvieť so ženičkami. Zavolajú si stranou jedného „miglanca“ a pošušujú mu čosi do ucha a za okamih bol chlapčisko obidvoma rukami v hrnci medom preplnenom. Jakož ináč, sváčko ho šikovne posotili, ale hneď komusi za sebou — pravda, ale len tak naoko — nadávali:

— Ej nú, ej nú, ty oný čo si! Čo sa tak tisneš, až sa chudák chlapec celý zarýpal a fčil ho manka doma vycohnia. Veru si už dost starý, môhél bys mať rozum; kdo to len jakživ vidél, takú nezbednosť . . !

Chlapčisko fikotal, dokiaľ mu sváčko nepomohli dostať sa von z tlačénice. Hej, ale keď sa dostal na vzduch, to bolo lízania! Ale len pre najvernejších kamarátov. Nepovolani lízať nesmeli a tým menej chlapci prezpoľní.

Sváko na hospodárskej výstave v Prahe.

Počiatkom januára 1928 časopisy počaly čulejšie písať o chystanej hospodárskej výstave a manifestácii republikánskej strany v Prahe. Takej príležitosti si sváčko nedajú ujst a čo by priam lokomotívy padaly s oblakov, aj tak pôjdu do Prahy. Poznajú Prahu veru dobre, veď boli aj u pána prezidenta Masaryka, ako sme o tom vzpomenuli už v prvom sväzku životopisu sváčkovho. No a veď tam majú ministra Hodžu, starého známeho ešte z tých čias, keď zakladal v Pešti Slovenský Týždenník a keď boli za neho agitovať v Kulpíne pri poslaneckých voľbách. Kdeže by to a ako by to bolo bývalo bez sváčka! Pôjdu ver, čo aj štvernožky a veru soberú aj strynkú, nech vidia kus sveta a ten náš pestrý národ.

Tieto slávnosti boli oznamované na 16. a 17. mája a sváko už troma mesiacmi vopred mastili svoje aj strynkine čižmy, aby ich reku „po panských chodníkoch“ netlačely a neomínaly. Obidvoje si podduplovali podošvami z kusa kože, vyrezaného z krku koniny. Lebo veď pánske chodníky aj v Prahe sú všeliaké, jedny tvrdé, druhé mäkké, tieto rovné, tamtie krivolaké; nie každý Brezovan vie po nich chodiť. Treba mať teda aj na podošvách tvrdú kožu.

Sváčko sa neprihlásili medzi brezovských zájazdníkov na cestu do Prahy, lebo si mysleli, že oni i sami tam trafia. Čo po tom, že účastníkom hromadných výprav poskytnuté boli slávy na železnici väčšie, ako jednotlivce cestujúcim a že boli spoločne ubytovaní. Sváko sa o to málo starali. Oni vedeli, že do Prahy pôjdu a to na tri dni, to im teda stačilo. O nocľah — no a tým menej o stravovanie — sa nestarali. Oni boli v Prahe vždy ako doma; škoda sa im starať o také maličkosti . . .

Ale ku koncu sváko si to predsa rozmysleli, keď sledovali časopisecké zprávy o hromadných prihláškach z celej celučičkej republiky, počali uvažovať, že toho tam bude naozaj mnoho. Veď sa hlásily massy roľníctva i ľudí školovaných počínajúc až hen od Jasiny, najvýchodnejšieho to bodu republiky. Noviny spočítavaly prihlásených účastníkov týchto slávností až na 350 tisíc. Sváčko vedeli, že ich bude ešte viacej. lebo z okolia Prahy nik sa nemusí prihlasovať, pretože má v každú hodinu dobré spojenie domov železnicou, v Prahe nocovať nemusí.

Sváčko sa počali strachovať, že budú musieť prebdiť noc dakde v parku na lavičke. Videli v Prahe posledný všesokolský slet a presvedčili sa, že s tým niet žartov; kto sa včas na nocľah neprihlási, nik sa o neho nepostará, miesta tam neni nazbyt. Už ich počala mrzeť tá ľahostajnosť, akou sa od prvopočiatku nestarali o nocľah v Prahe. Ale, raz aj tu si poradili.

— Napíšem — vravia — pánu ministrovi Hodžovi; šak ma už niekoľko razy volal, abych ho naščivil v Prahe, stolka čo mu napíšem a

von mi dozaista aj pre starú kvartiel na dve noci zaopatrí.

Sadnú sváčko ku stolu, nasadia okuliare na koniec nosa, vytrhnú z kalendára list pre denné poznámky a chcú písať. Pero im za roštom trocha zhrdzavelo, tomu však sváčko snadno odpomohli šmirglom; horšie bolo s černidlom, toho nemali; vyschlo. Aj tu si sváčko poradili. Soškriabali z komína trocha sadzí, vliali do nich octa a bolo černidlo lepšie ver, ako indický tuš. A počali písať:

Pán

minister doktor Milan Hodža

v Prahe.

List písaní 6—stého mája L. P. 1928, na Brezovej. Velice bi nás Tešelo, kebi vás týchto našich pár riadkvov pry dobrém a stálém zdravý prinatrafit ráčelo. Mi sme chvala Pánu Bohu zdravý, kerého zdravia aj Vám ze srdca úprimného, statečne garbiarskeho, ze srdca slovenského vynšujeme. Len stará sa mi už uharká, že hu nohy nechcú nosit a krýže robia nezbedu. Aj bola v Piešťanoch, ale tam tí doktori chceli, aby sa zabavela z mesiac — dva. Prosím Vás, — a jako by to bolo, aby dom bez gazdinej ostal. Povedala veru, že príde zajtra, že sa poradý s mužom. Ale veru nepřišla a nepôjde. Mastí si to gáfrovým gajstom, no — a dokál mastí, nebolý. Keď prestane mastit, začne bolet na novo. Prosím vás, šak Viete; starí sme už a veru dosál hodný kus sveta pochodely. Kebych nadložél prejdené kilometre, kdož ho vie, či by aj ze sto

rázy neopásali zemegulu. A kšefty zle idú, vitýskajú nás, statečných poctivých remeselnýkôv fabrykanti. Prosím Vás, šak viete; fabrika neni remeslo a šak sa dobre podívajte na tý fabriky pánminister, na tý ich komíny: každý má na vrchu železnú štanglu. To praj preto, aby do fabriky hrom neuderél. A podívajte sa na naše garbárske chalupi, tam takéto pokušenia nevydíte. Mi sa nebojíme, že do našich chalúp hrom uderí, aj do našej veže, dokál nemala tú štanglu, neudrelo, ale odedy už ano. Ale s obavú a ťažobú hladíme do budúcnosti. Na garbárčinu už učna nedostanete; zájde to naše staroslávne poctivé remeslo, zájde s nami. Pomineme sa časom aj my starí a ono s nami.

Chcel som vás pán Minister poprosit jakožto požiadat, či by ste mi reku v Prahe nenašli noclah na dva dni. Chystáme sa aj ze starú na hospodársku výstavu aj na republikánsku manifestáciu a len oné . . . , zabudél som sa prihlásit na noclach. Sebe na misly — Sanko šak azdaj nepôjdeš do Prahy drichmat, ale keď má človek starú ze sebú, šak viete, tedy sa mosí držat zpátky. Teda tú noclach nejakú nám zaondite, obstarajte. Viete, — šak sa nehnevajte — ja už len tak k vám sa obracám z dúverú, jako po známosti. Nechceli by sme nocovat u nejakých pánskich páňov; viete, stará moja pôjde ve sviatečném rúchu brezovském, nechcela by si ho zašpinit medzi pánmi. Šak už nám len taký kvartiel obstarajte, aby sme mohli len prenocovat. To teda nemôžem napredek slúbit, že kedy a o kolkej pôjdeme na lúžko. To závisý od toho, jako dlho vysedý se mnú moja stará u Miša Ščetku, u Flekov, alebo u Bumbrlíčka. To teda s domácim pánom neujednávajú.

A potom mám aj s Vami, pán minister dŕverne pár slov prehovorit. Šak som vás aj hľadal na Myjave, keď tam mašinu po prvý rás púščali, ale ste neprišli. A veru vtedy moja stará mala pre Vás takú klobásku pripravenú, fajn vyúdenú, že by ste sa s nú boli aj šest razy v drieku opásaly. Vy ste neprišli a podnes den neviem, či ste ztrateli direkciu, lebo sa k nám podívate, až keď bude táto mašina celá hotová až po Nové Mesto n/Váhom. Dajte nám to akurátne a včas vedet.

Jestli je v Prahe drahá husina, radšie si ju privezeme z Brezovej, knedlíkvov aj ze zelím k niej si už aj tam kúpime, načo by sme ich teda sebú vláčeli.

Už Vám nemám čo takého písat. Len Vás ešče na stotisíckrát ze srdca pozdravujem a pánu Bohu porúčam.

*S úctú
Sámuel Ragan
s manželkú dýtkami.*

A prosím za friškú odpoved.

Sváčko preleteli zrakom po napísanom liste, narovnali chrbet a oddýchli si z hlboka spokojný s vykonaným dielom a tiež aj preto, že toho pánu ministrovi akurátne a veľa napísali. Našli kdesi za hradou „kupert“ a vsunuli do neho list. Avšak obálku nebolo možno zalepiť, bola stará a klovatinu z nej vyhlodala črvotoč.

— Stará, dones kusek cesta — volajú sváčko na strynkú — abych to môhéľ zalepiť. Prines trochu huščie, aby to jak sa patrí držalo.

Strynká priniesli cesto, sváčko ním zalepil obálku a aby táto naozaj držala, ešte si na ňu

aj sadli. Po nejakej chvíli napísali na ňu adresu, v trafike u Gavorôv kúpili marku a sami list odniesli na poštu do schránky, aby ho pán minister správne obdržal. Ešte aj na schránku, klepli so tri razy, takže skoro odletela so steny, aby sa list nebodaj niekde nezavesil. Neni nad poriadok a presnosť!

Na tretí deň došla sváčkovi odpoveď z Prahy tohoto obsahu:

V Prahe, dňa 8. mája 1928.

Pán

Samuel Ragan

na Brezovej pod Bradlom.

Milý Priateľu!

Obdržal som Váš list zo 6. t. m. a teším sa Vašej i strynkinej návšteve v Prahe. Len prídite a budete sa tu — ako vždy — dobre cítiť. Chybou je, že ste sa o nocľah až teraz hlásili, kde sú už takmer všetky voľné byty zabezpečené pre prihlásivších sa návštevníkov našich slávností. Keď by ste sa boli prv prihlásili, bol by som vás ubytoval vo svojom byte, takto však dal som ho k použitiu iným, ktorí ma oň včas požiadali.

Zabezpečil som Vám vhodný byt v hoteli „Zlatá husa“ na Václavskom námestí. Keď prídete, hláste sa tam u vrátného a on Vám ukáže pridelenú izbu. Za byt ničoho neplatte, ten som už zaplatil ja, lebo Vy ste mojimi hosťami.

Husinu sebou nenoste, za peniaze aj tu, v Prahe, ju dostanete a ináč — ste mojimi hosťami, netreba sa Vám o nič starať.

Pri tejto príležitosti objednávam si u Vás 8 párov pevných duploviek k okamžitému do-

daniu. Prosím Vás, toľkým chodením po pražskej dlažbe soderie sa každá podešva, hoci by aj z ocele bola.

S priateľským pozdravom
som Váš:

dr. Milan Hodža. —

— Áno, to je poriadny minister — prizvukujú sváko strynkej, prečítavší list na hlas. Tak som si dycky predstavoval republikánskeho ministra. Vidím, že ma ešte nezabudél z volieb kulpínskych. Ej veru, šak mu aj vyberem fajn kožu, bude snú iste spokojný . . .

— Ale starý, počuj — vmiešajú sa do svákovko dumania strynká — mne sa to niako nelúbi s tú traktú a bečelovaním u ministrvov. Kedy sa im my odslúžime? Tohla bys, Sanko, teda nemal prijímat. Budú na nás závistníci ukazovať, že sme sa stali razom veľkými pánmi a že sa dáme v Prahe obsluhovať . . .

— Mlč stará — vravia sváko vyvýšeným hlasom. Blázen, kto dáva, ešte väčší, kto nebere.

A Raganovci hotovali sa na cestu do Prahy. Strynká si boli u susedy Martánky nový ručník uviazať na hlavu, ač v Prahe samej chodili — ako sa patrí, s čepcom na hlave a ručník si nasadili iba vo vlaku a keď popŕchalo.

Rozumie sa, na cestu strynká napiekli bialošov i krútancov z bielej bielučičkej múky, až sa tak usmievaly na človeka. Nejaký ten pagáček sa tiež ešte našiel v komore od nedele. Pravda, nechýbovalo ani „niečo od žalúdka“, borovička, na Brezovej vypálená. Nevie čert, čo pán

Boh dá! Hoc je pre Raganov Praha „len tot za humnami,“ cesta do nej predsa je dlhšia ako z Brezovej do Jablonice, o nejaký kilometer. Neoddá sa vo všetkom iba na doktorov sa spoliehať. Príslovie vraví, že „pomáhaj si človeče, aj pán Boh ti pomôže.“ Každý si teda pomáha, ako sám vie a Raganovci majú už svoj osvedčený prostriedok „od žalúdka.“ A vôbec, sváčko doktorov, apatikárov, fiškálov a financov najradšej len pri poháriku vidia. Tam sú oni najporiadnejší a celkom neškodní.

Hotúvali sa aj ostatní Brezovania na pražské slávnosti. Mastili čižmy aj ostatní. Mládež tá nie, lebo ona už len v topánkach chodí. Čižmy necháva starým. Prosím Vás, však to má aj lacnejšie. Zoderie jedny, veru ani sa neoddá tieto duplovať, lebo „za facku“ dostaneš od Batu kúpiť nové i der veselo ďalej. Tak to máš dnes už skoro všade v Republike. Pre Batu sa budú musieť istí ševci čoskoro pást alebo obšívaj jeho škarbale. Na jednej strane osoží, na druhej ukrivdí; zbýva uvážiť, čoho viacej vykoná, či dobra, alebo zla.

Sváko Ragan sú presvedčení, že viacej je tých, ktorí nosia Batovu obuv, ako ševcov, ktorí na neho nadávajú. Vedia, na čej strane je pravda.

Nadišiel deň odjazdu do Prahy. Brezovania odchodili v utorok, 15. mája odpoľudňa a Raganovci s nimi. Na cestu vypožičali si kufrík od Judy, ich dcéry, ktorý nosieval jej syn, teda — vnuk svákov, sebou na štúdiá. Kufrík ani veľký ani malý, ale pre Raganovcov skoro zodpovedajúci, len-len že stačili doň popchať tie bialošé, krútance, husacinu a nejakú fľašku „národného“ modranského

vína, aby bolo čím zapíť ida cestou husacinu a aby si táto — keď by ju iba vodou zapíjali — nemyslela, že ju pes zožral. Do kufra vložili tiež objednané podošve pre pána ministra. Starost o dom sverili Jude, ktorá síce má dosť starostí o vlastnú domácnosť a vše si myslí, že by otec i s mamkou už mohli radšej doma sedieť, ale rozumie; tiež ich nespokojnej „brezovskej náture,“ pre ktorú Brezovan ani zomreť nemá času. Judka je presvedčená, že ani ona, ani jej deti inakšími nebudú.

Tak, sváčko so strynkou ešte sa starostlivo obhliadli po chalupe, strynká sa prežehnali, sváko zdvihli svoj zamastený klobúk a zavolali polohlasne :

— Pane Bože, pomahaj !

a strynká odpovedali :

— Pán Bôh uslyš. ¶

Asi dvadsať krokov od stavania sváko nervozne šmátrajú vo vreckách a hľadajú čosi. Štuchajú rukou do všetkých zjavných i tajných váčkov, ale niet tam toho, čo hľadajú. I povedia strynkej, ktorá vedľa nich cupkali „dolu mestom“ :

— Počkaj stará, mosím sa vrátiť. Zaból som si fajku doma ! A vedel som, že mi niečo chýba, ale čo to má byť — neprišlo mi na rozum. —

— Čo bys chodél — vravia strynká — totu mám v uzli. Videla som hu za rôštom a vedela som, že budeš za nú plakat, tak som hu radčieľ hodela do uzla, reku — aby sme ida cestú nemali mitúšky . . .

— Ach, no — vidíš, predca si mi ty dobrá žena, ale len keď chceš byť . . . !

— No, už mi len neondi ida cestú — odvetia strynká — nerob lamentácie. Keď budeme na mašine, potom ti hu dám.

Rozhovor Raganovcov preruší Juro Malenkých so záhumnia slovami:

— Ná, dejdete, strynká? A vy sváčko, len tak bez zásterky, daleko ste sa vybrali . . ?

— Ná tu len, — kde by sme išli, len tu sa ideme podívať trochu k súseďom, k rodine — odvetia sváčko a strynká dodávajú:

— Ná, jakožináč, nejdeme daleko, len tu trochu.

Na stanici bola trma-vrma, tlačénica, aká nie vždy býva na Brezovej. Ponevác vzájomne spolucestujúci vedeli, kam sa kto ubiera, tento raz nekupovali si Brezovania — ako obyčajne — jazdenky iba do Jablonice, lež si každý zakúpil zpiatočný lístok do Prahy. Radosti nebolo konca kraja, keď shromaždený národ videl, že do Prahy cestujú aj sváčko Ragan so strynkou. Každý sa tešil, že vo vlaku nebude o veselost núde a preto i vo vlaku každý rád urobil miesto Raganovcom. Rozumie sa, že sváčko dobre si obhliadli vozeň, ešte prv lež vošli do neho. Či má reku dobré osy, kolesá, hamovník, či má každé koleso zaosek na mieste a tak ďalej. Prosím vás, opatrnosti nikdy nezbyva! Len po dôkladnej prehliadke vozňa, uvelebili sa v ňom sváčko, vedľa strynky.

Cesta Raganovcom veľmi rýchle ubiehala. Strynká hneď za Osuským roztvorili kufor a počali zajedať bialošé aj so sváčkom. V Senici pristúpil do vozňa akýsi „obšajník“ a opovážil sa kritizovať a do svrchovane zlého svetla uvádzať Prahu, hospodársku výstavu i republikánske

slávnosti. Začal najprv len tak, akoby bez záujmu, chodil okolo thematu, ako pes okolo horúcej kaše. Potom ale ďalej počínal byť dôvernejším a smelejším a štval na plné plúca. To sváčko čakali a zavolali na mládencov, sediacich v druhom oddelení:

— Ščeván, Sanko, Palo . . . , kde ste kerí?! Ukážte tomuto viselcovi, kde nechal tesar diery! Ale múdro, chlapci, aby ste mu neublížili, aby nám tu nesmrdel a nerobel balamutu!

Mládenci sa nedali dva razy ponúkať. Chytili naplašeného „obšajsníka“ a na najbližšej stanici složili na peron. Nič iného mu neurobili, hoc si bol aj zaslúžil, aspoň sopár štulcov medzi rebrá. A sváčko mu ešte z okna zavolali na ponaučenie:

— Ná a druhý raz si umyte chlebarňu, keď chcete sedieť medzi poriadnymi ľuďmi!

Cesta do Prahy rýchle ubiehala. Veselosti bolo plný vlak, spať nebolo možno. Sváčko uсадili strynkú do kúta k obloku, kde si oni chvíľami podriemkávali, inokedy zase napomínali — ale len na oko — sváčka, keď tento vo veselom rozhovore rozosmiali všetkých cestovateľov vo vagone:

— Sanko, starý, čuješ! Múdri sa, nerob figle! Ty sa už nemôžeš rovnat mládencom.

A sváčko za čerstva odvetia:

— Ná, už ma len neondi, nemuštruj stará! ja som ti však poriadnym a keď sedím medzi tolku chasú, aj zabúdam, že už mám padesátku dávno za sebú. A či neni tak chlapci!?

— Tak je na vlas, sváčko! — zahrmlí celý vagon. Sváčko zrejme spokojený týmto obecným prejavom sympathie pokračovali ďalej v líčení

ich životných príhod; čo oni všetko vystrájali, keď boli mládencom.

K polnoci však rozhovor ustával, spoločnosť vo vozni podriemkávala. Sváčka tlačila ľavá čižma a preto vyzuli si obidve a položili pod lavicu. O chvíľu Ščeván Mozolák, sediaci na protiľahlej lavici počne kýchať. Kýchaním prebral sa úplne z driemot. Pretre si oči, skrčí nos nad zápachom, ktorý odniekaľ prúdil a nechcel ustať. Ščevan čenichá na pravo, na ľavo, hore dolu, aby zistil zdroj nevítanej vône, až jeho zrak spočinie na svákovi. Rozmýšľa chvíľu, ako by to svákovi naznačil, že sa im nohy potia, ale nevedel najstť vhodnej vety, ktorou by sváka ponúkol, aby sa obuli. Nuž povedal im to úprimne a bez obalu takto:

— Sváčko, nebodaj vám nohy smrdkajú. Šak sa reku, nenahnevajte, ale ono je to jakorieč trochu prituhý parfín. Tot máte kus novín, zakrútte si nohy do neho . . .

— Ach, no — vidíš ho! — odseknú sváčko — nebodaj preto smrdia, že my vyrôstly z . . . ejnu, ejnu, čo to hovorím! Skoro bych sa bol aj zabudél. Ná, vieš čo, Ščevo? Šak teda ber plným nosom, asnad sa skôr mine ten parfín, ty oný, čo si! Abys ale môhél spokojne driemmat, teda si zakrútim nohy do papieru.

Do Českej Třebovej vbehol vlak ráno o pol piatej. Vo vozni všetko driemalo a spalo, ako to bolo vôbec možné. Najlepšie sa mali tí, ktorí sedeli v kútoch vozňa, pri oblokochoch, tam aspoň bolo kde hlavu opreť, ináč si ju sused — susedovi položil na rameno. Niektorí povyliezali aj na police pre batožinu a tam sa natiahli. Hrmotný krik sklepníkov a pikolov na perone,

voľajúcich: „bílá káva, bílá káva,“ zobudil cestovateľov z celého vlaku, teda aj strynkú, aj sváčko Raganech. Podívajú sa von oknom za národom, bežiacim na peron ku dlhočiznému stolu, na ktorom bola servírovaná biela káva a povedia si sťa razom:

— Ná, just nie! Keď sa všetci bláznia, my nemosíme rozum ztratit! Nepôjdeme tam!

— Stará — prihovoria sa sváčko z driebot prebratej strynkej — daj sem husinu, aby sme sa aj my nafrištukovali; kďož ho vie, či sa nebudeme moset aj naobedovat napredek. V Prahe nebodaj bude ešče vac národa, čo sa tam máme za obedom strgánat . . .

— Vidíš ho, mudrca, reku abys sa hned aj navečeral; ty sa azdaj bojíš, že sa nám husina zesmrádne! Neboj sa ništ — napomínajú strynká sváčka.

Kým ostatní členovia výpravy takmer všetci sbehli z vlaku za bielou kávou, zatiaľ si Raganovci pochutnávali na husine. Obidvaja položili si pevný podklad v žalúdkoch borovičkou a husinka v takto upravenom žalúdku cítila sa ako v perinách. Nu — a navrchu potískali ju Raganovci dobrým modranským vínom. V Pardubiach kúpili pre vnúčence kilo perníku.

Naši výpravníci dorazili do Prahy ráno, o desiatej hodine. Na stanici čakalo ich niekoľko poslancov a členov výkonného výboru republikánskej strany, ale čakali aj Pražáci, ktorí obsadili obidva postranné chodníky od Masarykovho nádražia až po bývalé Czernínske kasárne na Hradčanoch, kde boli slovenské výpravy ubytované. Praha jásala v mori zástav, vyvesených z okien i zo striech. Pražáci kričali z plných hrdiel

na zdar a na slávu slovenským roľníkom i ne-roľníkom, prišlým do Prahy na výstavu a na sjazd agrárnikov z celej republiky. Pražáci vedia snáď najlepšie vítať. Slovenskí výletníci kráčali v dlhom, štyrstupovom sprievode prostred ulicou. Do kroku vyhrávali im až štyri hudby — bandy po našom nazývané. V sváčkovi vzkypela junácka krv, cítili sa sta šestnastročným mládencom a strynká vedľa nich tiež tak. Vyšlapovali si hore Příkopami a Národnou triedou a niesli sa „ako holba maku.“ Kedy — tedy zavolali na strynkú:

— Stará, drž krok se mnú, alebo si prezuj čižmu, abys utrafela podľa muziky!

Pravda, takéto napomenutie bolo bezúčelné pre chuderu strynkú, oni si vykračovali, ako im bolo najlepšie. Pre nich neplatilo pravidlo — vykročiť ľavou nohou a dľa taktu hudby. Kdežeby už oni mysleli na také „talafatky.“

Kým sprievod stihol na Hradčany, už bol v ňom každý zachrípnutý od volania na slávu bratom Čechom, prezidentovi Masarykovi, mestu Prahe atď. Ak zavolaly zástupy Pražanov, stojacích v húfoch po uliciach — na slávu bratom Slovákom, títo ešte mocnejšie zavolali na slávu bratom Čechom. A takéto vzájomné pozdravovanie trvalo po celej ceste až na Hradčany.

Raganovci mali — ako vieme — zabezpečený byt u Zlatej husy, ale sa ta ešte neponáhľali, čakali, posedali si medzi svojimi a ujednávali, kam kedy pôjdu, aby Prahy čím väčšími užili. Sváčko pravda Prahu poznajú, nuž snadno im bolo robiť plány. Do divadiel sa ani nepokúsili dostať, lebo tie mali už všetky predstavenia na týždeň vopred vypredané. Stanovili si teda

program denný i nočný. Vo dne návšteva hospodárskej výstavy, Hradu, muzeí, niektorých kostolov a iných zvláštností pražských, večer — to už ako pán Boh dá — múdrujú sváčko — lebo to bude u Flekvov, alebo u Bumbříčka, v Zlatej huse, ale u Miša Šetku v Kremencevej ulici celkom iste.

Ako naši múdrujú o programe pražskej návštevy, v tom do kasáren zavíta, hádajte kto!? Minister Hodža. To postačilo, aby každým členom výpravy preletela iskra hromového nadšenia. Slováci počali — po slovensky, srdečne si vítať svojho vodcu. Czernínske kasárne triasly sa od volania na slávu Hodžovi, ktorého roľníci schytili na plecía a nechceli pustiť dolu. Musel im odtiaľ hoc len krátku reč povedať. Potom sa musel poďívať na krajanov v každej izbe a búrlivým ováciam nebolo konca kraja. Sváčko sa ver poďívali na steny kasáren, či majú dobré fundamenty a či zdržia takú búрку oduševnenia. Nuž maly a vydržaly.

Po dvojhodinovom pobyte vracal sa minister Hodža autom do sjazdovej kancelárie a vzal sebou aj Raganovcov. Strynká mali tak trochu strach zo samochodu, že ich splašený šofér dakam vykotí, ale na protesty času nebolo. Museli sa spokojiť i s touto nezvyklou jazdou. Minister volal Raganovcov k sebe na obed a večeru, ale veru oni sa vyhovárali, že prídu druhý raz, teraz na to není času a na Smíchov je tiež trocha príďaleko. Sváčko ponúkli ministra — po známosti — borovičkou a strynká zase bialošom; a veru si aj zapapkal pán minister. Šofér trocha zmenšil rýchlosť, aby si pasažieri stačili zapapkať.

Strynká práve vyťahovali klobásu, ktorou chceli ponúkať pána ministra, keď auto zastalo. Strynká mysleli, že sa zamotali medzi automobíľmi, ktorých tam toľké množstvo stálo, aké oni ešte nikdy v živote nevideli. Zastali pred Zlatou husou, kde boli Raganovci ubytovaní. Minister Hodža znovu ich volal k sebe na obedy i večere, pokiaľ sa budú zdržiavať v Prahe, udal im svoju presnú adresu na Smíchove a hodinu, kedy sa u neho odbýva obed a večera, ale nepochodil so zvaním.

— Ná a neunúvajte sa — vŕavia sváčko — kde by sme sa tam až tepereli!? Šak sme si nejakú potravu aj sebu vzali. Ďakujeme, ale tento raz, — keď neprídeme, ani nás nečakajte. Praha je veľiká, čo my vieme, kde sa kedy oštehneme . . . ?

— Ná, šak tam budete mať dost šelija-kých potrimiskárvov — ozvú sa strynká —, obejdete sa bez nás, teda odpustite, keď neprídeme. Príjdite Vy k nám, na Brezovú naisto.

Čosi mal Hodža počať s tvrdými lebkami Brezovanov. Čas ubiehal, nezbyvalo mu, ako odobrať sa od Raganovcov, zaželať im dobrú zábavu a ísť po práci.

— A necháme pozdravovať aj Vašu paničku — ozývajú sa strynká za odchodiacim ministrom.

V hoteli sa Raganovci upravili po dlhej ceste, zajedli si bialošov a krútancov a v mene Božom nastúpili z neho cestu po Prahe dľa ho-reuvedeného programu. Strynká si vzali niekoľko pagáčkov do uzla, sváčko si zapálili do fajky, do ruky vzali klukanu a išlo sa.

Raganovci pochodili každý kút výstavy, prezreli si dôkladne každý vystavovaný predmet.

Strynká najviacej pozornosti venovali hydine, lichve, obilninám, strove a gazdovskému zariadeniu. Sváčko si všimali koní, prasiec, oviec, hospodárskych strojov a piva. Zastavili sa v každej hospode na výstavišti a vypili jeden-dva pohárky piva. Obedovali tiež na výstavisku. Rozkázali si každý porciu udeného s knedlíkom a kapustou. Sváčko to vyriekli správne po „biblicky:“ „Uzené s knedlíkom a zelím,“ lebo Pražáci boli by v stave dať im miesto kapusty kelu. V Prahe totiž náš slovenský kel nazývajú kapustou. Tu mali sváčko tiež malú nepríjemnosť. Sklepník priniesol im neomastený knedlík a sváčko ho vrátili s poznámkou, aby im doniesol knedlík, podľa zákona omastený a neznešvaroval české jedlo. Sváčko neprišli do Prahy vídenské rízky vyjedať; čo si však rozkážu, má to byť správne donesené. A že mali sváčko svätú pravdu, svedčí o tom skutočnosť tá, že sa prišiel k ním ospravedlňovať sám hostinský.

Na večeri zrieme Raganovcov s mnohými Brezovanmi u Flekov v Křemencovej ulici. Ach, tam bolo veselosti! Po dobrej večeri flekovské pivo sa samo pilo, samo vandrovalo dolu gágorom. V hospode u Flekov bolo plno Slovákov a všetci si pívko pochvaľovali, že ako by to bolo, keby sa také aj na Slovensku šenkovalo! To by bol naozaj ráj, z ktorého by sa nikomu nechcelo von. Medzi iným i Flekov závideli naši krajaní Pražanom. V kúte sediaci Augustín Sedlák, zbožný ruženčiar z Krakován povie Vendelínovi Keruľovi, podrychtárovi z Dolných Mrkvatic:

— Vieš, čo si myslím, Vendo?

— Čo takého?

— Nech som huncút, keby naši farári pri spovedi pivo dávali spovedníkom, prijímat, ani jeden Čech by nevystúpil z cirkve!

Za druhým stolom nejaký pán profesor debatuje s Modranom o revolúcii v roku 1848, o Štúrovej spisovnej odluke rečovej a v debate spýta sa krajana:

— Proč jste se jenom vy, Slováci, tenkrát od nás odtrhli?

— Mali ste sa nás lepšie držať, pán profesor, neboli by sme sa odtrhli — odpovie Modran.

V takej podobnej debate plynul večer u Flekov. A vôbec, v tejto hospode má každý hosť vždy moc rozumu. Za každým pollitrom flekovského pribýva rozumu, filozofie a keď je už hosť premúdry, to značí, aby sa pobral domov. Sváko nevyčkali tohoto stavu, keď je hlava plná múdrosti, lež sa pobrali prv von aj so strynkou, ktorá nevedeli ukončiť svoje lúčenie dojmov z výstavy a múzea, prednášané nejakému univerzitnému profesorovi. U Flekov máte vždy všetky spoločenské vrstvy zastúpené, od pražského zametáča až po ministra v službe i mimo služby. Tam panovala odjakživa pravá demokracia.

Raganovci sa múdre (rozumej, „anglicky“) vytratili od Flekov a zašli naproti do vinárne Šetkovej, kde Mišo Šetka, bývalý „boží gajdoš“ (rozumej regenschori) modranský predával v Modre (teda nie v pražskej pivnici!) na vinnom korení sa zrodívšie víno. U Šetkov bolo doslovne nabité; zastúpené tu boli všetky slovanské nácie. Hostia mnohí i stáť museli a tak popíjať. Stejný osud stihol aj Raganovcov. Vypili si stojačky pol litrika modranskej malagy a zaplatiac, nepozorovane vytratili sa. Bola už i tak polnoc, žia-

dalo sa obidvom vyspať a odpočinúť si ku zajtrajším manifestáciám republikánskeho roľníctva.

Na ceste domov, to je na Václavskom námestí — strynká div nezmeraveli údivom. Ulice byly plné ľudí ako vo dne, nebolo znať, že je už polnoc. Niako nevedeli pochopiť, prečo ľudia v Prahe ani spať nemusia. Na Brezovej v obyčajný deň už o ôsmej nevidno ľudskej duše na ulici, a tu...

— Ejnú, ejnú, to hla bych sa nebola nazdala.

A Raganovci tiež tak ako ostatní ľudia v Prahe, pomaly, iba krok za krokom vykračujú si Národní třídou na „Václavák“.

Osvetlenie Václavského námestia a nádherný pohľad od „Můstku“ hore k múzeu strynku mile okúzľil.

— Počkej, starý -- vravia — nech sa vynadívam do sýtosti na tolkú krásu. Ej, šak veru už by mohla byť aj na našej Brezovej električka, aby sme sa aj my mohli popýšiť. Len ščil vidím, jako je dobre mať električku na ulici, v dome a snád aj do maštale by nám hu dovolili vtiahnuť . . .

— Pre mňa a za mňa — mudrujú sváko — ja bych nebol od toho, veru už zajtrá by hu mohli k nám pretiahnuť, čo aj z Vrbového. Ale, čo ja viem . . . Však sme o tom aj tot nedávno hovorili v mestskej rade. Aj brezovský elektrikár Dušan Gavurých už vyjednával o nu, ale taško sa to kotí. Niekerí sú za električku a volakerí hovoria, že v elektrike je zloba dábelská, chytíš drôt a zatraseš klepetami; keď praj naším otcom dobré byly kahance, nám možia vystačiť petrolejové lampy. A povedal prísazný, Ščeván Trtúch, že komu to nestačí. nech si svietí sviečkú, bár aj zpod nosa . . .

— Mne sa všetko zdá, že vón, ten Ščeván Trtúch je fajn futierko. Išiel tot okolo, niesél, vlnu do Gavurech šarovne, ani ma nepozdravél, ked som stála na ulici s Kačkú Ziméch . . .

— Ná, veru by dobre bolo, ked by sme aj my takéto múzeum mali u nás na Brezovej! Čo myslíš, starý?

— Ná, šak by neškodelo — odpovedajú sváčko — ale je asnaj aj lepšie, že ho nemáme, lebo by nám ho Hradiščania zamazali. Chodeli by do neho v zamazaných čižmách.

Ako prechodia okolo autodrožky stojacej na rohu Václavského námestia, čakajúcej tam patrne na niekoho, všimnú si strynka tohoto „antikrista“ a začnú mudrovať:

— Ej nú, ej nú; — šak sa mi to nejako nepozdáva, Šanko.

— Čo sa ti nepozdáva zas!

— Ná, šak sa len podívaj na kolesá tejto potvory, šak nie sú ani okované, ani ráfvov nemajú. Jako je to? Do takej roboty bys nemôhél vziať tohoto antikrista. Kdož ho vie, či by tak vytiahel na nom fúrku hnoja hore Surovinom?

— Vytiahel, nevytiahel — odpovedajú sváko. Antonobíl je len pre pánôv a nie pre ťažkú robotu. A to sa ti teda divím, žes si ešte nevšimla jeho kolies. Šak už aj na Brezovej má bohatý Papánek takúto potvoru, čo nám benzínom celé mesto zasmradí. Nuž čuj. Miesto zelezných ráfov sú na antonobíle gumené ráfy, luftom nafúknuté.

— A čuj, Šanko — pokračujú zvedavá strynká — a hen hore čo stoja antonobíly po oboch stranách tejto širokánanskej ulice, každý má z nich gummy na ráfoch a luftom nafúknuté?

— To sa vie, že každý.

— Jejdanenko, Saňko, mráz mi chodí po krížoch. Jako to bude, keď tak raz šecek luft nafúkajú do ráfvón na antonobíloch? Jako vyžijeme, keď nebude čistého luftu, len samý smrad antonobílsky. Nebodaj bude už súdny den, alebo kýho anciáša?!

— Neboj sa, Juda, ešte sme od toho — aspon my starí, hodne daleko — posmelujú svácko strynkú. Myslím, že keď by aj hneď nebol zadržaný súdny den, ale ľudstvu by bol koniec, Judka moja. Ľudia by ani nemali času umrieť, lebo by sa odrazu všetci zaduseli v smrade.

— Ej nú, ej nú — lamentujú strynká — to bude tuším horšie ako zkáza mesta Jeruzalema.

V takomto a podobnom rozhovore prešli naši Raganovci „Mústkom“ na ľavú stranu námestia k palácu Zlatá husa. Vychodiac schodami do hotelu zastavia sa odrazu svácko a počnú pozorne načúvať hudbu, prichodiacu z vedľajšej reštauračnej miestnosti. Načúvajú, aj strynká pozorujú, lebo sa im zdála nejak známou. Tie melodie, by ako už boli dakde počuli.

Svácko sa ešte lepšie rozpomätali, menovite na melodiú, ktorú kapela práve teraz spustila. Obrátia sa k strynkej a vravia:

— Ná, stará! Nech som huncút, šak to hrajú myjavskú! Kde sme to vlastne? No čuj, dávaj pozor, jak keď bych ti ju já spieval:

Na Myjave pod lipkami,
verbujú tam zradní páni;
verbujú tam vojaci,
pýtajú sa, odkiaľ si.

Ja som šuhaj od Myjavy,
mám tam jedno potešení;
ja tam dneskaj mosím byt,
aj keď budú hromy bit!

— Ja myslím, aby sme sa tam podívali, čo sú to tam jakí viselci, Čo myslíš? Je síce už málo hodín, ale ná, šak sme sa neprišli vyspat do Prahy! Reku, aby sme . . .

— Ná, šak veru už bys môhel aj spat íst. Bolo toho pre dnešek dost — napomínajú starostlive strynká sváka, ty sa už nemôžeš rovnat mládencom!

— Ved už ma len necúd, stará! Poj, len čo sa podívame a šak sme hned venku.

Strynká boli tiež tak trochu zvedavá a nedali sa dva razy ponúkať. Vstúpili do nie malej, ale ani veľkej miestnosti a čo tam vidia: Myjavcov a Brezovanov pohromade, kde tu našiel sa aj „hornák“ (rozumej Slovák z horných žúp Trenčína, Turca, Oravy, Liptova). Sišli sa Myjavci a Brezovania domáci aj prezpoľní, takí, ktorých osud v iné strany zavial. A kto im vyhrával — nebol nik iný, ako náš Sanko Dudík so svojou kapelou — všetci natiahnutí v myjavskom kroji s kohútím kosierkom za klobúčkom a jeho cigán vo vyšívanej košeli. Samo hral horeuvedený myjavský verbunk a stárež-mládež tancovala. Jeden lepšie tancoval ako druhý. Samo — kapelník, najprv si zanôtil pesničku, alebo mu ju zanôtil dakto zo spoločnosti a potom hral. Basista rezaldo basy a cymbalista mlátil do cymbala šta o závod. Všetko sa veselilo po slovensky. Akonáhle sváčko so strynkou vkročili do miestnosti, hudba utíchla, ako by

uťal a shromaždený národ počal vítať Raganovcov z plných pľúc:

— Vítajte sváčko, vítajte strynká! Ej nú, ej nú — a čo sa už tak neskoro pracete po Prahe, kade ste chodeli, kde ste boli?

— Ná, tu len, kdežebý inde — odpovedajú strynká a sváčko nevšímajúc si víťania rozbehnú sa za Dudíkom a chytia natešený za ramená.

— Nále, nále! Kde ta tu len čert bere, Sanko, šak som ta nevidel na mašine?

— Pravda ste ma nemohli videt, lebo jach šiel už našú mašinu, z Myjavy do Veselia a na Brno a vy ste cestovali na Kúty-Breclavu. A zahrám Vám, sváčko, rozkážte si! Zahrám, Otcibohuprisám, po známosti.

V tom sa už aj strynká pretisli k hudbe a jak uvideli, že Sanko ponúka sváka ku spevu, počali ich zase zdržat:

— A veru môhél bys mat starý, rozum! Nechaj mládež, nech sa baví, čo sa ty máš tu miešať . . .

— Mlč, stará, — ohradzuju sa sváko — nebola si nikde, nebola si v hlavném meste a nevieš ništ. Sanko, kdesi, Sanko!

— Tu som sváčko, teda len rozkážte, jakú vám mám zahrat?

— Nuž tak spusti tú, keď toho chleba nebolo.

— Takých viem viacej — hlási Dudík, — zaspievajte mi ju, abych reku ulahodél.

Sváčko museli veru spievať, už či sa to strynkej páčilo, alebo nie. A spustili hlasom presbyterským:

— Čo ten zajac robí, tam na tej doline? Oblizuje lapku, že bol na hostine.

Sváko odspievali a hudba plnou vervou počala hrať ďalší verbunk na melodiú tejto pesničky. Krajani tleskali svákovi a donútili ich, aj strynkú, že si museli medzi nich sadnúť popiť si vínka a veseliť sa. Národ sa tu po svojom zabával, bez moderných tancov, valčíkov a všeliakých parketových natriasačiek. Za verbunkom nasledoval odzemok, máčaná, strašiak, ručníčková a to sa opakovalo. Do Prahy sa tento raz sišli Brezovania a Myjavci zo všetkých kútov Republiky. Im sa chcelo po myjavsky, alebo brezovsky sa pobaviť a ku tomu značne prispel Samko Dudík, náš predprevratový, národný muzikant.

Do sálu prišli aj poniektorí Pražáci. Prišli, dívali sa, páčila sa im rázovitá zábava našich, ale precítiť ju nevedeli. Hej, iné bolo, keď sa sem dohrnúli Slováci od Uherského Hradišťa, z Vrbky, od Brodu! Tu už nebolo rozdielu v svojráže, v mentalite. Moravskí Slováci majú rovnaký smysel pre zábavu ako slovenskí. Vedia si aj oni zavýsknuť, zahajduchovať, zaskočiť — až sa zem pod nimi triasla. Veselosť sa stále stupňovala.

Sváčko aj so strynkou za čas sledovali veselosť mladšej chasy. Keď ale videli, že rozjarenej nálade neni koniec, nepozorovane sa vybrali aj so strynkou zo sálu a odišli do hotelu vyspať sa. Spoločnosť sa ďalej zabávala až do 7-ej hodiny ráno. Každý sa bil v prsia, že neprišiel do Prahy vyspávať. Každý sa chcel nasýtiť hudby Dudíkovej a zábavy krajanov z rodného miesta, z kraju pod Bradlom.

Teraz si už sváčko nestačili spraviť program na zajtrajší deň, nebolo kedy. Bolo sa tre-

ba dobre vyspať ku zajtrajšiemu, manifestač-nému sprievodu roľníctva a roľníckej „intelegen-cie“ Prahou.

Hoc Raganovci neboli vyspatí dľa zákona a poriadku, predsa ráno včas vstali, naraňajko-vali sa a ta šli obidvaja na Václavské námestie sledovať manifestačný sprievod státisíc zemedel-cov z celej-celučičkej Republiky. A predsa došli už oneskorene na ulicu, lebo zástupy ma-nifestantov sa už dávno boli sišly na Vinohra-doch na shromaždišti. Václavské námestie jasalo v farbách štátnych zástav. Trikolóra republiky so zeleným ďatelinovým štvorlístkom — sjazdový to odznak — opanovala celú Prahu.

Ako sme už spomenuli, policajné kordo-ny na chodníkoch nedovolily už ani Raganov-com priechod na Vinohrady, kam by sa aj tak neboli dostali, lebo všetky chodníky boli sťa nabité Pražanmi a divákmi, čakajúcimi od včas-ných hodín sprievod.

Sváčko mudrujú, jako by sa dostali z tejto tlačeneice aj so strynkou na trocha voľnejší vzduch. Hýbu sváčko rozumom, hýbu, ale nič chytrého im neschodí na um. Tlačia sa pomaly po ľavej strane „Václaváku“ chodníkom k Muzeumu a špekulujú. Keď im porád nič na um neprišlo, poškriabu sa sváko po brezovsky pravou rukou za ľavým uchom, zahýbu trocha „ražnejšie“ roz-umom a ich zrak utkvie na tribúne, vystavenej pred budovou zemeľskej rady. Už to mali. Na tribúne medzi „hlaváčmi“ (od pojmu hlavný, vedúci ľudia, reprezentanti, hlavy organizácie, vzniklo na Brezovej pomenovanie „hlaváč“) zbadali senátora Stodolu, ako si sedí spokojne pri sa-mom kraji tribúny a diškuruje s niekym. Viacej

svákovi nebolo treba, aby sa dostali k tribúne. Chytia strýnkú za palec a počnú sa tlačiť massami obecnstva na cestu. Strážnikovi, ktorý chcel Raganovcov primäť, aby ostali na chodníku, sváčko odpovedali:

— Ná, ani nás nezdržujte, lebo sme tu po povinnosti, já a moja stará sme tu s deputáciu, tamto na tribúnu; už sme tam mali byť.

Strážnik nemal času na vysvetľovanie a možno, že ani dobre nepochopil význam svákových slov. Čo mal robiť? Pustil Raganovcov ku protihľej tribúne. Strýnká mysleli ída cestou, že ich niektoré auto určite rozmliaždi, tak tie potvory frčaly po Václavskom námestí. Zato sváko nebáli sa už ničoho, vedeli, že pražské auto nesmie im vliezť na chrbát.

Konečne sa Raganovci dostali ku tribúne a to zrovna blízko sediaceho senátora Stodolu. Postavia sa spokojne vedľa tribúny a sváko o nejakú chvíľu prihovoria sa ku Stodolovi:

— Ná, daj pán Bôh dobrý den, pán senátor, aj vy ste tu?! Nevidél som vás od Dunajského veltrhu.

— Ach vítajte priateľku, vítajte bratku sváčko Ragan. To som rád, že vás tu vidím medzi poriadnými ľuďmi! A len sám ste tu, priateľku, či aj strýnká?

— Jakožináč — odpovedajú sváko — bez starej bych sa neopovážél na takú chýrnu slávnosť. Niekedy nezaškodí, keď si človek aj starú vezne ze sebu do Prahy. Stará, poj sem, ukáž sa pánu senátorovi!

— Daj Pán Boh šťastlivé dobré ráno, pán Stodola — pozdravia sa, ako sa patrí, strynká — môj muž mi už o vás hovorél. A spomínal vás tot aj susedy Fajnorky syn, Ščeván, kerý tam kdesi v Košicách praktikíruje v špitáli, jako už teda ten oný, doktor, že vy rád cestujete na takém antonobíle, keré beží jako šnelcúg . . .

— To snád predsa nie, strynká, vraví senátor Stodola, nahýbajúc sa s tribúny a podávajúc ruku Raganovcom. Ten Ščeván je nebodaj veľký figliar. Najlepšie a najbezpečnejšie je cestovať fiakrom, ktorý prejde tak 15—20 kilometrov za hodinu . . .

Besedujú Raganovci ešte nejaký čas so senátorom Stodolom, keď o 9-ej hodine zrazu zavznjú shora od múzea mohutné zvuky veselého pochodu a zjaví sa sprievod s veľkou standardou na čele.

Za roľníckou hudbou vlaje zástava sedliackej jazdy, roľníci z Podkarpatskej Rusi na robustných koňoch, huculskí sedliaci v rázovitých krojoch, za nimi Slováci veselí, bujarí, usmievaví, jasavým volaním pozdravujú Prahu. Koníci bystrí, ako v tanci šliapu podľa hudby, podkovičky im cvenďzia a na klobúkoch i čiapkach vlajú pestrobarvné stuhy. A už zahrnela ulica, ozývaly sa massy, obsadivšie všetky okná domov — búrlivým „Nazdáááár“. Šiatočky dievčat sa trepotajú vzduchom, ktorý sa rozvlnil radostnými pozdravmi. Strynkej veru i slzy padaly nad týmto malebným pohľadom. Praha zdraví československý vonkov a tento zas pozdravuje Prahu. Za Slovenskom Morava, chlapci z Vlčnova, od Hradišta, z úrodnej Hanej i z Valašska, ďalej českí roľníci na koňoch s bujnou hrivou a dlhými chvostami.

Sváčkom trhlo, keď videli Myjavcov na koňoch a nie Brezovanov. Drgnú starú medzi rebrá až sa chuderka boľastou skoro prehli a povedia im :

— Tu ich máš, viselcov; hlad, jak sa nesú tí Myjavci, ani čo by mal každý citrón v zadku! Šak, ináč by tomu bolo, keď by sme mali na Brezovej sídlo okresu! Ej ináč veru, nech som huncút!

— Ej nú, ej nú, Sanko! Ná a čo ta je po nich! Nuž nech sa nesú, jako chcú. Prečo sisi nesadél aj ty na kona, keď ta mrzia Myjavci. No vidíš a daj im pokoj aj ich okresu.

— Z tolka čo ta tu nechám, — odseknú sváko — keď budeš na mna zlá a neprestaneš čítať mi levíty. Ja viem, čo hovorím. Okres by už patrel nám, Brezovanom . . .

Malebný sprievod zas upútal našich Raganovcov, takže skoro zanechali dožúvanie.

Za jazdou nasleduje četa zástav a za týmito vykračuje si výkonný výbor Republikánskej strany s poslancami a senátormi, na čele s ministrami: Hodžom, Udržalom a Srdíňkom. Výkriky nadšenia neznaly medzí. Slováci vítali svojho kráľa, Hodžu a volali i chorému Švehlovi na slávu a Hodža im všetkým stačil odpovedať. V sprievode nesené boli standardy s rôznymi nadpisami a heslami. Svákovi sa z nich páčila jedna a to:

— Nerozumieme daniam, neštudovali sme univerzitu.

Myslíme, že daniam dnes nerozumie mnohý aj taký našinec, ktorý naozaj absolvoval univerzitu.

Akonáhle zbadali Raganovci ministra Hodžu na čele sprievodu, vypuknú v mohutný jasot a

sváko pokusili sa znovu preraziť kordon, dostať sa — po známosti — k ministrovi dr. Hodžovi. Tento raz ich už strážnik nepustil. Tri a tri štvrte hodiny trval sprievod pred tribúnou. Prahou vtedy prešlo v sprievode do 250 tisíc ľudí. Jedon malebný obrázok stíhal druhý a pražské dámy maly dostatok možnosti presvedčiť sa, ako má byť správne nosený slovenský kroj.

Keď už bol koniec sprievodu, volajú sváko na senátora Stodolu :

— Pán senátor, pán senátor! Pojte na pohárik piva!

— Ďakujem — odpovie Stodola — však viete, že ja niakého alkoholu nepijem, iba vodičku; tá ťahá mlýny, stroje a je zdraviu najprospešnejšia. Ani sa nehnevajte, bratku, ja už neupustím od mojej vodičky . . .

Zakabonia sa sváko i so strynkou, zrejme nečakajúci podobnú odpoveď a prehodia iba tak cez zuby :

— Nále, otcibouprisám to sa vám teda divím, pán senátor. Ja veru nemám rád vodu ani v čižme! Nuž ale, keď nepijete, jakáž pomoc!? Dobre sa tu majte!

— S Bohom, bratku, s Bohom bratku, — odpovedá s tribúny odchodiaci senátor Stodola — a však pozdravte tam našich! Povedzte Brezovanom, že aj oni budú môcť kože lifrovať na Balkán po Dunaji, až bude v ňom trocha viacej vody.

— Dakujeme, — vravia strynká, tiež tak trocha rozčarovaná, keď pán senátor Stodola neprijal výzvu ich starého dobrotiska — šak vyrídime.

S tým sa rozišli. Sváko chceli sa ešte dostať nejak na Hradčany a zúčastniť sa slávnosti kladenia základného kameňa k pomníku Přemysla Oráča, ale sa im to nepodarilo. Ulice boli davom doslovne zapchaté, národa všade plno, tak že pouličná doprava bola nadobro zastavená. Raganovcom nezbývalo nič iného, ako vrátiť sa pekne na druhú stranu do Zlatej husy a tam vyčkať, až sa trocha rozíjdu massy národa. Po dlhej chvíli sa tam konečne dostali. V kaviarni našli tiež plno, všetky stoly zaujaté. Pri slovenskom stole sedelo niekoľko Košičanov, ktorí z rádia načúvali slávnostnej reči, ktorú mal minister Hodža na Hradčanoch shromaždenému roľníctvu. Sváčko, hoc aj zásadný nepriateľ rádia a všetkého čo nebeží po drôte, teda, nie po riadnej ceste — dali si rieť a načúvali aj so strynkou tejto slávnostnej reči. Ba veru miestami aj zatľapkali a svoj súhlas hlasite prejavili.

Medzi tým skoro by zabudli na obed. Ináčťe darmo si aj naň spomenúli, lebo ťažko bolo kde dostať obed v Prahe: všetky reštaurácie a údenárne boli preplnené. Ľudia skoro stojačky jedli. Raganovci museli si spaťkať z potravín sebou prinesených a zapíť pivom, tiež stojačky vypitým. Strynkej sa to síce nie veľmi páčilo, ochkali trocha, ale na koniec tiež museli uznať, že o tak velikánskych slávnostiach to ináč v Prahe nejde.

Zvláštny vlak výpravy zo župy Bratislavskej mal sa pohnúť z Masarykovho nádražia o 23—ej hodine. Pri vyberaní jedla z kufra zistili strynká, že tam majú ešte podošve pre pána ministra Hodžu a jeho rodinu.

— To hla mosíme odevzdat ešte ščil od-
polodna, lebo zajtra tu neostaneme a poštú po-
sielat? — to by trochu draho prišlo pánu mi-
nistrovi. Z tolka starý — vravia strynká, — aby
sme sa na ten Smíchov vybrali, keď stisk ustane
po ulicách.

— Pravdu máš, stará moja, poslúchnem ta, šak
niekedyje dobre, keď človek aj ženu poslúchne . . .

— Dycky bys hu mal počúvať ty oný, čo si
— ošmek — karhajú strynká trochu šelmovsky
sváka, — čo by ste mužskí len robeli bez nás!

— Oženeli by sme sa! — odseknú sváko.

Vybrali sa naši Raganovci na Smíchov.
Horko ťažko našli Hodžov byt, ale v ňom niko-
ho. Doma varovala služka, tej odovzdali kožu
pre pánov s pozdravom jako sa patrí. Sváčko
napísali na jednu podešev svoj „atrest“ aj „lu-
mero“ domu a pripísali cenu partieky 40 zlatých,
alebožto 80 korún a odporúčali sa.

Na druhý deň ráno o 10—ej videli sme
sváčka aj strynkú, ako si kráčali „hore mestom“
so stanice brezovskej spokojní s výsledkami
ich pražského zájazdu. Mali aspoň o čom vyprá-
vať za celý týždeň u Tvarožkov pri troch deciach
modranského vínečka.

Sváčko a Gavorovci.

Gavorovci sú írečitá brezovská rodina slovenská. Nebožtík starý pán Gavora, neohrožený bojovník za práva slovenského národa v dobách útisku starého režimu, bol síce tiež poctivého „brezovského cechu“ majstrom, a to mäsiarskeho, ktorého členovia predávajú neraz „masso“ z mladých tvorov, „ani zúbka nemajúcich.“ Povedľa toho otvoril si obchod všeliakým tovarom, ktorý už dnes vedie jeho syn Ivan. V obchode tomto dostaneš kúpiť všetky potreby do kuchyne, tiež keď ti je „na nič od žalúdka“ má Ivo Gavura istý medikament, ktorý keď požiješ, hneď ti je „na niečo od žalúdka“. Tiež keď „ztratíš direkciu,“ Ivan ti ju napraví lepšie ako kompas s buzolou alebo vojenská mapa — generálka.

Druhý syn, Miloš — bývalý major ruských legií, je spolumajiteľom koželužskej továrne v Baranci, „predmestí“ to slávnej veľkej obce Brezovej. Na túto továreň sa sváčko — ako na všetky fabriky na svete — trocha hnevajú z dôvodov konkurenčných. Pravda, hnevajú sa iba na fabriku, nie však na Milka Gavoru, ani na ostatných jeho spoločníkov, lebo veď kedy tedy i z fabriky kupovali vyrobené kože a s tými šli na daktorý jarmok.

Raz dlhovali sváčko Milošovi za futierko, ktoré si tot, na vrbovské jarmočisko boli vzali.

Prišli v nedeľu skoro ráno do Gavorov, keď Miloš ešte ani dobre oblečený nebol.

— Pán Bôh daj dobré a šťastlivé ráno — pozdravia sa sváčko, ako sa patrí a náleží. Pán Gavora, doniesél som vám tot, na masso k obedu.

To „na masso“ bola iba maličkosť u sváčka, Kčs 3000.—.

* *

Bolo to v marci lanského roku, keď po tuhej zime dostavil sa zrazu odmäk a silné vrstvy snehu na strechách počaly sa sankovať dolu, na dvor, bez tak plný nashrňaným snehom. Dobrý gazda nenechá si toľké stohy snehu vo dvore, lež si ho vyvezie von, za obec, kde roztopený už nikomu neuškodí. To isté spravili aj sváčko. Ponevác v tom čase práve boli bez koňa, nuž najali si formana, ktorý im sneh vyvážal za „mesto.“ Na túto prácu dohliadali si sváčko osobne tým skôr, lebo práve vtedy nebolo nikde jarmoku na okolí.

Miloš Gavora na ceste do Húskov prechodiac okolo stavania sváka Ragana a vidiac toho pri práci, pozdravil sa, ako sa sluší na každého poriadneho človeka, teda Brezovana. A spýta sa, len tak mimochodom, ako sa na Brezovej pýtavame, že načo tie snehové hromady vyvážajú?

Sváčko miesto odpovede len tak čosi mrnkli cez zuby, ale keď Miloš zašiel pár krokov, zavolajú na neho figliarsky:

— Ná, pán Gavura! Reku, čo by som tak môhél pýtat za tý hromady, lebo to vyvážam jednému z Malaciek a mám mu to lifrovať k Svätému Duchu?

Ďalší rozhovor nebol možný, lebo Milošovi nezbývalo voľného času ku zodpovedaniu svákovho figliarstva.

* * *

Mali raz u Raganov veľmi osolenú slížkovú polievku i spýtajú sa sváčko strynkej:

— Nále stará, ná — kde ste kupovali sol?

— Ná, u Gávurvov — odpovedia udivená strynká.

— No, len tam vždy kupujte, lebo tá je aspon dobre slaná.

Slaná a či prislaná polievka dožadúvala sa aj u sváčka svojho práva, síce nikde nepísaného, ale na Brezovej známeho. Hneď po obede zašli sváko do ktoréhosi šenku na dolnom konci Brezovej na obligátne tri deci modranského. Vstúpia do šenku, sadnú za stôl, kde sediaci Jurko Nemec nadáva, že to víno je zlé, horšie ako to posledné, čo pil asi pred 3—4 dňami. Sváčko počúvajú za čas a potom bez okolkov na pravo, alebo ľavo spustia:

— Ná Juro, ná šak nehovoriš pravdu, lebo toto víno je len horšie, jako to posledné a neubližuj šenkárovi, lebo tomu nerozumieš, keď máš chlebarňu len na dobré víno navyknutú.

—

Jako na Brezovej prijímali ševca do garbiarskeho cechu.

Kto sa na Brezovej pod Bradlom obrátil pri nejakej slávnosti, alebo pohrebe, videl v sprievode skupinu pravidelne sriadených ľudí s pochodňami kráčať. To sú brezovské cechy. Táto stará živnostenská ustanovizeň tradičným spôsobom zachovala sa do dnes na Brezovej. Ako každý poctivý cech, tak aj garbiarský „cech“ cech brezovský vydržiava raz do roka spoločnú hostinu, a to vždy na Vianoce. Je to jakési výročité valné shromaždenie cechu, na ktorom sa síce dnes už nereferuje o jeho činnosti, akú prevádzal menovite v uplynulom stoly, keď ešte nebolo živnostenských zákonov a inšpektorátov. Najviacej, ak je tam reč ešte o príjmoch za asistencie cechárov zvlášť na pohrabocho, z cechových majetkov, šafárov: triesla, natronu, vápna, mládkov a o výdavkoch. Nu — a čo je „najakurátnejšie,“ valné shromaždenie cechu nikdy nesneňuje na sucho, lež si po dobrej večeri upije trocha viacej toho modranského, aby mistri po toľkom namáhavom rokovaní nedostali pípec na jazyk každý. Po hostine, keď zvolia nového „cechmistra,“ prenášajú ládu a zas sa potúžia. O takejto jednej hostine vyprávajú raz sváčko u Tvarožkov nasledovne:

— Na, šak viete jako to býva. Tento rok mali sme garbiarský cech — spoločnú hostinu. A to sa rozumie, že sme si každý aj

zajedli a zapili, jako sa patrí na takúto výročitú slávnosť. Garbári vydržali, ale niekerí jakorieč šefci, ktorí prišli medzi nás garbárov, boli vám trocha veselší jako sedávajú na myheli. Zvlášť — pod obraz boží nadraný bol aj jeden — ale, Bože hriechy odpust a trikrát odplut — poctivého, ševčovského remesla majster. Spitý bol „jako zákon káže,“ pod obraz boží. Však viete, jako je to. Takýto ševčisko celý rok si poriadne nevypije, na takejto hostine sa veru nakotí aj naslope. A kdo má slabšiu náturu, moc toho nevydrží. Švec ale nebol z tohoto kraja rodák, ani zvyklý vydržať za rovno ostatnými, nuž podlahol. Ludkovia mojí a šak to znáte; prezpolný má u nás na Brezovej vždy vieter. Aj ten, prepytujem, švec uzrel po prvý raz svetlo sveta kdesi až hen v Novém Meste nad/Váhom a u nás sa len priženél.

— Nále sváčko, sváko, preca by ste sa jakorieč nemali o ševcoch tak vyslovovat, jako sa vyslovujete, že „prepytujem, Bože hriechy odpust a trikrát odplut“ — preruší sváka Jano Mosný po Jurovi a pokračuje:

— Keby šefcôv nebolo, slabo by dýchali garbári a vyžili by ste Vy, sváčko, aj bez chrenu; aj šefcovina je poctivé remeslo, otcibouprisám je!

— Ná, vidiš ho fiktusa — rozhorčujú sa sváčko — abych si už dovolenie od teba pýtal, či tu môžem ja, Samuel Ragan, aj nejaké špáce predniest a povedat, keď som pri dobrej vôli a ništ ma tak nemrzí . . . Nepoznal som tvojého tatka? Ten bol fajn chlap, daj mu pán Boh slávu večnú a hodne tabáku tam na druhém svete, ale ty si mi nejaké ľahké futierko, ej veru si, nech som huncút!

— A šak ja už ništ sváčko — ospravedlňuje sa Mosný — ja som to len tak ondiel. Lebo aj moj starý otec boli švec — naturalista. Šefcovine sa síce nevyučeli, ale vedeli si aj celej rodine čižmy podduplovat aj príščipek prišit. Nuž dotklo sa ma to, keď ste už tak ondieli na šefcovov.

— Si háklivý, jak nebohý Caro — vravia sváko. Poslal bych ta — keď nepoznáš špácu do Šelpíc, kde rozum merajú. To jest merali, ale dnes už vážia na decimálke, aby ti ho reku navážili. Alebo bych ta poslal na štúdium do Kyripolca, kde svine podkúvajú.

— Ved ja už ništ sváko, neráchte sa k hnevu pohnút a pokračujte.

— Ešče som prvé neskončél, a neskáč mi do reči. Povedal si, keby šefcôv nebolo, slabo by dychali garbári. To je to isté, jako keby kmíni nekradli. Áno, keď by kmíni nekradli, moseli by tí poctiví krast, keby sme — povedzme aj u nás, na Brezovej — šefcôv nemali, mosel bys ty, Jano Mosný, obšívat škarbále.

— Tak je na vlas, tak je, sváko, pravdu máte — volajú všetci prítomní v Tvarožkech hostinci a mal dat svákovi pokoj, čo sa tahá za prsty ze starším človekom.

— Buda nemu, já bych sa už bol ztratél ze šenku — vraví Ščeván Čierných — čo sa má tolko ondiet. Azdaj takému šefcovi pánstvo spadne, keď povieme, že oškrabuje škarbále ze všeličoho. Ná, šak veru aj my garbári všeliakým parfínom vonáme a ešče vac naše vrštaty.

— Abych ale dokončél, — pokračujú sváčko — kde som to vlastne ostal?

— Na stoličke, sváčko, jako ste aj prv sedeli — ozve sa z rohu zas Ščeván Čierných.

— Ticho bud a nemiešaj sa mi do reči. Ty viselec!

— Aha, už to mám, šak mi to na jazyku sedelo. Ten švec sa tak dostal, že ostatní poctiví, ale menej nadraní šefci nechceli sa k nemu priznat, zapreli ho, jako Peter Krista a ponúkali nám ho do cechu garbárskeho. Garbári nechceli prijať medzi seba opitého šefca. Po dlhém ponúkaní konečne sa podvolili, že ho teda príjmu medzi seba, ale len tak, keď ho riadnú cestú pokrstia. Slovo dalo slovo a šefci pristúpili na návrh. Garbári si popluli ruky, vzali šefčiska ze sebú a podho k potoku! Tam ho chytí každý za jednu okončevinu (najvac sme mali práce s čungálami, lebo kopal do nás jak besný) a začali krstít ve meno Otca, Syna i Ducha svatého. Kmotrovia i krstiči začali šefčiskom nad vodú combilat a pri povedaní slov „i Ducha svatého,“ megli šefca do potoka. Teda, šak sa mu neublíželo ani mačný mak na tele. Ale že voda bola — jako už býva o Vianocách — trochu chladnejšia, švec ajncvaj výztriezvel a vybehél z potoka, jako by ho bol vystrelél odtamtél. A od tej doby považovali sme ho my, garbári, za člena nášého poctivého cechu a môhél kedykoľvek s nami posedet, pit, ba čo vac, aj za cech zaplatit.

Sváko kupujú kozlence.

Bolo to v Chtelnici na jarmoku, ktorý pre sváčka nedopadol tak, ako by si oni boli želali, lebo nerozpredali všetky podešve. Bolo to ku svätému Duchu, keď sa už nezoderie toľko obuvs ako v zime, lebo národ od Šterús až po Trnavu chodí bosý, aspoň nikoho netlačia otlaky. Mrzel sváka výsledok jarmoku a myseľ túžila po nejakom figliarstve, ktoré by na rozlúčku ešte vyviedli Chtelničanom. V tom utkvie ich zrak na páriku veľmi pekných kozleniec, ktoré nejaká ženička držala v náručí asi na 30 krokov vzdialené od svákovho voza. Prirodzene, kozlence mali nôžky sviazané. Zapália si sváko na fajku, šmeknú baranicu na hlave na stranu a pristúpiac ku ženičke počnú sa s ňou jednať.

— Ná, tetička, reku začo tý kozlence?

— Tridsat zlatých, sváko.

— A prečo nepoviete šedesát korún ako sa patrí — rozhorčujú sa sváko. — Kdo by dnes už na zlatofky rátal?

— To preto, aby sa vám cena nezdála veľikou — vraví predavačka.

— A stačelo by otcu prisám aj dvacat zlatých, alebožto štyricat korún. Šak sú malé a kdož ho vie, či aj behat vedia?!

Sváčko začali tuho jednať a ujednali cenu Kč 50—, ale boli vo veľkých pochybnostiach

či majú zdravé nohy, či kozliatka netrpia snád rheumatizmom, alebo inou, nejakou nemocou klbovou. Chceli mať kozlence na plemeno, nu — a k takémuto účelu nemožno kupovať nejakých „denglavých mrzákvóv.“ Sváko sa chceli presvedčiť hneď na tvári miesta, jako vedia behať. I nahovárali gazdinú, aby kozlencom rozviazala nohy, na ktoré sa oni odborným okom podívajú.

Gazdiná počúvla. Rozviazala kozlence a podala ich svákovi. Tento ich asentýrujú na ľavo, na pravo a v tom nejakou náhodou, čo sa stalo? Kozliatká sa vyklázly z rúk svákových a tam tie ...! Ufujazdily a začaly behať hore-dolu po trhovisku. Gazdiná naľakaná, že príde o kozlence, behala za nimi a chytala ich, sváko jej v tom usilovne pomáhali. Chytali aj oni kozlence, ale tak hunčútsky, že sa im smial celý jarmok a najväčšiu komédiu mali z tejto honačky chlapčiská, akých sa vždy poneviera po jarmoku viacej ako treba. Sváko docielili svojho úmyslu, lebo rozosmiali celý jarmok.

Chlapčiskám sa na konci podarilo ulapiť kozliatka, ale sváko už nestáli o ne. Keď sa gazdiná s kozliatmi vrátila na pôvodné jej stanovisko, sváko sa začali mračiť. Oznámili gazdinej, že veru už nestoja o kozlence. Také potvory radšej ani do domu nechcú, ak by ich mali takto ustavične naháňať. Oni sú už pristarý, aby za nimi behali a strynkú už tiež nechcú nohy tak nosiť, jako pred štyridsať rokmi.

Sváčko si potom napojili šimla, zakrútili sa do kuby a pohli ho smerom na Dobrú Vodu a Brezovú. Na Dobrej Vode šimel zastal — ako obyčajne — sám, pred krčmou Vaculíkovou. Sváč-

ko si vypili tam obligátne tri deci modranského a spravili ďalší obchod. Počkali pred šenkom až sa trochu zvečerilo, čoho použili dobrovodskí pytláci a ponúkli svákovi štyri jeleniny a jednu svininu na predaj. Sváčko obzreli kože znaleckým okom, odjednali niečo z ceny, pytlákmi požadovanej a zaplatili.

Na ceste do Hradišťa (dedinka pred Brezovou) vyratúvajú sváko, koľko asi zarobia na kúpených kožiach a súc zrejme spokojný s výsledkom, zahundrú si polohlasne pod nos:

— Ked neteče, nech len klapká!

Priadky u Raganov.

Aj na Brezovej chodia ľudia v zimných večeroch na tak zvané „priadky“. Prídu mladí i starí obojeho pohlavia na besedu. Na „priadky“ sa tu chodí i do takých domov, kde driapu perie. Veselosti a žartov i tak zvaných viselectví sa pri takomto posezení narobí veľmi mnoho. Aspoň je o čom na druhý deň rozprávať medzi známymi. Večer pokračuje zábava poznovu a vždy s novým programom, novším figliarstvom. Keď sa odriape perie v jednom dome, odídu „drapačky“ do druhého, alebo si rodiny vypomáhajú navzájom. Dakedy aj starí tatkovia driapu, ženy a decká vždy, mládenci skoro nikedy, ich ženy ani nepripustia k periu, lebo by im v ňom nejaké viselectvo vyviedli. To sa u mláďencov veľmi často opakuje, tu kýchne z plných pľúc jedon, tam zakašle druhý, tretí robí proti periu prievan rýchlym pohybom ruky alebo nejakého predmetu, štvrtý mieša do odrápaného peria kostrnky, piaty by chcel miesto driapania radšej strihať perie atď.

Samo sebou sa rozumie, že najradšej sa chodí aj na Brezovej „na priadky“ tam, kde majú v dome dcéru na vydaj. Na krásu sa na Brezovej nepýtajú, lebo tam sú ináče všetky dievčence šumné, nanajvýš môže tu byť iba o vene reč; ktorá koľko dostane tých „tisícvoľ“. Výška vena je gravitačným bodom, ku ktorému prilietajú kan-

didáti ženitby dakedy až z Ameriky, keď ide o budúce pani farárky. Evanjelickí pp. farári potrebujú ženu, ako sa vraví, „do koča i do voza,“ dobrú gazdinú a spôsobilú i reprezentovať. A toto všetko Brezovanky plne dokážu. Zo žiadnej druhej obce neni toľko žien za farármi vydatých, ako z Brezovej, bude ich už do dvadsať.

U Raganov tento raz drápali perie už v pôstnej dobe. Sišly sa ženičky od horných i dolných susedov, z druhej strany ulice prišly strynká Janikech. Posadaly si okolo stola a usilovne driapaly no — a to sa rozumie, že jazýčky našich stryniek veru tiež neodpočívaly, jako, že tomu ani nemôže byť ináč pri takejto príležitosti. Za tým prišly aj dievčence, Judine kamarátky, ktorá vtedy ešte bola slobodnou. Niektoré zasadly tiež k driapaniu, iné zase motaly sa okolo Judy, ktorá v kuchyni krájala „bjaloše“ a pripravovala kalíšky k domavarenej slivovičke, ktorou po driapaní ponúkne strynky a mládencov, ak aj dnes príjdu ako včera prišli, pomáhať. Horkýže pomáhať, iba čo „špáce“ robia.

Keď bola Judka hotová s prácou v kuchyni, ta šla aj ona do izby driapať. Prv však položila na vodu v sude od kapusty, v kúte pri dverách stojacom dosky, aby niečo do neho nespadlo náhodou. Býva zvykom, keď sa minie kapusta, do suda vody naliať. Rozumie sa, že taký súd, v ktorom býva kapusta — teda ľudská potravina — zakvasená, na dedinách, nevyložia na poval, alebo do šopy, lež pekne rúče naplnia vodou a nechajú stáť v kúte v izbe, alebo v kuchyni, alebo v komore.

Ináče, kto nepoznal dobre dvor a menovite vysoký nálep u Raganov, aké mali všetci oby-

vatelia na Horném rade, nebolo mu radno večer bez svetla ísť do ich domu. Mohol si veru snadno krk vykrútiť. To hľa, mali sváčko najviacej na starosti a obávali sa, že tí viselci, mládenci čosi raz vyvedú, len, aby z toho nebolo treba bežať pre Slabeja na Myjavu (Dr. J. Slabej bol v tie časy okresným lekárom na Myjave). Sváko preto z opatrnosti aspoň na dobu, kým sa u nich perie driapalo, celý dvor vystlali . . . šústim.

— Aby si niekery viselec krk nevykrútel — povedali.

A dobre urobili, opatrnosti nikdy nezbyva! Ščeván Malenkéch v tie časy bývali tiež „fajn futierko“. Chlapina jak hora, ktorého sa všetci chlapci báli, môže sa povedať, že boli takým „mládeneckým stárkom“, akých majú mládenci v každej dedine na Morave, každoročne volených. Ščeván viedli jakorieč skoro všetkých brezovských mládencov. Tí tiahli vždy za Malenkéch Ščevánom a tak prišli aj na „priadky“ do Raganov. Keď niekam zavítala toľká spoločnosť mládencov, mali dievčence síce radosť, dakde aj mamičky, ale obecne týchto „viselcov“ nazývali „kohutiarmi“. Patrne od toho, že aj brezovskí mládenci nosili až do nedávna za klobúkmi pekné kohútie kosierky. Dnes už nevidieť na Brezovej „v meste“ týchto kosierkov, iba snád u mládeže kopanickej. Avšak na vrbovských, krajňanských a myjavských kopaniciach mládenci si ešte zdobia klobúky kosierkami. Čím má kto väčší kosierik, tým väčšmi sa nim pýši.

S výpravou Ščevána Malenkéch niesol sa vždy aj Juro Bumbál, mládenec nesmelý, ani mu dobre nepristal prívlastok „kohutiar“. Nevedel nikde huby otvoriť a len stál, stál vždy učupený

dakde v rohu. Jurko bol mamkin mazlák, jediný syn, ktorého rodičia zbytočne hýčkali. Keď dorastal a na vojnu ho nevzali, mamka ho núkala, aby sa kamarátil s ostatnými mládeňcami a mal sa trochu okolo dievčienec a jak sa mu z nich zapáči ktorá, pôjdu mamka vypýtať mu ju za ženu. Jurovi toľké posmelenie veľa neosožilo, on bol chronicky haneblivým a skoro nemluvnáťom. Ale s mládeňcami sa rád sviezol a bavieval sa na ich viselectvách! Za celý večer z neho slova nik nedostal a okolo dievčienec sa veru tiež nemal.

Ščeván Malenkéch, vedúci mládeneckých výprav na priadky, neboli nadšení tým, že sa im prilepil do spoločnosti aj Juro Bumbál; veď z neho nebolo užitku pri figliarstvach, ani pri ničom.

Mládenci vošli do izby u Raganovcov, pekne sa pozdravili a pozaujímali ponúkané im Judou miesta na stoličkách. Len že stoličiek bolo menej ako mládencov. Chlapci sa poulepovali vše aj dvaja na jednu stoličku, len náš kohutiar, Juro nevedel si nikde najst' miesta. Ponúkali ho už aj sváčko, „aby sa niekde ulepél,“ ponúkali, ako sa patrí na statočných ľudí, ale darmo. Juro si miesta nenašiel, ostal stáť pri dverách a hanbil sa, hanbil aj za štyri dievky. Aj Juda, aj strynká Janíkéch upozorňovali Jura, aby si niekam siadol, lebo že im vystojí jamu pri dveroch. Ich núkanie ostalo však bezúspešným. Juro stál ďalej a len stál.

— Čuješ, Juro, — volá na Bumbála Jano Soják — nerob nám tu hanbu; ty si mládenec? Otcibouprisám, môhels aj u mamenky ostat a nerobit nám balamutu. Sadni si, keď ti kážu aj starší ľudia, lebo . . .

V tom skočí so stoličky zruta chlap, Ščeván Malenkéch, chytí milého Jurka pod kolená a pazuchy a posadí ho pekne a pozorne na . . kapustný sud, vodou dorovna naplnený, na ktorom plávaly dve drevené dosky, slúžiace za pokrievku na vtlačenú kapustu. Dosky Jura neudržaly, nuž včlupol do vody a držal sa v sude iba na kolenách a ramenách. Až teraz sa trocha prebral zo zádumčivosti a počal hromžiť Ščevánovi, probujúc pri tom dostať sa nejak von zo suda, ale to nešlo. V izbe sa schytil obrovský smiech, smialo sa všetko, ešte aj pes, Sultán sa uškŕňal. Mládenci nechali za chvíľu Jura v tejto situácii, ktorý hnevive zavolať na Ščevána:

— Ná, sto žeravých striel ti páralo do duše, ščil mi pod pomôct odtantél!

A vždy ochotný Ščeván, bárs sa aj sám chutne smial tomuto figliarstvu a rozumel „špácu,“ predsa len nebol už naozaj tým najhorším, onakvým. Uvedomil si po chvíli, že má milovať blížneho svojho, ako seba samého. Keď už aj strynká Raganéch chcely Jurkovi pomáhať, skočí Ščeván, ponevác už nemohol ďalej vidieť, ako sa Juro teperí, usiluje dostať von zo suda, — chytí milého Jurka tak jak bol aj so sudom a vylial ho z neho von do . . . dvora pod nálep, aby sa mu nič nestalo. Táto práca čakala len na Ščevána, lebo aj strynká povedaly, že . . . — kdo ho tam posadél, aby ho hned aj vytiahél odtantél.

Ščevko to teda vykonal doslovne. Vylial zo suda kohutiara, Jurka a za ním mrsknul na dvor aj kapustný sud.

Či sa Jurko Bumbál po tejto príhode naučil byť shovornejším, o tom sme sa už nemali možnosť presvedčiť.

Sváčko samá ochota.

Hííí, hat, hvó hat, hí starý!
Sváčko vybočujú v Jablonici s hradскеj cesty do dvora židovskej krčmy, aby trochu pokrmili svojho tátoša. Vlastne šimel vybočuje sám zo zvyku, iba čo ho sváčko na jednej oprate pomykujú, aby vzal dostatočnú obrátku a nezvalil roh krčmy. A veru, však aj treba ho pokrmiť, lebo je ešte dlhá cesta pred nimi až hen do Modry. Šimel by sa ťažko vyškriabal na Bielu horu o smäde a hlade. To je aj pre štajeráka namáhavá cesta, nieto pre subtilného koníka, ako je sváčkov šimlík. Vo dvore už nebolo treba zastaviť šimla, znal už dobre svoje miesto, vedel sám, kde má ostať stáť. Môj ty Bože! Ved tu nebol prvý raz! Desať rokov je už v službách sváčkových a sváko nevynekali snáď ani len jediného jarmoku na bližšom i ďalšom okolí. Do Trnavy, Modry, Pezinku, Svätého Jura, Malaciek, Skalice, Holiča, Senice, Sobotišťa, na Myjavu, do Vrbového, Piešťan, Chtelnice, Fraštáku, Nového Mesta nad/Váhom, Nitry, do Nových Zámkov, do Senca, do Galandy atď. trafil šimel sám. Svetlo sveta uzrel šimel kdesi pri Šahách; sváko ho kúpili od cigána v Bánovciach. Trvalo nejaký čas, kým si šimel navykol na hrbolaté cesty a kopce brezovské. Ale vlúdne zaobchodenie svákov priviedlo šimla na chodníčky všetkých bre-

zovských šimlov v minulosti, prítomnosti i v budúcnosti vyšliapavaných. Konečne, keď už máme železnice, nemusia brezovskí šimli s podošvami, futrom, kurencami a vajcami svojich gazdov sedem žúp brodiť. Tak tomu bolo v minulosti, kdežto dnes už badať i v tomto ohľade pokrok, lebo na ďalšie cesty vyberajú sa Brezovania vlakom. Vtedy šimel odpočíva v maštali, alebo keď je pekne, priviažu ho strynká na slivku, do humna.

Do horeuvedených, jarmočných stredísk šimel svákov nielen že sám potrafil, takže sa sváčko vždy pohodlne vyspali ida cestou v košine, ale vedel dobre miesta, kde dostane obroku, sena na vyšpáranie zubov, alebo vody, kým si gazda vypil svoje obligátne 2—3 deci modranského. Ba čo viac, šimel vedel nazpamäť, kde sa mu aj bičom ujde po slabinách.

Kto nebol na Brezovej, kto nevidel brezovskú zápraž, vozík s jedným koníkom, o jednej oprate, ten si ani predstaviť nevie, aký mudrlant vystane časom z herky, aklimatizovanej na Brezovej. Uštipačné jazyky vravia, že brezovskí šimli pričasto zastávajú pred krčmami, častejšie, ako by sa im patrilo. Daj sa mi Bože! Zastavia dľa potreby a nie viacej. V zime, aby sa gazda zohrial, v lete, aby sa osviežil — ale vždy pri poriadku. Brezovan nikdy nezasadne v krčme, aby sa hral v karty a utrácal nemilo Bohu peniaze! Oj nie! Keby boli brezovskí garbiari a kšeftári ľudia marniví, ľahkomyselní, dnes by veru mnohí z nich chudákmi boli. A je predsa verejnou tajnosťou, že Brezová má dnes aj milionárov — ináč ľudí celkom obyčajných, ktorí svoje bohatstvo nevešajú nikomu na nos. Aj táto skutočnosť svedčí, že keď aj brezovský šimel

zastaví pri každej krčme, zastane tam pri poriadku a nie aby gazda nemilo Bohu míňal peniaze.

Keď sváčko išli niekam na jarmok cez Jablonicu, vtedy šimel vtiahol do dvora krčmy. Keď sa vracali z jarmoku, ostal stáť pekne na ulici pred krčmou a dostalo sa mu iba vody v Jablonici, lebo vtedy sváko už až doma, na Brezovej kfmili. To samé robili aj sváko. Keď išli na jarmok, v Jablonici si zajedli a zapili, na zpiatočnej ceste už si iba zapili.

— Sak až doma — hovorievali sváko.

Tak aj teraz. Šimel zastal vo dvore. Sváčko mu usypú ovsa, prihovoria sa mu, potľapkajú po krku, po krížoch. Toto múdre zviera zahrže miesto odpovede, sváko potľapkajú ho ešte raz a potom vojdú do krčmy.

— Icík, daj tri deci z toho modranského, ale dobrého, z toho prostredného suda!

— Prosím, phán Ragan, jak ráčite rozkázat — odpovedá krajne úslužný krčmár a beží do pivnice so džbánom pre čerstvú zásobu vína.

Sváko si medzi tým vytašmú z uzla kus husiny, odkroja čerstvého chleba, strynkou včera upečeného a spokojne zajedajú. Čoby aj nie!? Doma zanechali všetko v poriadku. Strynká počas ich neprítomnosti všetko obstarajú jak v domácnosti, tak na poli, pri remesle, aj pri obchode.

— Dobrá je tá moja stará, dobrá! Len, aby mi ju pán Bôh i na dale pri dobrém zdraví udržoval — takto si sváko sám pre seba uvažujú a premýšľajú.

Zajedli si a zapili, pomaly, aby sa pobrali zase ďalej. Veď cesta do Modry je ešte dlhá; pojdú veru celú noc. Aspoň cez Bielu horu by

sa chceli dostať za svetla. Odjakživa neradi chodia touto cestou v noci.

V krčme sedelo veľa známych. Sváko ich majú snáď na celom svete vyše práva. Rozprávali s jedným-druhým, požalovali sa vzájomne na zlé kšefty, na planú úrodu, ten na dane, onen na jakúsi tú obratnú daň a každý mal niečo na srdci. Žijeme v časoch, kde nás každého niečo trápi, mrzí. Žalujeme sa, ale sme radi na svete vediac, že je to ešte veľa ľudí, ktorým je horšie ako nám. Ba snáď je aj dobre, že nie sme plne spokojní, že sa žalujeme na to — ono; je to príznakom večného ruchu, večnej nespokojnosti.

— Ked by sme už celkom boli spokojní a ništ nás netrápelo — vravia sváko — ztlstli by sme na špatu. Pupky by nám obrostaly sadlom a skôr neskôr zaduseli by sme sa ve vlastnej masti.

Niektorí prisvedčili svákovi, iní zase nie; dľa toho, koľko ktorý už vypil troch decí.

Počas rozhovoru v krčme prisadne ku svákovi Jožo Brandzula, takto poctivého remesla obuvníckeho majster zo Senice. Svákovi sa zdal trocha známym. Poznali ho už odniekaľ, akoby boli mali s ním kdesi do činenia. Opýtali sa ho jakorieč po známosti:

— Prítelko a de jdete?

— Ach, de by sem šeu; co ja vím de? Chceu sem jet tot do Modry, ale stala se mi nehoda; formanovi onezdravel kún a ščil nevím, kudy-kam. Aj ma to mrzí a velice mrzí. A vy 'de, pán Raganko?

— Ná, len tu, za hory, na jarmek a tiež do Modry; deže bych išiel! Daleko už ne-

jdem, lebo šak bliže ani nemáme zajtra jarmeku.

— Ach, vy dobrý čovieče, tuším vás Pán Búh poslal, aby ste mi pomohli Švec vyskočí ako vyjavený zo stoličky a div že neobjíme sváčka.

— Víte, pán Raganko, uznávam, že sem vám pri poslednej kúpie koží velice ukrivdzil. Ale víte, napravím vám všetko, len mia, prosím vás, nenechajte v tomto mém nešťastí a pomôžte mi! Odveďte ma do Modry. Nebojte se, že bych se vám neodmienil. Nebojte se, zapvacím všetco, co si budete žádat. Len mia tu nenechajte.

Sváčko už na začiatku lamentácie ševcovej vycítili, že jej koniec bude, aby ho odviezli do Modry. Chvíločku uvažovali, hýbali rozumom, poškriabali sa — po brezovsky — ľavou rukou ponad vysokú baranicu, za pravým uchom. V duchu kliali, posielali tohoto usmoleného ševca do najhorúcejšieho pekla zato, že ich, statočného Brezovana, ktorý už toľké roky obchoduje podošvami, futrom, kurencami, najviac i divinou — Seničan a to švec k tomu, takto dostal. Konečne, ani nie tá cesta do Modry mrzela sváka, ale zlostili sa na ševca preto, že ich, ako sám kajúčne priznal — natiahol pri kúpe koží. Len, len, že mu nepovedali „nie,“ ale uvažovali a počali trocha rýchlejšie hýbať rozumom. Rozhodne sa chceli odplatiť ševcovi po zásluhe, ale až v budúcnosti.

— Kdož ho vie — mysleli si polohlasne sváko — a snád dá ešte niekedy aj zarobiť niečo.

— Teda dobre, odvezem vás — vravia — aby ste nepovedali, že som onakvý človek.

Seničan nenachodil dostatočných slov, ktorými by bol tlmočil svoju vďaku svákovi. Zo samej vďačnosti nedovolil svákovi cech zaplatiť, lež ochotne všetky trovy za neho sám zaplatil a dodal:

— Tuto som puáciu za vás a vypite si ešte tri deci za tý moje „šurgoty.“ Mám tam na dvore dva mechy topánek na jarmek, aj takú malú nošku. Šak to skoro ani neni žádná tercha. Na chrbte by to čoviek odniéseu, keby nemusel šuapat hore Bílú horú

Sváko mu neodpovedali. Zamračili sa trochu a v duchu po brezovsky zahromžili, že tento švec vezie do Modry pomaly výrobky celého ševčovského cechu senického. Aby sa nepovedalo, prehodili len tak cez zuby ševcovi:

— Teda veznem vám tý mechy, veznem! Ná, čoby som nevzal? Len si dopite; ja idem šimla prihotoviť a naložím aj mechy na vóz. Budte bez starosti.

— No, teda dobre, pán Ragan — prisvedčí spokojne senický švec a v duchu soznáva, že lotor je každý, kto by krivdil, alebo ubližoval Brezovanom, alebo si o nich čo len zle myslel. Oj nie, Brezovania a menovite garbiari sú vo spolok poriadni ľudia!

Sváko vojdú do dvora, napoja, ozubadlia šimla, pripnú mu poboček a hľadajú tie mechy. Našli ich v kúte dvora postavené. Avšak neboly to mechy ale veľké žochy a tá „malá noška“ bola — Bože odpust — celé nošisko!

— Nále, nále; takto ma dostať! Ej nú, ej nú! Bolo mi toho treba? — lamentujú sváko. Veru nebolo! Ej, otciprisám nebolo! Já chumaj, večný večitý chumaj! Čo sa to len ze mnú deje, že sa

dám opáliť takému prepytujem ševčiskovi ze Senice? Neviem, veru neviem! — Ach — ach, šimel môj! Nafučíš sa, lež nás vyvlečeš na tú sprepadenú Bielu horu. No, šak odtantél do Smoleníc to pôjde jak kebys mal motor v zadku. Ale potál lež prídeš! Vytrpíš si. No, čo robit? Slovo, je slovo a slovo robí človeka! Slúbél som mu to, že ho odvezem, aj jeho mechy.

A v tom sváko už vyhadzovali dve vrecia na vôz.

— Slúbél som mu odviezt len mechy, ačo ma po noši. Do tej ma ništ neni! — a sváko nechali nošu spokojne ležať na dvore.

Vôz prikryli plachtou a vytiahli na cestu, pred krčmu. V tom vyšiel na ulicu aj Brandzula a sváko ho ponúkli, aby si sadol na vôz:

— Šak tam sú vaše mechy. Reku, aby ste si sidél na ne, aby sa nevytrúsely z voza.

Švec vyletel ako strela na vôz, uvelebil sa na svojich vreciach a spustil nový prúd blahorečení sváčkovi za jeho ochotu a sľuboval, že mu ju nikdy nezabudne a odvdáči sa pri najbližšej príležitosti. Len aby dal Pánbôh zdravia, aby táto príležitosť nadišla čím skôr.

— Vio šimel, hat hvo hat! — ponúkli sváko svojho šimla do chodu a potiahnuc dva razy na jedinej oprate usmernili ho ku Bielej hore, ktorá je veru až bezočive vysoká a robí starosti nejednomu formanovi, ako ju prekoná. Veru, keby sa boli opýtali Brezovanov, keď bola stavaná železnica z Trnavy do Kútov cez Jablonicu, že kade chcú mať cestu na Nádaš Smolenice a vôbec na juhovýchodné strany Bratislavskej župy, iste by boli žiadali, aby v železničnom tuneli pod

Bielu horu vedúcemu, bola ponechaná cesta aj pre vozy. Dnes by si toho iste vymohli, ale vtedy sa nespytovali mocní tehdajšieho sveta, či sa ich počínanie Slovákov páči, alebo nie!

Dnes boli sváčko kromobyčajne shovorní. Stále mali o čom rozprávať blaženému Seničanovi a ten si v duchu spokojne pochvaľoval, že Brezovania sú predsa len dobrí a statoční ľudia.

V ustavičnom rozhovore ani nezbadali, keď šimel vytiahol ich rozheganý vóz na Bielu horu. Tu sváko odrazu zamikli, rozmýšľajú chvíľu, škriabu sa za uchom, pripaľujú na polovyhaslú fajku, zastavia šimla a počnú prezeráť vóz. Takéto počínanie sváčkovo nemohlo ujst ševcovej pozornosti.

— Co vás znepokojuje, pán Ragan?

— Ná, dívám sa, či sme reku niečo neztratili.

Tu sváko počali zrejme veľmi starostlivo prezeráť voz so všetkých strán, po očku sa však uškŕňali na Seničana, ktorý veru tiež neostal dlho sedieť spokojne na vozi. Veď sa viezol aj jeho tovar. Soskočil s voza a podíval sa pod plachtu, či tam má svoje škarbále. Chybovala noša. Švec prirodzene stal sa odrazu nešťastným nariekal i spýta sa sváka:

— Pán Ragan, ved tu neni mojej noše; kdze je?

— Ná, čo já viem? Šak si sedíte na svojej partjeke! Čo si nedávate lepši pozor na svoje veci — vravia sváko. Ništ si z toho nerobte, prítelko; asnaj zme hu len tu niekde ztratili. A šak ščil na večer moc ľudí tadeto nechodí, nájdete hu. Ništ nepomôže, žiadne nariekanie, ale radím

vám, aby ste sa hneď na fleku vrátili a išli hu hľadať! Celkom myslím, že nemôže byť daleko. Len sa poponáhľajte, ja vás tu dočkám!

Milý Seničan, Brandzula poslúchol a šiel. Vrátil sa rýchlym krokom k Jablonici hľadať svoju nošu. Ani sa len smievať nemohol s myšlienkou, že by bol mal nošu a toľký tovar v nej ztratiť! Oj nie! Nedaj Bôh! Je v noši nielen celý nádejný zárobok, ale i kus majetku, na ktorý veru ešte dlhuje vyše tisíc korun za kožu a prípravy. Beží Brandzula po hradскеj ceste, obzerá sa sťa splašený na ľavo-na pravo po priekopách, či sa noša snáď niekam nezagúľala do jarku, ale všetko bolo marné. Noše nikde nebolo, ak by tam bola bývala, musel by ju vidieť, lebo bola jasná mesačná noc.

Bežal Brandzula, bežal, až dobehol do Jablonice, do krčmy, z ktorej vyšiel na Raganovom vozi pred dvoma hodinami. Tu našiel švec svoju nošu, ako si spokojne odpočívala v kúte vo dvore tak, ako ju tam sváčko zanechali. Sedela tam učupená a spokojne si chudiatko odpočívala. Veď prečo by ju aj bolí brali so sebou do voza, keď ševcovi slúbili odviezť iba jeho dva mechy?

— Co včil? — uvažuje Brandzula nad nošou. Dlho však nerozmýšľal lež vzchopil nošu na chrbát — a pod ňo na Bielu horu, za svákom. Mal pred sebou veľký kus cesty a ťažkej, ustavične do vrchu stúpajúcej a zatažený tým, že na chrbte niesol ztratenú a znovu najdenú svoju nošu. Kráčal veru dost rýchle a predsa mu cesta trvala vyše hodiny, kým prišiel na miesto, kde mali čakať náš sváko. Ale sváka tam nebolo; ako keby sa boli prepadli pod zem.

Pravda, aj keď by bol letel, nebol by tu už našiel sváka, lebo akonáhle švec zahnúť po hradskej ceste a zmizol s obzoru, šibli sváko šimlovi bičom medzi uši a tam ten! Uháňali smerom ku Smoleniciam a Modre a takto uvažovali:

— Šak mu ja dočkám, ej veru dočkám já! Taký lantoš ševčovský! Darmo nepovedal, že ma bude spomínať; teda nech len spomína! Myslel som si, že keď ma raz okmínel pri kožiach, že ho budem ja spomínať. Na, tu máš za to, spomínaj ty ščil mna!

Sváko ida cestou ešte raz-dva si spomenuli na ševca, ináč ale spokojne stihli včas ráno do Modry. Tam si najprv u Micháلكov zafrištukovali, potom zatiahli s vozom na námestie, rozložili si svoj tovar a predávali.

Práve sa jarmok ku koncu chýľil, keď sa k svákovi dohnal Jožo Brandzula, rozčúlený a udychčaný. Bolo na ňom vidno, že chce svákovi robiť ešte výčitky, že ho nepočkali s vozom na Bielej hore. Lenže urazeným sa začali robiť sám sváko a urazený na dva boky — jako sa vraví. Nečakali až sa do nich nanosí Brandzula, lež pustili na neho sami rad vážnych výčítiek.

— Nále, čo si myslíte príateľko, že som vás mal čakať až do včilka na Bielej hore? Či jako si to myslíte? Mal som pre vás jarmek zmeškať?

— Podívajme sa, ludkovia moji! Človek mu dobre urobí a on sa tuším ešte cíti byť aj urazeným . . . !

Švec ovšem neprišiel ani ku slovu. Radšej mlčal, aby si z neho neurobila posmech menovite dorastajúca mládež, akej sa všade na jarmokoch celé množstvo poneviera a ktorá sa už po-

čala v klbách soksúpovať okolo svákovho „obchodného krámu.“

Tak sa sváko Ragan „odvdačeli“ ochotne senickému ševcovi, ktorý po tomto prípade zaiste spomínal do smrti sváčka. Švec z botov už nemohol ničoho predáť, lebo národ sa už rozchodil. Svákovi nezbývalo, aby Seničana zase nazpät odviesli, aj s jeho tovarom, do Jablonice, ak nemá iných smerníc ohľadne odpredaju topánôk, či „škarbál,“ po našom nazvaných. Ale Brandzulovi už sa nechcelo viacej sadnúť do svákovho voza. Ostal cez noc v Modre a nasledujúceho dňa pobral sa na jarmok do Nových Zámkov.

Ida cestou odľukovali si sváko spokojne z fajky, ako človek, ktorý správne splnil predloženú mu úlohu a povinnosť. Sváko aj tu dokázali svoju ochotu a že vypálila tak, ako vypálila, to mu je len švec príčinou. Nemal sa priznávať, že sváka natiahol už kdesi pri kúpe koží. On chcel Brezovana prekabátiť.

O kromobyčajnej ochote svákovej vieme medzi inými aj nasledovný malý doklad uviesť.

V tuhej januárovej zime beží dievča v neďelu ráno do kostola, so spevníkom pod pazuchou. Bola to Judka Reptová, dcérka váženého brezovského meštana. Prebehúva v rýchлом kroku práve pred Raganech domom, okolo sváka, práve z brány vychodiaceho.

— Dievča, Judka, Juda, vráť sa — volajú na ňu.

Judka sa obzre, nechápe čo chcú s ňou sváko, ktorý ale ďalej volajú.

— No vráť sa, keď ti hovorím a dočkaj tu trochu. Čo sa ondieš?!

Dievča bolo krajne mrzuté, jednak, že príde už asi len ku druhej pesničke do kostola

a nepáčilo sa jej aj že akurát dnes, v nedeľu majú čo po nej sváko odkazovať, alebo posieľať. Počkala však pred Raganech bránou, bárs ju trocha viacej ako obyčajne drvila treskúca zima. Januárové zimiská rynčia aj na Brezovej oblokami a kolesá na vozoch škripajú zvonivým hlasom, menovite keď je primrzlý sneh.

Sváčko medzitým vošli do izby a za hodnú chvíľu vrátia sa na preddomie s hrnčekom čerstvej vody a ponúkajú ju dievčaťu;

— Ná, upi si, šak vidím, jaká si smadná a aby ti v tom našiem teplém kostele reku nebolo horko. To vieš, to už patrí k láske ke spoločlížnemu, aby sme smadných napojeli . . .

Dievča neodpovedajúc zazrelo mrzute, zvrátilo sa a bežalo ďalej do kostola a sváko sa uškŕňali pod fúzami.

Pomsta je sladká, alebo: voz na streche.

Ej, veru viselci sú mládenci na celom svete, ale brezovským mládencom sa nik nevyrovná vo figliarstve. Aj sváko boli figliarom, kým boli slobodným a chodili k frajerke. Keď sa oženili a dakto im pripomenul, čo všetko vystrojili za mládeneckých čias (na pr. ako priviazali somára na Prašníku na dvore domu, v ktorom mali dievča, švárnú Judku na vydaj) sváko sa odvolali na slová Písma svätého:

— Dokud jsem byl dítě, mluvil i myslel jsem jako dítě; když jsem se stal mužem, opustil jsem dětinských věcí.

Ináče, sváko Ragan ako plnokrvný Brezovan, netajili sa nikdy radostným súhlasom, keď mládenci dakde vykonali nejakú slušnú nezbedu, figliarstvo, s ktorým sa nikomu neškodilo, ale nad ktorým sa stárež-mládež brezovská najmenej za pol mesiaca smiala.

Brezovskí mládenci vedia sa baviť aj bez ruvačiek, čo pravda nemožno riecť o mládencoch susedných bližších i ďalších obcí, kde máloktorá zábava a tancovačka skončí sa bez bitky. Neradi však vidia, keď za brezovskými dievčencami „obskulujú“ prezpolní mládenci. Tu niekedy aj záprdkami vyprevadia záletníka „z mesta“. A neberú ohľadu, či je to Vrbovan, Myjavec, Seničan, alebo iný krajan. Domorodý mládenec, ktorému „taký

odkál ruka, odkál noha, prezpolný“ sok „leze do kapusty“ — postará sa, aby cudziemu šuhajovi odpadla chuť zachodiť na Brezovú, za dievčencami. Dnes už ubýva tohoto druhu egoizmu na Brezovej. Nu, veď sa týmto kohútiarskym seba-vedomím ani v minulosti nikomu neškodilo na Brezovej, leda že brezovskí kohútiari trochu prehнали prezpolného kohútiara.

Raz, keď ešte mali u Raganov slobodné dievčence, stal sa zaujímavý prípad. Sváko mali ísť zajtrá na jarmok do Vrbového a ktosi im „ponkél“ vôz z pod šopy a šimla tiež nebolo v maštali. Čo sa stalo a ako sa stalo?

Za Raganech Judkou chodil Palko Kovár, švárny mládenec z Baranca; chudák však padol na ruskom bojisku hneď v prvých dňoch svetovej vojny v roku 1914. Bola to vážna známosť a nech do toho nevpadli vojna, bol by ju iste on vzal za manželku. Avšak ešte predtým za Judkou túžil aj druhý junák brezovský. Štefko Dlhý, ktorý ťažko niesol, že dievča je shovornejšie voči Palkovi ako k nemu. Jeho hlbokú žiarlivosť stupňovalo aj to, že starí Raganovci radi videli, keď do ich domácnosti zachodil Palko Kovár. Poznali ho ako statočného a veľmi rozšafného mládenca. Svákovi sa páčil menovite aj preto, že bol vyučeným garbárom a „kšeftu“ s kožiami, podošvami, futrom, vajciami a kurencami sa veľmi dobre rozumel. Vedelo sa o ňom tiež, že má nejaký groš aj v „Jurenkovém banku na Myjave“, nuž aj táto okolnosť — menovite u starých — stupňovala voči nemu sympatie rodiny Raganových.

Sčeván Dlhý kul pomstu. Trpko znášal, že ho odstavili, že Judka Palovi dala prednosť. A

pomsta je sladká. Na Paľa si netrúfal, bol konečne jeho dobrým priateľom od detstva; ale čo by človek nevykonan k vôli láske? A menovite peknému dievčatu k vôli!

Ščevko kul plány, čo by vyviedol Raganovcom. Rozmýšľal o jednom, o druhom, čo by síce škody nezapríčinilo, ale uštedrilo Raganovcom aspoň trochu ostudy, z čoho by sa Brezová najmenej mesiac smiala. Samo sebou sa rozumie, že o svojich plánoch nikomu nespomínal iba trom kamarátom zo Závodia, o ktorých bol presvedčený, že ničoho nevyzradia. Plán mali mstiteľia skoro hotový a k jeho uskutočneniu vybrali si večer, keď milý Palko Kovár hrkútal u Judky. Noc bola hviezdnatá a chladná, takže kto nemusel, nestál na ulici ale sedel v izbe pri kachloch. Tak tomu bolo aj u Raganov. Sváčko — ako obyčajne — o deviatej večer vošli do maštale, dali šimlovi sena za jasle, „aby si vyšpáral zuby,“ zhasli svetlo, maštal zavreli a pobrali sa do izby, kde svojimi figliarstvami zabávali shromaždenú rodinu.

Ščeván z opatrnosti presvedčil sa mrknutím s ulice cez okno do osvetlenej izby, či si už sváko vyzuli čižmy. Aby im snád nenapadlo rušiť vonku chystané dielo mstiteľov. Všetko bolo v poriadku. Vo dvore nasledovala kvapná práca. Ščeván s kamarátmi zobral svákov voz a — — — všetci spoločne vyniesli ho hore po rebríku na slamenú strechu Raganech stodoly. Bola to úžasne nepohodlná práca, vynášať kolesá a griefy na samučký hrebeň strechy a tam všetko skladať zase do hromady. Ku tomu sa družila obava, že ktorý z rodiny alebo od susedov vyjde na dvor, všimne si

postáv, po dvore a streche behajúcich. Nebezpečie prezradenia hrozilo aj so strany susedov. Ale nič sa nestalo, všetko šlo hladko a nik mládencom nerušil ich kvapnú prácu. Ťažšie bolo voz složiť na hrebene strechy, ako ho rozobrať na zemi a vynášať súčiastky jeho na strechu.

Keď bol voz na streche zostavený, vyniesli doň mládenci košínu, aj veľkú bednu svákovu, v ktorej ukladali poskupované vajcia. Aby bola úplná výstroj svákovho voza, vyniesli mládenci i šimlov postroj, ktorý zavesili na oje spolu s hránikom. Nezabudli ani na bič a viazanicu sena, celkom tak ako sú sváko vystrojený na cestu za kšeftom. Mládenci posliezali so strechy, trochu upravili rozorvané došky, ale dielo pomsti nebolo dokončené. Ščeván vošiel do maštale, vyviedol von šimla prikryjúc ho prv starou kubou svákovou. Čo s ním?

Chlapci dlho nerozmýšľali. Hneď sa vynašiel jeden s návrhom, čo robiť so šimlom. Bolo treba rýchle konať, aby šimlovi nenapadlo hržať a tak svákovi vyzradiť, že v maštali a vo dvore neni dačo v poriadku.

Nebolo ťažko otvoriť Raganech stodolu. Ktorýsi z viselcov potiahol malé vrátka, tie sa poddaly, vošiel do stodoly, otvoril veľkú bránu a mládenci voviedli šimla do stodoly. Tam ho priviazali na stĺp ku dateline. Trocha vyššie pripevnili na datelinu myjavský „Obzor“*) a šimel sa mal ako v nebi, zažerkal si dobrej datelinky a vzdedel sa z plátka — „Obzora“.

Po vykonanom diele mládenci sa rozišli.

*) Plátok, vydávaný do prevratu bývalým hl. služným na Myjave J. Filbergerom na ohľupovanie Slovákov.

Skoro ráno, ešte za tmy sváko idú usypať šimlovi a toho v maštali niet. Vieme si predstaviť ohromné prekvapenie sváčkove a shon, poplach v celej rodine Raganových, ktoré vyvolalo zmiznutie šimla. Sváko hromžili, až sa obloha otvárala a strynká len ochkaly a boženkaly nad toľkou ztratom a škodou aká ich postihla.

Ako blesk šírila sa zvest po Brezovej, že svákovi Raganovi „ponkél nejaký vatrál tej noci šimla.“ O krádeži dozvedeli sa aj žandári a a prišli vyšetrovať s lampášom v ruke. Vyšetrovali, sváko im ukazovali čo a kade by mohli kmíni príjsť. V tom prišli pod šopu a tam ohromujúce prekvapenie dostúpilo vrcholu, aj voz zkapal. Sváko počali skoro až zúfať a boli pevne presvedčení, že kmín sobral koňa aj s vozom.

Medzi tým sa rozednilo a ktorýsi žandár zbadal vóz na streche stodoly. Bolo z toho veľké haló. Aj šimel sa ozval v stodole, patrne sa mu chcelo vody, lebo vyžral hlbokú dieru v datelinovom stohu.

— Ach, sto striel vozových, žeravých, okovaných mu do duše pálelo. Kdo mi to vyviedel, či to len svet jakživ videl takých volentierov! — hromžia sváko. Vedeli, že im to len mládenci vyviedli. Ale čo robiť? Mali síce obrovskú zlosť že aj im nejakí viselci takto „vytreli kocúra,“ ale na druhej strane boli radi, že im nik neukradol šimla.

Ku Raganech stodole sbehlo sa skoro pol Brezovej v časných hodinách ranných a každý sa usmieval. Vóz so strechy museli si už sváčko snieť za pomoci súsedov. Stálo ich to pekných pár korún, lebo museli dať aj strechu opraviť. A četníci podali u okresného úradu trestné udanie na neznámeho pachateľa, ktorého do dnes ešte nenašli na Brezovej.

Jako zakladali Brezovania Roľnícku vzájomnú pokladnicu.

Jako? Nuž dobre, tak jako ostatné dve banky, ale predsa trochu ináč. Hýbadlom jej boli medzi inými náš sváko Ragan.

Sváčko čítali v novinách, i sami sa presvedčili, čo sú za peňažné ústavy tie novopečené Roľnícke vzájomné pokladnice a jak blahodárna je ich svojpomocná činnosť v massách slovenského roľníctva. Je síce pravda, že Brezovania sú poctivého remesla garbiarskeho majstrami, ale sú aj roľníkmi a fedrujú tiež známe Adamove remeslo. Keď je práca na poli a v stodole, vtedy odpočíva remeslo aj obchod, odpočívajú aj všetky herky brezovské, iba čo posväzajú obilie a iné plodiny s poľa, pomlátia a poorú, čo treba. Cez leto vlastne ztučnejú takto brezovskí šimlia kobulky.

Aj ostatní Brezovania sledovali vývoj týchto roľníckych ľudových peňažných ústavov a poznali mnohí už z predvojnových časov úspešnú úverovú činnosť ich sesterských ústavov v zamo-ravských zemiach, okresných hospodárskych záložien, nuž niet sa čo diviť, keď veru aj oni zatúžili po takej Pokladnici na Brezovej pod/Bradlom. Čo tuhší lokálpatrioti usilovali sa dostať ju čím skôr, prv, ako by sa o ňu Myjavci domáhali. Myjavci, keďže majú sídlo okresu a s tým sa musia

uspokojiť -- dumali brezovskí susedia — nanajvýš, ak by im Brezovania po čase dovolili zariadiť filiálku ich Pokladnice. Za nič na svete však nepristali by Brezovania, aby sa v ich obci usalašila filiálka Roľ. vzáj. pokladnice myjavskej.

Prím aj tu viedli sváko Ragan. Na svojich cestách „za kšeftom“ stavili sa v Trnave u Lajka Krajca, riaditeľa trnavskej Roľ. vzáj. pokladnice, v Modre u Paľka Šullu, riaditeľa modranskej Roľ. vzáj. pokladnice a informovali sa, čo a ako sa takáto „banka“ zakladá, koľko k tomu treba účasťinnej istiny, koľko direktorov, generálnych, felmarsállajdmonských“ alebo jakých. Slovom o všetkom museli byť sváko dopodrobna informovaný. Ba čo viac, stavili sa aj v nitrianskej Pokladnici, kde im direktor, Lištiak tie samé informácie dal, ako dvaja predošlí jeho kolegovia.

Výpovede všetkých troch direktorov sa shodovaly a tomu sváčko verili. Hoc aj trochu matrikove starý, predsa si ešte trúfali dopomôcť Brezovej ku takejto prospešnej ustanovizni. Preto jednej nedele svolali sváčko Ragan dôvernú poradu poniektorých, čelnejších Brezovanov do cirkevného hostínca a prednesúc im svoje hore označené informácie o nových ľudových peňažných ústavoch, odporúčali, aby si založili aj na Brezovej Roľníckú vzájomnú pokladnicu, v ktorej by si sami rozhodovali a si ju statečne spravovali. Rozumie sa, že nezabudli dodať, aby Pokladnica bola tu prv založená, jako na Myjave.

Už, už by sa boli susedia rozhodli zajtra započat s organizačnými prácami, keby im hostínsky Juraj Tvarôžek, senior rodiny Tvarôžkovcov — nebol pripomenul, že pokladnice tieto zakladá vlastne ich Sváz v Bratislave, lebo na

Slovensku máme inšie okolnosti, ako v zamo-
ravských zemiach, kde vznik okresných hospo-
dárskych záložien možno datovať na 70, ba až
130 rokov nazpät. Sváčko Tvarôžkech poradili
súsedom, aby vyslali deputáciu do bratislavské-
ho Sväzu roľ. vzáj. pokladnic, ktorý vedie hlav-
ny riaditeľ Cablk — takto keď aj nie rodák, ale
koreňom z Brezovej, teda poriadny človek, ktorý
iste pôjde Brezovanom vo všetkom na ruku. Ujed-
nané, aby sa išlo do Bratislavy, ale každý na
svoje trovy. Tak išli náš sváko Ragan a ešte
dva Brezovania. Aby im nebola cesta pridra-
hou, vzali si každý trochu futra a podošiev do-
noše, ktoré vlastne ida cestou vo vlaku rozpre-
dali s obstojným zárobkom, takže sa im táto ce-
sta bohato vyplatila.

Prijde naša deputácia do budovy Sväzu roľ-
níckych vzájomných pokladníc, na Kempelenovej
ulici č. 1. v Bratislave. Ešte len po schodoch
kráčali brezovskí susedia, už začal kýchať ria-
diteľ Cablk a s ním aj hlavný tajomník, Emil Izák,
bývalý účtovník „Jurenkovej banky“ na Myjave.
Izák — keď už bolo kýchania priveľa, podíde
k Cablkovi a vraví:

— Čuj, Janko, jako kebych cítil brezovské
futro, nemáš ho tu niekde zastrčené?

— Zastrčené ho síce nemám, ale cítim ho
aj ja, však počuješ, ako kýcham . . .

V tom zahrčí zvonec a za dverami ozve sa
husté kýchanie vždy trojnásobné a hlas:

— Vidiš Juro, Brezovan sa nezapre, cítim
že za týmito dvermi bude nejaký Brezovan,
alebo prezpolný, kerý chodél cez našú Brezovú,
alebo bol asnaj aj v zole namočený.

— Faciny a figle na stranu! — zavolá do toho zas iný hlas. — Rozum do hrsti, aby nás tu tí Brezovania neošmekli, sú — li tu jakí!

Ktorýsi z klopajúcich zbadal pred dverami na reťazi priviazanú rohôžku a poznamená ešte hlasite:

— Nech som huncút, fajn futierka sú tí Bratislaváci, keď pred nimi ani rohôžka v pokoji neobstoí, že hu treba na retaz privazovat! Praj hlavné mesto! Ba hyd. Bouprišám kmínvov tu mosí byt vyše práva. Na Brezovej len jalovice privazujeme na retiazku.

Kýchanie utíchlo, rozhovor tiež. Sluha otvoril dvere a deputácia vstúpila vážnym krokom do pracovien Sväzu. V predizbe zavesili si svrchníky (sváko Ragan mali kubu na sebe) a klobúky na vešiak a palice postavili do kúta. Sváčko vtisli sluhovi dve koruny do hrsti a požiadali ho, aby dával pozor na tie háby, aby im ich nejaký viselec „neponkél.“ Na to vstúpili do izby, pracovne p. Izáka, ktorou sa vchodí do pracovne p. Cablka a pozdravili sa:

— Pán Bôh daj dobrý a šťastlivý den!

— Pán Bôh uslyš spoločne — odpovie hlavný tajomník, Izák. — Čo ste nám dobrého doniesli, pánovia?

— Ná, prišli sme skrzevá tú Pokladnicu, čo by sme si chceli aj u nás na Brezovej založit. Reku aby ste nás to naučeli, jakoby sme si to najlepšie založeli — vravia za všetkých sváko Ragan. V tom ale vyšiel deputácii v ústrety hlavný riaditeľ Cablk, privítal všetkých troch deputantov, vo viedol ich do svojej pracovne, usadil do mäkušej fotele a ponukol každého „direktorskou“ cigarou. Keď si cigare zapalovali, mrkne

Ščeván na Pala a prehodí len tak cez zuby:

— Ty Palo, mosíme si dat pozor, vón ten Cablk je tiež z nášeho plota kôl. Jeho otca som dobre poznal; bol som malým faganom, keď bola Hurbanovská revolúcia v osemaštyridsátém a vón, jeho otec, myslím notárom bol, spolu bojoval s Hurbanom proti honvítom a u nás si raz čistél flintu a starý tatko mu zatál pribili duplovky na rozbité čižmy.

— Máš pravdu, Ščeván — odpovie Paľo — vón Brezovan nezvykne bečelovať s takú fajnovú cigaru a keď, nuž ta ponúkne šusterkubu. Kdož ho vie, čo má za lubom? Mosíme byt múdri, len aby sa Ragan nejako nepreriekel.

Všetci si pozapaľovali a sváko počali oficielný rozhovor. Vylíčili Cablkovi všetky dôvody, ktoré vedú Brezovanov, aby si tiež založili Roľnícku vzájomnú pokladnicu, ponevác ale ktosi im povedal, že to asi nebude možné bez Sväzu, nuž prišli sem, ku hlave, aby sa poradili a vrátili sa domov s potrebnými direktívami ku založeniu tejto pokladnice.

— Tak je, na vlas je tak — prisvedčia ostatní dvaja členovia deputácie.

— Ono to nejde tak hupkom — odpovedá Cablk. Ani pán Boh nestvoril svet od razu, potreboval k tomu celých šesť dní a vy by ste chceli mať peňažný ústav napochytne stvorený. Nejde to priatelia. Tú vec treba pripraviť a to veľmi dokonale. Vec rýchla nebýva vždy dobrá. Ale viete čo? Spojte sa vy s trnavskou Roľníckou vzájomnou pokladnicou a táto nech založí odbočku na Brezovej

— Nech som huncút, už len to by nám bolo treba! — skočí Cablkovi do reči Ščeván Tatar — už sme z toho filialčenia šetci nejako zfilialčení. Už sme mali samostatnú banku, našu Hospodársku na Brezovej, aj tú nám zfilialčeli a včil rozkazujú v niej páni až tot z Bratislavy. Aj máme druhú novú banku na Brezovej, kerá je — jako tá skalická šibenica „enem pro nás a pro naše dítky“, pre členov skoro jednej jedinej rodiny a my, ostatní Brezovania sme im luft . . . !

— Podívejte sa, Cablčko, — pokračujú sváko Ragan — my teda s dúveru sa k Vám obracáme, lebo sme poznali vašého otca, pán Boh ho osláv, to bol Brezovan, teda statečný človek a veríme, že aj vy, jako vašého otca syn, nebudete odchodnejší. Nesmiete byt jako tvrdá hus na šklbanie, tvrdý k nám Brezovanom, ke kerým ešte aj vás rátame podnes den. Tej pokladnice u nás potrebujú aj susedné dediny, Osuské, Hradiščo, Dobrá Voda, Košariská, Jablonica, Bukovec, tiež aj Myjava a tak dále. A šak, keď ste dávno pred vojnu ešte z Vrbového môhli u nás založit Hospodársku banku, kerá dobre účinkovala, jako je to možné, že by ste nám dneskaj nemohli založit Rolnícku vzájomnú pokladnicu? Tohla, teda nemžeme dobre pochopit. Ba myslíme si, že nám krivdíte a nezaslúžene. To by ste nám teda nemali robit . . .

— Dajte nám svatý pokoj s filialkú — ozve sa tretí deputant, Palo Mosný, aby tiež niečo povedal. — To by bolo uponíženie statečných Brezovanôv. To hla my teda nedopustíme . . . !

— Mýlite sa, priatelia moji, — chlácholí ich riaditeľ Cablk — tento raz to na Brezovej za-

čneme po brezovsky od zadku. Dosiaľ bola spravená zo samostatného ústavu z banky iba filiálka, ale my spravíme z filiálky Pokladnice samostatný ústav. A však sa ešte pamätáte, ako sa brezovská spojila — fuzionovala s trnavskou Hospodárskou bankou a dobré to bolo. Nevidte ani v tomto prípade nejaké uponíženie Brezovanov. Dobré to bude takto, len vy mňa počúvnite . . .

— Ná, šak by sme vás aj počúvli, ale viete Cablčko náš, my Brezovania sme už takí onakví, jakí sme a nemôžeme za to. Keď čujeme slovo fúzia filiálka, mráz nám prechodí po chrbte; tieto slová neradi čujeme — vravia sváko Ragan. Pod slovom fúzia myslíme si, že je to tak, ako keď sa pekné, poriadné a poctivé dievča vydá do domu, kde má síce taktiež poriadného a statečného muža, kerý hu má veľmi rád, jako sa patrí a jako to pán Bôh prikázal v stave manželském, až do smrti, ale v mužovém dome žije ešte jeho manka, svekruša zlá, jak bosorka. Tá kazí dobrý pomer medzi mladými, strpčuje im život, lebo ona jediná je najmúdrejšia len ona rozum jedla lyžicú. Svekruša tá porád frfoce, večne má do čoho rýpat, len to je dobré, čo jej slepačí rozum splodí, čo ona spraví a všetko ostatné je zlé plané na ostudu sveta . . .

— Áno, tak je, tak vyzierajú fúzie bánk — prisvedčia ostatní Brezovania.

— A preto nech už nikdo Brezovanom ništ nespomína o fúzii, lebo by sa mu snadno mohlo stať, že ho namočia do zoly! — pokračuje Paľo Mosný.

Deputanti sa nevedeli rozhodnúť. Oni stále trvali na tom, aby im bola na Brezovej založená samostatná Roľ. vzáj. pokladnica. Riaditeľ Cablk

usiloval sa ich presvedčiť, že Pokladnica bude z ničoho vybudovaná, ak sa aspoň na čas nepričlení ku trnavskej Pokladnici, nemá pre začiatok z čoho uhradiť režiú. Podielový kapitál sa vytvorí postupom času a treba v prvom rade vkladov nasbierať. Brezovania sa síce chlapili, že to všetko dokážu behom mesiaca, ale rozvažnosť Cablkovu, organizátora Pokladníc, nebolo možné prehovoriť k ústupkom. Trval na svojom, že Brezová smie mať predbežne iba expozitúru Rol. vzáj. pokladnice. Akonáhle si expozitúra sosbiera toľko vkladov, že z dvojpercentového rozpätia medzi vkladovým a dlžníckym úrokomerom — bude si môcť celú režiú zaokryť, zaraz bude osamostatnená.

Toto pohlo aj Brezovanov k povolnosti. Spokojili sa sľubom. Vrátili sa domov, ujednali založenie expozitúry s trnavskou Pokladnicou a za krátky čas sosbierali tri miliony Kčs. úsporých vkladov, ktoré takmer všetky expozitúra zase ďalej rozpožičala.

A tu naša horespomenutá brezovská trojica zasa vandrovala s deputáciou do Sväzu r. v. p. do Bratislavy.

— Prišli sme, — vravia sváko Ragan — aby sme vás, pán riaditeľ, požiadali o dovolenciu, že by sme si našu expozitúru už osamostatniť mohli. Ved už máme tri miliony Kčs. vkladov a keď ho vie, či ich nebude ze dvacat, lež sa domov vrátíme.

— Dobré by ste boli urobili, priatelia, keď by ste sem až vtedy boli prišli, keď by ste už mali tých dvadsať milionov vkladov — presviedča ich riaditeľ Cablk. Tri miliony nestačia, musíte sa dobre pričiniť, aby sa vám stav vkladov

zniekoľkonásobil. Takto je proti osamostatneniu celkom určite aj pán minister Hodža a nedal by ver súhlasu ani vládny komisár Sväzu, pán ministerský radca Kouba.

— Ej nú, ej nú, zas nás, Cablčko, pritískate ke stene. Pán minister Hodža iste splní našu žiadosť, lebo šak som za neho agitoval za starého režimu keď mal byť — jakože aj bol, zvolený za poslanca do uhorského parlamentu za kulpínsky okres. Sme starí známi. Já podnesden lifrujem mu a celej jeho rodine podešve. Toho sa nebojíme, lebo vŕn splní našu žiadosť, aj keď mu hu po niekom len odkážeme a toho pána ministerského radcu též presvedčíme, že Pokladnica musí u nás byť.

A skutočne! Brezovania prehovorili aj ministerského radcu Koubu. Slúbili mu, že behom krátkeho času sossierajú najmenej ďalšie tri miliony Kčs vkladov, takže Pokladnica bude za každých okolností sebestačná. Pán radca Kouba povolil spraviť z brezovskej expozitúry Roľnícku vzájomnú pokladnicu, ba čo viac, on sa osobne dostavil na poradu, ktorá v tejto záležitosti bola zadržaná na Brezovej, držal tam obsiahlu odbornú reč, na ktorú mu vzletne odpovedali náš sváčko Ragan. Riaditeľ Cablk porobil všetky administratívne prípravy, aby osamostatnenie expozitúry bolo hladko prevedené. Na ustanovujúce valné shromaždenie prišli aj gazdovia z Jablonice, Osuského, Bukovca, z Košarísk, Hradišča, z kopaníc brezovských, myjavských, ba až z krajňanských a veru prišli aj niektoré strynky brezovské do hostínca „na Cirkevném.“

Samo sebou sa rozumie, že valné shromaždenie bolo vedené duchom jednoty. Do správy

krom Brezovanov zvolený bol aj zástupca z každej obce, ktorá gravituje ku Brezovej. Za predsedu bol jednohlasne zvolený Juraj Tvarôžek starší, lebo on bral ochotnú účasť na poradách, ktoré už či do prevratu, lebo v oslobodenej vlasti boly svolávané „na Cirkevné“ svákom Raganom, alebo iným brezovským činiteľom. Nebolo ťažko hľadať iných funkcionárov do správy Pokladnice medzi Brezovanmi. Jesto tam krom neho ešte mnoho statočných ľudí, súcich pre takúto významnú funkciu, na vedenie peňažného ústavu, ktorý Hodža vymyslel a Cablk uskutočnil, do života uviedol.

Horšie bolo so svákom Raganom, ten nechceli sa dať vyvolať do správy Pokladnice, len do dozorného výboru, aby vraj kontrolovali gazdovanie správy a úradníctva a tiež, že majú strynkú chorú.

— A to už jako sváčko — spytuje sa riaditeľ Cablk — čo je strynkej, snáď to neni nič nebezpečného?

— Ná, veru aj bolo, už sme mysleli, že hu čoskoro odvezeme tam, kde „morky pasú.“ Ale na šťastie bol tu Svetko Štefánikvov, ten dochtor a von jej pomôhél. Dneskaj si už aj sadla na postel. Viete, Cablčko, už sú to roky, skoro matuzalemské.

— A čo bolo strynkej, sváčko? — pýta sa riaditeľ Cablk ďalej.

— Nuž chuderka — vravia skormútene sváčko — stará moja má dve črevá, jedno čo vidí a druhé slepé. To slepé sa jej zapáľelo.

— No, to je už ozaj na pováženie, keď sa slepé črevo zapáli. No, netreba sváčko tratiť ná-

dej. Strynká majú dobrý brezovský koreň, pán Bôh pomôže a oni si tu ešte pobudú medzi nami.

— Dal by Pán Bôh! — povedia sváko a zodvihnú baranicu s hlavy k nebesiam.

Na koniec sa sváko dali prehovorit a prijali členstvo v správe Roľníckej vzájomnej pokladnice.

Valné shromaždenie rozhodlo súčasne o prijatí úradníkov pre Pokladnicu a stanovilo aj zásadu, dľa ktorej aj v budúcnosti budú prijímať úradníkov. A síce, Brezovania si želajú, aby úradníci boli prezpoľní.

— Tak chceme, — volajú všetci prítomní Brezovania a prezpoľní. My si všetci budeme tu ukladať peniaze, ale šak nás poznáte, pán direktor. Viete, jako že Brezovan nerád uloží peniaze do takého banku, kde sedí za pultom úradník, Brezovan. Von viselec môhél by na nás, kerí sme ve správe, vyzradit, že kolko tu máme uložených šupákvov . . .

Takto vec odôvodňoval Juro Mosný zpod vrchu a ostatní jednomyslné prikyvovali na znak súhlasu. Pravda, riaditeľ Cablk musel sa tu zastat úradníctva a brániť jeho dôveryhodnosť. Učinil tak medzi iným slovami:

— Mýlite sa, priatelia moji a krivdíte peňažnému úradníctvu, ktoré vyjde kedykoľvek z Brezovanov. Peňažný úradník má to už v krvi, aby nikomu na svete nevyzradil ani najmenšieho, čo sa v banke deje. Bárs za výzradenie by ho stihol trest zákona, neni treba, aby ho k mlčanlivosti primal paragraf zákona. Nemáte sa čoho obávať a spoľahnite sa na moje ubezpečenie, že i v tejto Pokladnici bude zachovávaná naprostá mlčanlivosť o všetkom, čo sa v nej bude diať.

Z Brezovej vyšlo už niekoľko významných činiteľov peňažníckych, ktorí sa všetci znamenite uplatnili. Však čo ich mám spomínať. Poznáte ich dobre všetci. Spomeniem len jedného z nich, môjho priateľa Tomáša Tvarožka, riaditeľa mestskej sporiteľne v Bratislave. Neni mu hany a ostatným tiež nie! Spokojte sa teda a neprotestujte, keď sa k Vám bude hlásiť za úradníka Brezovan...

— Už nám len uznajte, pán direktor — ozve sa Daniš Siváček z ktorýchsi kopaníci myjavských, — že to takto bude najlepšie. S tým aj my, Myjavci, bádamínám súhlasíme s Brezovanmi. Aspon pre začiatok chceme tu mať za úradníkov cudzích prespolných. Dirigent nech je ženatý, aby sa môhél múdre riadiť, banku si spravovať, aby mu rozum nechodél po dievčencoch. My vieme, prečo to tak chceme!

— A já som vám makej huby človek — pretrhnú Siváčka v reči sváčko Húska — poviem šetko. Radím, aby sme povýšili plat dirigentovi, účtovníkovi aj pokladníkovi, ved už budeme mať samostatnú Pokladnicu a nie expozitúru. Nech majú, aspon sa budú lepšie usilovať.

— Tak je, tak je, Húska majú pravdu! — ozýva sa z radov shromaždeného členstva.

Cablkovi nezbývalo, ako povoliť, asíce povoliť všetko, čo si valné shromaždenie žiadalo. A toto si hneď aj zvolilo správcu svojej Pokladnice v osobe p. Vavrovíča, takto rodáka zo Starej Turej. Vavrovíč sa musel zaraz predstaviť valnému shromaždeniu. Sváko Ragan odporúčali jeho prijatie nasledovným dôvodom:

— Ja myslím a narádzam, aby sme tu toho pána prijali za dirigenta. Zdajú sa byť celkom statečným človekom, jako keby boli rodák od

nás. Myslím, že s ním zlý kšeft nespravíme. Jestli neni ženatým, oženíme ho; na Brezovej je pekných dievčeniec vyše práva . . .

— Ja som už ženatý, sváčko — ozve sa Vavrovíč — ba čo viac aj otcom podareného syna.

— No tým lepšie — pokračujú sváko — šak jestli by ste sa nám dobre nedržali, namočíme vás ze tri razy do zoly a potom skrotnete.

— Tak je, tak je, nech žije, môže byť! — kričí valné shromaždenie a riaditeľ Cablk, ako vedúci tohoto shromaždenia, musel aj tento návrh vyhlásiť za uzavretie a zadiktovať do zápisnice.

Na to povstal novozvolený predseda Roľníckej vzájomnej pokladnice, Juraj Tvarôžek starší a učinil nasledovný preslov.

— Ctené valné shromaždenie! Dakujem za dôveru, s jakú ste ma dnes pocteli a slubujem vám, že jako vždy dosál, tak aj dalej — pokál mi Božia milosť zdravia dopraje, budem sa vždy poctive starať, aby naša slávna, veľká obec Brezová, jej obyvatelia hospodársky mohutneli. To isté slubujem aj pre všetkých tých roľníkvôv, ktorí sa ze susedných obcí okolo našej Pokladnice sdružujú. A to hľa, si mosíme všetci slúbiť a pracovať pre lepšiu budúcnosť nášeho roľníctva. Ved zato vymyslel pán minister Hodža (nech žije, sláva mu! kričí shromaždenie) týto ľudové penažné ústavy, zato ich organizuje a vede, tot pán hlavný direktor Cablk (nech žije, sláva mu! volá shromaždený národ), von pôvodom Brezovan, teda z nášieho plota kôl, — aby slovenský roľník postavený bol na vlastné nohy. Hľa, dneškaj — krom našej — máme už 39 Pokladníc

na Slovensku, keré opatrujú vyše 140 miliónov vkladov, roľníckych penazí. Mosíme sa všetci tužiť, aby sme ich teda dohoneli a to čím skôr.

Aj, čo sa týka práce úradníkov v našej Pokladnici mám pár slov. Úradník ľudového penážného ústavu mosí držat s ľudom, lebo jako hovorí latínske príslovie (toto si sváčko Tvarožek už z papierka čítajú, nebodaj si to z niektorej latinskej knižky ich predposledného syna — takto fiškála — vypísali): Honores mutant mores, čo po slovensky znamená, že — Horenos múti mores. Šak ma rozumiete (Tak je, na vlas rozumie-me! volajú súsedia) Kdo neni s ľudom, je proti nemu. V demokracii sme všetci rovní. Toho, hla mosíme si byt vždy všetci vedomí.

Dakujeme pánu direktorovi Cablkovi, že založením a osamostatnením tejto Pokladnice dal výraz a svedectvo svojemu brezovskému pôvodu. Tak sme si to aj u neho predstavovali jako u statečného Brezovana, kerý keď sa aj narodél krom Brezovej, predsa nad ním jeho otec, Brezovan opálku zatriasél na znak toho, aby sa nikdy nezpreneverél brezovskej náture . . .

— Nech ho pán Bôh živí! volajú svákovia a predseda pokračuje:

— Ale nám to ešte nestačí. Vy sa nám, pán direktor, mosíte zaviazat, že prídete na Brezovú na každé výročné valné shromaždenie Pokladnice, lebo tak to vyžaduje váš brezovský pôvod, kerý zatajit nemožete. Reku, že by ste nám to hned tu rukydaním slávnostne potvrdeli!

Cablk potvrdil a slúbil, že ak ho pán Bôh bude živiť vždy im príjde na výročné valné shromaždenie.

— Ná šak kúsek domácej klobásky, husiny, lebo šunky sa ešte vždy pre vás tu nájde a modranského vínka máme na Brezovej vždy v zásobe. Nemosíte si nič nosiť ze seba. Len pridte!

— A vám shromaždeným tiež dakujem za účasť, za oduševnenie, s jakým ste prejavili svoj záujem o tento náš nový, ľudový, penážný ústav.

— Navrhujem, aby sme poslali pánu ministrovi Hodžovi pozdravný telegraf — ohlási sa ktosi zo shromaždených.

— Áno, tak je! Treba mu ho poslať, lebo von Hodža — keď aj nie Brezovan — je náš človek — volajú ostatní.

— Tak teda pošleme pánu ministrovi Hodžovi pozdravný telegraf z tohoto shromaždenia — oznamuje predseda — a poverujeme Sanka Ragana, aby ho napísal, lebo von, Ragan, je jakorieč jedna ruka s pánom ministrom.

— Súhlasíme, potvrdzuje zase shromaždenie.

— Tak a dakujúc vám ešte raz všetkým, volám ke spoločnej práci každého roľníka, ke práci za vybudovanie aj tejto Pokladnice. Týmto valné shromaždenie zaklučujem.

Týmto slovami predsedu správy, Juraja Tvarožku star. zakončené bolo snemovanie. Spoločnosť sa rozišla, ale značná čiastka ostala ešte „na Cirkevném,“ aby sa trochu osviežila po vykonanej práci. Sváko Ragan si zjednali sľub u riaditeľa Cablka, že keď by nebodaj aj Myjavci chceli mať takúto Pokladnicu, môže sa im jej dostať len jako filiálky z Brezovej.

Urážka na cti.

Mišo Gatáš, poctivého remesla mlynárskeho majster, v zime mlel a v lete..... staval.

Aby sme si rozumeli; staval domy, v ktorých bývali a bývajú ľudia. V Jablonici to bolo možné a vlastne po našich dedinách máme ešte mnoho „všetkých remesiel nešťastí,“ ľudí síce bez živnostenských listov, ktorí tak dobre postavia dom, staje, pece, urobia strechu, rebrinu do voza, obšijú, lebo podduplujú škarbále, ako zomelú obilie. Najviac remeslám rozumia mlynári, lebo oni majú aj najviacej času a možnosti naučiť sa im. V najnovšej dobe živnostenský zákon predpisuje, aby mal každý remeselník vyučenský list a nakoľko by chcel remeslo samostatne prevodzovať, potrebuje k tomu živnostenský list.

Náš prípad sa stal za dávnejších čias, keď ešte takýchto certifikátov nebolo treba. Občan brezovský Juro Krištof; garbiar povoláním, objednal si Mišu Gatáša z Jablonice, aby mu vystavil maštal pre lichvu a pán majster Gatáš staval. Práve sliel nejaké dráty, keď sa tam kdesi natapili náš sváko Ragan a pozdravili sa ako treba:

—Pomož pán Bôh, Gatáško, ná staváte, staváte?

— Pán Bôh uslyš — odpovie pozdravený
— jako vidíte. Len mi to trochu slabo ide, lebo mi pomaly prinášajú maltu a štrk . . .

— Šetko sa mi zdá, že si, Gatáško, moc do fajky zapalujete, alebo máte sirky s mokkými hlavičkami.

— No, to bych si teda vyprosil — čeperi sa murár — zapálím si lentedy, keď mi zhasne ve fajke. Ja som neni jako ostatní murári . . . !

— Ná a povedal som, že si zapalujete tedy, keď vám horí ve fajke? pýtajú sa sváčko — Mali by ale zakázat, aby sa predávaly murárske sirky, ale nechané byly len také v škatulke, které netreba zažihat o nohavice, lebo sa snadno zapália od škatulky.

— Dakujem vám, sváko, za poučenie, odpovie Gatáš značne podráždene.

— Ná, vdačne, rádo sa stalo; aj druhý ráz!

Po krátkom tomto rozhovore presvedčili sa sváko, že s týmto Jabloničanom nemožno žartovať. Preto ustali na chvíľu a prizerali sa jeho práci; nepozdávala sa im. Gatáš sa síce mohol naučiť klást tehlu na tehlu, ale o železobetone nemal ani poňatia a súseď Krištof chcel mať kravský hránt zhotovený zo železobetonu. Sváko, sveta zkusený človek vedeli, ako vyzerá stavba železobetonu. Krútia hlavou, prehodia len tak cez zuby dva-tri razy: „ej nú, ej nú“ a keď im už mala nespokojnosť rebro vyraziť, zavolajú na Gatáša:

— Ná, pán majster, šetko sa mi zdá, že by ste to lepšie spravili z drevobetónu, šak mósím na to upozornit Krištofa, aby si dal spravit hránt ze drevobetónu . . .

— A vy mi tu, sváko, nemáte čo rozkazovat a chodte preč — počal kričať zúrivo murár — rozumiete sa stavbe, jako koza patružlenu

a chceli by ste mna poučovať, mna, kerý som už tolko domov vystaval po kopanicách?! aby ste vedeli, zajtrá vás dám fiškálovi pre urážku na cti.

— Ná, dajte, pre mna aj hned — odsek-
nú mu sváko — Taký odkál ruka, odkál noha
a bude mna, zkúseného človeka za nos tahat.
Nech som huncút, ani pre kozu by ste nevedeli
hránt spravit. Mosíte sa ešte raz narodiť a skor-
šie stávat, aby ste nás Brezovanôv okabáteli.
Šak to mosím Jurovi povedat, zakál neni nesko-
ro, aby potom nenadával, ked sa mu skydne
hránt.

S tým sváko odišli do chalupy, po ceste
si ešte hundrali:

— Taký viselec; ná, či to svet jakživ vi-
del? Von mi chce prejst cez rozum, Brezovano-
vi! No, šak mosím Jurovi povedat, aby si dal
pozor na toho vtáka!

• •

O dva týždne dostali sváko Ragan „citáciu“,
ale len k advokátovi, na Myjavu. Vraj, aby sa
prišli behom 8 dní pokonať s doktorom Kohnom,
právnym zástupcom Michala Gatáša. Gatáša už
dávno nebolo na Brezovej; ani nedokončil stav-
bu u Krištofa, lebo ho tento zahnal v čerty. Ale
svojej vyhrážke voči Raganovi bol dôsledným
a žaloval ho pre urážku na cti.

Čo robiť? Sváko Ragan pobrali sa tedy na
Myjavu vyrovnávať sa. Poznali oni už dobre tú
cestu. Zlej pamäti Filberger, bývalý hlavný slúž-
ny myjavský, neraz si citoval sváka na Myjavu.

a nie raz ich pokutoval tu, že im hnojovka vyteká zo dvora, tu že mali naopak tabulku na voze a pre podobné priestupky. Menovite pred vrbovskými voľbami často si citovával Filberger Brezovanov na Myjavu, aby ich odhovoril od hlasovania na slovenského, národného kandidáta. Pravda, škoda mu bolo každej námahy.

Ida cestou dohonili nášho sváčka sváčko Štefan Juríček. Išli na Myjavu v kurenčiarском vozíku, v ktorom bol zapriahnutý šimel trocha rezkejšieho výzoru, takže neušiel ani sváčkovej pozornosti.

— Ná, kdes' to kúpel Ščeván? Šak je to ešte mladé!

— Ná, hen pri Fraštáku, ale poj si sadnúť Sanko, šak nevezem terchu.

Sváko Ragan si sadli do vozíka a sváko Juríček pokračovali:

— Vieš, Sanko, aj by sa to malo k svetu, ale v kopcoch našlo chlíp. Jak, potvora, vidí briežek, už fírka, bírka a nie a nie zabrat. Veru, aj na Myjavu idem len, abych ho trochu prešiel, aby si navykél na briežky a tu ich ešte moc velké nemáme.

— Ej nú, ej nú, to je škoda, Ščeván — pretrhnú sváka v reči náš sváko Ragan — šak si ho nepreplatél; takto na oko zdá sa byt šimel kapitálny, len keby nestváral neplechu. A čo mu robíš, keď ti nechce tahat?

— Ná, šak uvidíš, počkaj, len čo prideme hen pod ten briežek.

A vskutku. Šimel, jakmile dotiahol pod kopec, začal prskať, miksovať sem-tam vozom, strihať ušami a plašiť sa a nedaj Bože zabrat s

vozom. Sváko Juríček mu síce švihlí sopár razy bičom po slabinách a medzi uší, ale to nepomohlo, šimel sa plašil ešte väčšmi. A tu sváko odovzdali opraty do rúk svákovi Raganovi a sišli s voza. Keď boli dolu, zavolajú na Ragana:

— Sanko a včil ho drž, aby ti neutiekél.

— Ná asnaj som včerajši! Mne, aby kôn utiekél!? Len urob, čo máš spraviť a poj na vôz.

Tu sváko Juríček vytiahnu z pručla sáček...

— Čo to máš, Ščeván? — zavolajú na nich s voza sváko Ragan.

— Ná, čo bych mal? — papriku a to pravú segedínsku; ščípe jak sto čertvov!

— Ach, milý, mocný Bože, čo človek ešte nevidí? — čudujú sa sváko vo voze.

V tom sváko Juríček pristúpia ku šimlovi, pekne od hlavy počnúc, hladkajú ho po srsti až prišli ku chvostu. Chvost šimlovi nadvihli a nasypali mu podeň papriky. To účinkovalo. Zviera sa bleskurýchle strhlo a letelo s vozom a svákom Raganom v ňom, hore kopcom, zanechajúc svojho gazdu v doline.

Sváko Ragan veru tiež nemali od strachu ďaleko. Mykali šimla na jednej oprate, ale to málo účinkovalo, lebo huncút, navyknutý bol na dvojoprátový móres a jednooprátová disciplína brezovská bola mu ešte cudzou.

Šimel prebehol kopec jako nič. Utekal aj dolu brehom, po doline, ale v polovici nasledujúceho briežku už ustával. Tu sa sváko obhliadnu zpät po ich furmanovi a gazdovi povozu, svákovi Juríčkov, chudák, utekali — ale v značnej vzdialenosti — za vozom, držiac v jednej ruke

bič a v druhej sáček s paprikou. Tu náš sváko Ragan zastavia šimla na vršku, už blízko Myjavy a huncút — zavolajú na krajana:

— Ščeván, Ščevkóóó, zkus to s tú paprikú, asnaj aj tebe pomôže!

Sváko Juríček prikvapili o hodnú chvíľu na smrť ukonaný k vozu. Už ani nevládali na voz vyjsť. Sadli si na longo a oddychovali, nebyvší v stave vypovedať jednoduchú vetu. Keď si trochu oddýchli, pokračujú sváko Ragan:

— Ej nú, nále — čos to nezkusél s tú papriku, Ščeván? Iste bys nás bol dohonél a odviezél sa s nami! Takto? Kdo ti zaplatí za cestu, čos nás ubíehal? Druhý raz bud múdrejší!!

— Kebys neondiel, netláchal, Sanko! — napomínajú udychčane sváko Juríček — môhél bys mat rozum a nerobit si ze mna dobrý den!

— Čo bych si robél. Ale zkusit s' to môhél! A poj hore, ideme dalej, aby sme nezmeškali.

Sváko Juríček vyteperia sa do voza a oddychujú v ňom ďalej: Bože, ved to neni maličkosť pre staršieho človeka, bežat tolký kus cesty.

Až na Myjavu kočirovali už sváko Ragan a súčasne zacvičovali šimla brezovskému móresu na jednej oprate a keď vchodili do Myjavy, zavolali na šimla:

— Ná, vidíš viselec? Mosíš sa učit. Áno, tak je! Uč sa junče, bude z teba vól!

Na Myjave složili sa naši svákovia v hotinci u Cádrech tetinky. Každý šiel svojou stranou, keď sa prv posilnil na cestu modranským vínom.

Sváko Ragan nešli ku fiškálovi Kohnovi, lež si — po známosti — zaskočili ku doktorovi Miškovi Slávikovi a toho poverili zastupovaním v tomto spore. Slávik zašiel jednat ku Kohnovi a vybavil s ním celú vec tak dobre, ako sa len dala mimosúdne zariadiť. Kým fiškali jednali, zatiaľ sváko poskupovali všetky telaciny zo včerajšej zabíjačky myjavskej a posnášali ich na Juričkov voz, aby reku nemerali zadarmo toľkú cestu na Myjavu a zarobili dačo aj na trovy.

O hodinu sa pravotár dr. Slávik vrátil a za ním prikvitli do kancelárie aj náš sváko a pýtajú sa ho spokojne, bez zvedavostného rozčúlenia:

— Ná, jako ste skončili, pán doktor?

— Dobre, sváko, podarilo sa mi protivnú stránku, vlastne jej právneho zástupcu presvedčiť, že ste Gatáša neurazili, len vyslovili spravodlivú kritiku, a že táto bola správna, dosvedčuje aj ten fakt, že Gatáša zahnali od práce, ktorej sa nerozumel. Nuž a dohodli sme sa, že si každá strana zaplatí svojho advokáta a vec bude vyrovnaná.

— Tak vám pekne dakujem, pán doktor — vravia sváko — a viete ščil ani nie som tak akurát pri peniazoch. Čo som mal, zaplatél som tu za surové kože, — ale viete čo, pán doktor?

— Keď mi povieť, budem vedieť.

— Nuž tak vedte, pošlem vám takého vykrmeného moriaka, jakého ešte nikdo nevidel na Myjave. Pošlem veru vdačne, aby ste vedeli a videli, jako si já viem uctiť poctivú a statečnú prácu, kerá je aj úspešne vyrídená. Pošlem, veru hned na druhý týden takého, čo ho mosia doviezt ve voze . . .

Advokát bol rád takémuto honoráru, lebo by ináč aj tak malú odmenu počítal svákovi. V ta-

komto malom jednaní o vec, majetkove veľmi malú, bol vítaný Miškovi vykrmený moriak, čo protihodnota pravotárskej expenznoty. V duchu už ho videl na bielom stole do červeňúčka vypečeného, ako sa usmieva a volá hodovníkov: „Podte si vziať stehienko a nebanujte, že ich mám len dve a nie aspoň dvesto . . .“

A pán doktor netají sa s radosťou z očakávaného moriaka a preto odpovie za čerstva svákovi:

— Nuž, keď už tak, dobrá, súhlasím. Moriaka by som si síce mohol kúpiť aj na Myjave, ale dúfam, že váš bude ozaj vykrmenejší ako tu najší. Tak ho len pošlite čím skôr . . .

— Ubezpečujem vás, pán doktor, že takého moriaka ste ešte nevideli, jakého vám ja pošlem. A tak dobre sa majte a dakujem za unuváciu.

Sváko sa pozdravia, schopia palicu v kúte stojacu a baranicu na nej nastrčenú a ponáhľajú von z fiškálskej kancelárie.

— S Bohom chodte — zavzníe za nimi hlas pravotára.

O štyri dni zavítajú do dr. Slávikovej kancelárie sváko Macák z Brezovej a odovzdajú Miškovi Slávikovi list, ktorý mu po nich poslali sváko Ragan. Pravotár otvorí obálku a číta nahlas:

— Pán doktor — posielam Vám slúbeného moriaka; ve zdraví ho užite; len dajte pozor, aby Vám neostal dlho v bruchu. Len čo Vás ešte raz pekne pozdravujem. Samuel Ragan, prísažný, s manželkú dítkami na Brezovej.

— A kde je moriak, zpytuje sa dr. Slávik sváka Macáka. Ten sa strhnú a zahromžia až sa obloha triasla:

— Sto vozových centvov mu do duše žeravých pálelo, aj s Raganom! Von, viselec, nedal mi pre Vás niakého moriaka, šak kďožho vie, či by som mu ho bol aj vzal. Len ma požiadal, aby som Vám odezdal tento list ... A viete, mne nadávajú moriak. No dočkaj, ty viselec, šak ja ta môsm tiež prekabátit . . .! Ja ti dám moriaka!

Sváčko sa vytiahli z kancelárie napálený na sváka Ragana pre toto jeho novšie viselectvo.

Fotbalisti na Brezovej.

Boli aj domáci amateuri, ale ich „činnosť“ futbalovú málokto zbadal. Kopali do lobdy za humnami, na lúkach, v Baranci, v Klobúkovej, ale na nejaké manifestačné vystúpenie sa nezmohli. Boli to väčšinou študenti, ktorí sa iba na sviatky a prázdniny schodili domov, doma utvorili jedonástky a usilovne cvičili. Vlastného hrišťa nebolo, nik oň totiž nežiadal u obecnej rady a ani nebolo na blízku takého vhodného pozemku obecného, ktorý by obec bola mohla darovať športovému klubu. Má Brezová veľa obecných nehnuteľností, ale to sú väčšinou kopce, vrchy a lesy, rovnej plochy v blízkosti obce, pardon, mesta, niet. Kopáčom nezbývalo iba, aby trenovali na lúkach, čo im zase len vtedy dovolili majitelia, keď už bola aj otava svezaná do stodôl. Ináč by bol hnev, po úrode si aj krom Brezovej nik nedovolí šliapať.

Keď si už brezovskí športovci, mládež futbalová, čili kopavá — trúfali aj verejne výstúpiť, napísali Š. K. Myjave, aby si prišla pre výprask na Brezovú, že im to Brezovania „nasolia dvacat nula“.

Myjavci odpísali, že prídu a pustili sa do vytrvalého trainingu, „aby to tým kožkárom, tým Tatarom namláteli.“ Rozumie sa, Brezovania tiež

nelenili, tiež cvičili o závod. Po meste rozhlásili, že v nedeľu odpoľudnia po službách Božích, bude na Brezovej majstrovský futbalový zápas, prvý svojho druhu v tomto kraji. Vstupné: dospelí Kčs 3.—, deti zadarmo. Po zápase — ako obyčajne — bude bál s tancom v hostinci u Tvarôžkov.

Čo zručnejší zo študentov-futbalistov, vlastnoručne nakreslili niekoľko reklamných plagátov, ktoré povyvesúvali do okien obchodov a hostincov. Plagáty znázorňovali momentky z futbalového zápasu; na každom najmenej dvaja chlpatí polonahačí hnali sa za lobdou, alebo sa usilovali jeden druhému ju z pod nôh vyrvať. Celá Brezová bola jako vo vytržení, čo mladší posudzovali zápas ako príznak doby. Sváčkovia a strynky povážlivo krútili hlavami, že čo sa to len za novota dobíja na Brezovú. Pred obchodom Ivana Gavoru stretnú sa razom aj štyry susedky, medzi nimi aj strynká Raganéch a uvažujú:

— Ná, šak len dívaj, Judka, na hen ten obraz, čo visí ve výklade pána Gavuru, či to neni proti Pánu Bohu, také oštary! A to majú aj u nás robit také viselectvá?

— Ná, jakož ináč — vravia strynká Raganéch strynkej Fajnoréch, — šak by to ináč ne-namazali na obraz. Milý, mocný Bože! Žiadnej stydlivosti neni v dnešnej mládeži. Hlad, šak tí viselci sú ani holí, ani oblečení!

— Ej nú, ej nú, sú to divné poriadky — prisviedčajú strynká Booréch — na svete! A ne-bývalo tak za našich časôv. Neskaj sa to všetko opičí po pánskych móresoch a poriadkoch. Ne-

vidíš tých našich viselcov na katekizmuse, to praj patrí starým babám. A rozkázať takému faganovi už nemožeš. Šak viem, čo vystojí moja Beta s jej Ščevánom, čo chodí hen v Bratislave do školy. Chce mať z neho farára, ale môj starý hovorí, že bude z neho kmín, alebo fiškál, ale nie slova Božieho kazateľ!

— Veru, veru divné to máme poriadky — prisviedčajú strynky a strynká Raganých dodávajú:

— Veru, dneskaj je pomály vajco múdrejšie jako sliepka, toho, hľa sme sa dožily na staré kolená!

Nadišiel deň zápasu. Brezovskí futbalisti mali včera, v sobotu radikálne cvičenie, „aby to Myjavcom naurčíte natreli.“ Sudcoval Jano Rechtoris, jurista, ktorý mal aj dnes sudcovať. Na lúke, za dolnou šarovňou pripravili i hrisko. Od Tvarožkov vypožičali si sopár prázdnych pivných súdkov, na tieto poukladali niekoľko dosák a boly hotové sedadlá. Brány im zhotovil tesár Pagáč za pár korún, ovšem — príslušné siete na nich boly iba myslené. Pre začiatok stačilo.

Jedonástka Š. K. Myjavy s troma záložníkmi a kapelou Sámuela Dudíka prikvitla na Brezovú o 14-ej hodine. Na druhých, ešte dvoch vozoch — rebrinákoch, prikarovali myjavskí „fanúškovia.“ Rozumie sa, že na Brezovú dohrmeli s veľkým echom. Samo Dudík musel na hornom konci spustiť „Hoj Bánovci . . .“ pochod a rezať ho s náležitým citom až po Tvarožkech hostinec. Basista rezal do basy, ako o závod a cymbalista, mladší brat Samkov, mlátil do cymbala

jak Nemec do Verduna. Mládež vyletúvala na ulicu, i starí sa dopelhali podívať sa, čo je to za svatba, lebo na našich stranách ani jedna svatba — keď je k čomu — nejde s mladuchou bez muzikantov. A ono nebola to žiadna svatba, boli to myjavskí kopáči.

Výprava Myjavcov zastala s vozmi pred hostíncom Tvarožkech. Chlapci pososkakovali s vozov a prijali uvítanie kapitána brezovského mužstva. Nebohý rychtár Kopecký (Pán Bôh ho osláv na druhom svete!) poslal ku Tvarôžkom sváka Ragana, aby sa tam niekde motal, jako úrad a zástupca vrchnosti. Prípadne, aby povedal aj múdru reč, keď by toho potreba vyžadovala, ak nie, aby múdre mlčal.

Sváčko sa pridržiavali múdrejšej zásady, že totiž rozprávať je striebro a mlčať znamená zlato. Nepovedali nikomu nič, iba čo si pred hostíncom dva razy napchali do fajky.

Chlapci si vypili po malinovke u Tvarôžkov a ihneď sa pobrali na ihrisko, aby sa s ním soznámili. V predzápas Brezovania trenovali pri jednej a Myjavci pri druhej bráne. Medzi tým schádzal sa národ, diváci k zápasu.

Ktorí boli trocha onakví, zaplatili si 3—korunky vstupného a sadli si „na tribúnu.“ Boli to: pán farár s rodinou, páni učitelia, fabrikanti, pán rychtár s podrychtárom, sváko Ragan so strynkou, ktorá si priviedli sebou najmladšieho vnuka, 5 ročného Palka. Videli sme tam ďalej brezovských bankárov s rodinami a zámožnejších občanov brezovských. Menej onakví, ktorým sa nechcelo platiť, postavili sa v úctyhodnú vzdia-

lenosť, kam si na nich netrúfalo poriadateľstvo zápasu, alebo sa postavili za potok do daktorej zahrady.

— Ná, šak keď je tá legrácia pre pánôv, nech si platia — rozumujú Macek.

— Šak veru otcibouprizám, len pre pánôv je to, poriadny človek by sa na to ani dívať nemal — prisviedčajú sváko Kostelný.

V tom sa začal opravdový zápas. Obidve mužstvá hraly s náležitou vervou, lebo veď chránily prestýž svojich rodných miest. A sudca sudcoval; moc prísny nebol, prezrel kde-tu „ruku,“ nejakú tú neprístojnosť, aby sa nepovedalo. Chlapci kopali ako diví. Svákovia sa usmievali, počali nadŕžať každý niekomu, ba stávali sa rýchle skutočnými „fanúškami“ a nechybelo ver ani takých povzbudení hráčov, ako je:

— Martin, nedaj sa!

— Ščeván, čo si slepý, megni mu jednu a von ti mosí habán vrátiť!

— Ejnu, Juro! Dočkaj, šak poviem tatkovi, žes si dal vziať habán!

— Martin, máš dve lavé nohy, jednus' mal nechat doma!

— Nech som huncút, Jano, ale vón ten tvoj viselec je šikovný chlapec, videls jak kopél habán, šak keby ho nebol ten Myjavec chytél, bol by letel asnáj do Chtelnice!

— Ná, bude z neho niečo, aj som si toho všimél — ozve sa iný hlas.

— Poslal bych ich bobále kopat, dokál by vydržali, alebo kvóry otkat hen, do páľffyc-kôh.

— Alebo bych dal hen toho dlhána kože blajchovat, reku dokál by vydržal . . !?

Medzi tým zakotúlala sa lobda až ku strynkej Raganéch a hnal sa za ňou študent Círan. Strynká vstanú a ponáhľajúc sa aj s malým vnukom za lobdou prihovárajú sa ku fotbalistovi, Círanovi:

— Ná, Ščevko, Ščevo! Dočkaj, ukáž sem, nech si aj náš Palko kopne, šak sa ti aj újde trochu si oddýchnut . . . !

Pravda, Círan nemohol vyhovieť strynkinej žiadosti, prihnal sa k lobde a mrskol ju včas pravej spojke a sotva by človek vyriekol „švec,“ už mali Myjavci gool v bráne. Strynkú ovšem takéto nevlúdne jednanie Círanove napálilo a neostaly mu dlžna; hoci to aj nemal času a možnosti počuť, hundrali si „na tribúne“ ešte hodnú chvíľu:

— Ná, vidíš ho viselca! A nedá kopnúť mojemu vnukovi. Dočkaj, až Palko doroste, šak von ti už vytre kocúra! Si mi ty podarené futierko; kebys si račieľ nohavice natiahél a neukazoval tu tý strapaté čangáliská! Ty, oný, čo si jeden, viselec!

Zápas bol dohraný v predpísanom čase k všeobecnej spokojnosti a nespokojnosti divákov. Ako sme už uviedli, jedni boli proti takýmto novotám, iní zase pre. Nemožno dnes vyhovieť každému človekovi. Vždy sa nájdú spokojní i nespokojenci.

Po zápase išly sa obidve mužstvá v hostínci u Jana Krutého, tam si zavečerali hráči a zatým nasledovala u Tvarožkov zábava, skoro až do rána trvajúca. Samko Dudík vyhrával veru

ináč jako v Luhačoviciach. Na zábavu prišli sa po-
dívaf za úrad p. rychtár Kopecký (daj im pán
Boh slávu večnú a hodne husiny s modranským
vínom tam na druhom svete!) a prísazný, sváko
Ragan.

Nemôžeme napísať, že zápas s akým výsled-
kom skončil, lebo si nechceme nahnevať tých,
ktorí prehrali.

Brezovskí škopiari.

Čitatelia „Sváka Ragana z Brezovej“ a vôbec každý, kto len trochu pozná podnikavosť našich Brezovanov vie, že čím oni obchodovali a obchodujú i dnes. Istá vec, že handrami nekupčí ani jediný Brezovan. Na Brezovej čo ďalej tým väčšmi ujíma sa praktický business americký, ktorý zláka maturovaných Brezovanov k obchodu a podnikaniu. Veliká väčšina Slovákov sa nazdáva, že pánom je iba úradník, hoci je i podriadený, kdežto opak je pravdou, ako to vidíme pri našich Brezovanoch, ktorým sa veľmi vypláca osobná dovednosť a snaha po samostatnom podnikaní.

Počas svetovej vojny, keď generálne štáby takzvaných ústredných mocností uverejňovali v časopisoch zprávy o válečných operáciach v Sedmohradsku, rumunskej Valachii, v Moldavsku, ba až v Besarábii a dolu zase v Srbsku a v Bulharsku, tu naši starí sváčkovia brezovskí neboli odkázaní sledovať postup armád na mape. Mnohí z nich dobre znali každý kút týchto krajov. Kým čo mladší poďívali sa na mapu, zatiaľ starí ozývali sa od obligátnych troch decí modranského vína:

— Ná, Ščeván, cez ten potok sme hnali raz na jesen stoosemdesát škopôv a noseli

sme ich po jednom prenášat pod pazuchu na druhý breh.

Alebo:

— Vieš, Juro, tam na tom vršku, jako o nom noviny píšu, že na nom rakúska armáda vstúpila v styk s nepriateľom, vieš tam sme raz nocovali. Vlastne sme tam popásali škopôv a keď sme ich tot s Martinom ráno rátali, mali sme vac o desat.

A podobné vzpomienky citovali svákovia na mladšie ich časy, keď Brezovania v horeuvedených končinách skupúvali mladých škopov, ktorých hnali na Brezovú. Cestou ich popásali širinou, takže keď prišli na Brezovú, dohnali sem veľkých vypasených škopov, len ich zabiť a vysekať na mäso.

Dnes vlastne už nemožno dobre zistiť, čo bolo prvou pohnútkou Brezovanov k zavedeniu tohoto obchodu. Pravdepodobne nedostatok mäsa, hlavne baraniny, ktorá bola a i dnes je tak veľmi obľúbená na Brezovej pod Bradlom, — nútil Brezovanov, aby sa ohliadli za nákupom škopov mimo blízke okolie brezovské, keďže tu nebol kultivovaný chov oviec vo veľkom, lebo niet pašienkov. Následkom toho obrátili sa Brezovania — hneď v prvopočiatkoch tohoto obchodu — na východ, smerom k Miškovcu, Niredházu, Debrecínu a ďalej pokračovali smerom východným a juhovýchodným, všade, kde bolo možno lacno nakupovať. Možno tvrdiť s určitosťou, že naši Brezovania boli prvými v nebohom Uhorsku, ktorí v maďarskom kraji ovce, menovite ale škopov skupovali vo väčšom množstve. Poptávka po škopoch rástla čo deň tým viacej a rovno-bežne s ňou dvíhala sa aj ich cena. A tak vol-

ky-nevolky Brezovania zahýbali čím väčšími na východ a juh a o niekoľko rokov veru blúdili cez Sedmohradsko, Valachiu až k Čiernemu moru.

Vraví sa — neviem, či právom — že súdny deň bude až vtedy, keď sa všetci Brezovania sídu. Ak by to pravdou bolo, tak sa nik nedočká toho dňa, lebo túlanie sa Brezovanov za obchodom začína už veľmi dávno. A nepreháňame, keď tvrdíme, že väčšinu obchodných ciest absolvovali Brezovania pešo, lebo na vozíku o jednom koníkovi.

Možno snáď aj určite potvrdiť, že zakladateľom škopiarskeho obchodu brezovského bol Ján Gavora, otec nedávno zomrelého Sama Gavoru Janového, muža slávnej pamäti, neohrozeného, krajne statočného Slováka národovca.

Ján Gavora bol prvým Brezovanom vo Valachii, tam počal nakupovať škopov a bol zase prvým, ktorý našiel pre nich výhodné odbytište vo Viedni. Raz sa mu stalo, že vo Viedni neprihlásilo sa dostatok kupcov na škopov. On veru nezúfal a jeho obchodný duch zahnal ho z Viedne i s celým živým tovarom až do Champagne vo Francii, tam by bol veru aj kozy odpredal.

Kto pozná prácu spojenú s nákupom, hnaním škopov a ich odpredajom, snadno pochopí, že k účelnému prevodzovaniu tohoto obchodu nestačí jeden človek. Preto sa Brezovania sdrúžili v spoločnosť. Nebolo im treba stanov, ani písomnej zmluvy — ako je tomu dnes v obchodnom svete. Oni si verili a rozumeli, nanajvýš, ak si svoje obchodné údaje zapisovali glajbasom do večne zamasteného notesa.

Na čele tejto spoločnosti bol spomenutý už Ján Gavora, členami traja bratia. Poláčkovci — Ján, Martin a Jur, ďalej Ján Janík, Štefan Kruť a J. Bôžik. Neskoršie vzniklo viacej takýchto a väčších spoločností, v ktorých náš sváko Ragan zaúčali sa ako mladý ešte sečnák, keď im počínaly kostrnky šibať pod nosom. Spoločnosti tieto dlho neobstáli, zanikly snáď následkom nedostatku peňazí, hlavne ale veľkými telesnými útrapami a starosťami, s akými bol tento obchod vtedy spojený.

Veď si len predstavme, aké vtedy panovaly u nás dopravné pomery. Vtedy ešte nebolo železníc, ako ich máme dnes. Najbližšia železničná stanica bola Nové Zámky, potom Galanta, neskoršie Leopoldov. Na severnej strane bol Lvov, neskoršie Černovice, na juhu Arad, trocha vyššie Kluž. Pozrite sa teraz na mapu, ako máte zem zadrôtovanú železničnými koľajami. Nájdete tam mestá Brašov, Sibín, Kišinev, Odessu, Galac, Brajlu, Bukurešť, Medžidiu, Konstanzu, Varnu, Silistriu, Sofiu, Plovdiv, Belehrad, — vedzte, že Brezovania navštevovali tieto mestá a ich kraje nie menej, ako pätnásť rokov. S obchodom nadväzovali tam i osobné známosti a priateľstvá.

Zo starých zdatných Brezovanov — škopiarov žijú dnes už iba niektorí. Hoci priemerný Brezovan dožíva sa vysokého veku, predsa neújde smrti ani jedon a skôr-neskôr rozlúči sa s týmto hrbatým svetom. Ktorí ešte žijú a tešia sa životu, spomínajú zašlých časov svojej mladosti, radi spomínajú svoje zkušnosti o dobrodružných, často nebezpečných cestách a príhodách. A mladí ich počúvajú vdačne.

Poznajú naši Brezovania veľký kus sveta. Ako z horeuvedeného vidno, prešli pešo celé Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko, severné Srbsko. Ba cez Bukovinu ostehli sa až v Rusku — za kšeftom. S tamojšími obyvateľmi sa vždy dorozumeli nejako, buď slovensky, alebo nemecky a neskôršie aj rumunsky, keď sa niektorý z častého pobytu v rumunskom kraji naučil tomuto krkolomnému jazyku. Na príklad, nebohý Janko Štefánik rozprával rumunsky dosť dobre.

Avšak Brezovania aj vo východných krajoch nachodili veľa Slovákov osídlených. Tak v Bukurešti rodinu Polonich z Turca, v Brajle rodinu Moškotovcov zo Svätého Jura, v Galaci boli Kovačovicovci tiež zo Sv. Jura, v Odesse a v Kišineve Treskoňovci z Veľkej Bytče a mnohí iní. Títo krajani usadili sa tu ako obchodníci — plátenkári, olejkári, lebo šefraníci. Každému z nich viedlo sa dobre, lepšie ako v jeho macošskej vlasti Uhorskej, ktorá uvedomelému Slovákovovi nedala vyžiť.

Čujme niektoré príhody našich škopiarov.

Štefan Krutý, Martin Bôžik, Ján Janík a náš sváko Ragan prechádzali sa po Kišineve. Odrazu počujú volať za sebou:

— Pán Janík, pán Janík!

Obzrú sa všetci a čudujú, že kto ich môže poznať v tak vzdialenom kraji? Sváčko Krutý vravia kamarátovi Janíkovi:

— Nále, Jano, šak ta už tuším poznajú po celém svete! Čos zas vystrojél komusi? Aby sme nemali mitúšku ze sigurancu!

— Ach, vidíš, Ščeván; šak sa aj sám čudujem tomu, ved som nikomu neostal ani groša dlžen.

Znova sa obzerajú všetci a volanie sa opakuje, ale nikde nevidia známej tváre, až zrazu zbadajú, že z okna domu, vedľa ktorého prešli, kýva ktosi na nich. Stoja sváčkovia, hľadia v ten smer a nevidia prísť na totožnosť osoby, ktorá na nich kývala. Majiteľ tejto priateľsky kývajúcej ruky sišiel z podkrovnej izby ku Brezovanom a hlási sa u sváčka Janíka:

— Nuž či ma nepoznáte? Ja som Treskoň z Bytče. Pred niekoľkými rokami bol som u vás aj s otcom na obede. Teraz poďte všetci so mnou a budete mojimi hosťami.

Takéto shliadanie mile padlo jak hosťom, tak aj hostiteľovi.

V rumunskej pohraničnej obci Fuji sváčko Janík so svákom Raganom kúpili osemsto škopov v dobe, keď tam zúrila cholera. Všetci štyria hajčiari (ovčiari) im zomreli cestou a novších báli sa najímať v kraji zamorenom touto strašnou nákazou. Ostali iba dvaja Brezovania samotní s celým krdlom oviec, zúfali nad krutým osudom, ktorý ich mohol každou chvíľou zahlušiť. Ešte dobre, že sa ku svákovi Raganovi dobrovoľne pridal nejaký ovčiarsky pes a pomáhal aspoň trocha zavracať škopov na pastve ida cestou. Aj sa im bolo čoho obávať, lebo hnali škopov cez pohraničné pásмо a mali ešte za svetla stihnúť do Hátsegu v Sedmohradsku.

Ženú si škopov, pohánajú, — odrazu počujú z ďaleka tlumené nôtenie, potom hvízdanie slovenskej piesne „A ja som z Oravy debnár...“ O chvíľu sa stretli s dvoma mladými Slovákm

— drotármi, ktorí im pomohli prehnať škopov cez hranicu až do Hátsegu. Radosti bolo na všetkých stranách viacej, ako dosť, menovite keď Brezovania odmenili drotárikov značným peňažitým darom.

Prijdú svákovia do Hátsegu a rozložia sa v krčme na námestí, lebo obec táto hoc aj bola okresným sídlom — predsa bola iba dedinou. Prv ale napojili škopov, pretože bola veľká horúčosť; vohnali ich jednoducho všetkých do potoka. Ustatí boli jak škopci, tak aj ich gazdovia, nuž odpočívali si spokojne títo i tamtí s tým rozdielom, že škopi sa napásli ida cestou a svákovia v krčme iba teraz dostali sa k jedlu a k víniku. Kým si Brezovania zajedali v krčme, na ulici strhol sa krik a počal sa sbiehať národ.

— Čo je, čo sa stalo? — spytujú sa sváko Ragan, vyhehnuvší, prvý ako najmladší na ulicu.

— Tu je, tu musí byť; aha tamto je, hľa! — reve na plné hrdlo maďarsky žandársky strážmajster — a ukazuje na psa ležiaceho pod stolom, za ktorým sedeli Brezovania.

— Dobre mu tam byť! — odvrknú žandárovi sváčko Janík.

— Čí je to pes? — zpytuje sa strážmajster.

— Moj a čo je vac — ozvú sa sváko Ragan.

— Máte vedieť, že tu je kontumácia na psov . . .

— Na vás by mohla byť kontumácia v celej krajine — zahundruje si pod nos po slovensky sváko Bôžik.

— a že každý pes musí nosiť náhubok.

— O tom sme my, prítelko, nemohli vedieť — vravia sváčko Krutých — lebo cestujeme z Rumunska.

— Predne, ja nie som vám prítelkom — zavrčí strážmajster — ja som uhorsko-kráľovský žandársky strážmajster. Vám k vôli nebudeme bubnovať náš psí zátvor aj v Rumunsku!

— Vy pôjdete so mnou k pánu slúžnemu, aby vás naučil poriadku — vraví rameno poriadku položiť ruku na rameno sváka Ragana.

Sváko sa nemohli protiviť, lebo vonku stáli ešte dvaja žandári, ozbrojení až po zuby. Jedon, alebo dvaja netrúfali si na Brezovanov. Vzali si psa so sebou a kráčali pred žandármi na slúžnovský úrad. Za žandármi ponáhľali sa sváčko Krutých, aby pomáhali svojmu druhovi.

Dôjdu na úrad, slúžny spal práve po obede a zažíval. Žandári keď ho zbudili, nadával, jako sojka. Sváko stáli v kancelárii pisárovej i so psom a čakali, ako sa do nich nanosí okresný polbôh, slúžny. Nedal na seba dlho čakať. Obliekol na seba nedbale kabát a hrozne sa mračil, keď vstúpil do kancelárie. Zapálil si po veľkopánsky na cigaretu a počal revať ani besný. Rev slúžneho však nevyniesol sváka ani na okamžik z rovnováhy. Stáli a kludne odpovedali na jeho otázky:

— Kto ste, odkiaľ ste a kam idete? — spytuje sa slúžny maďarsky. Sváko mu kludne nadiktovali svoje nacionálne a účel cesty. Údaje tieto na rozkaz slúžneho zapisoval vyznaby pisárik, trasúci sa bážňou pred týmto bašibozkom.

— Je to váš pes?

— Je — odpovedajú sváko.

— Prečo nemáte náhubok? vyšetruje slúžny ďalej.

— Ja?

— Vy nie, ale váš pes — zareve slúžny.

— Nekúpil som mu a s náhubkom by som ho nemôhél potrebovať, lebo by mi nemohél zavracat škopôv — vravia sváko plynou maďarčinou.

— Ako sa volá váš pes?

— Nevie! —

— Ste jeho gazdom a neviete, ako sa volá Váš pes! To mi je záhadné! Pes musí mať meno! Ja mu to meno určím.

— Pište — kričí slúžny na svojho pisára — pes príslušníka, Sámuela Ragana, menom Sultán zjavil sa v obci Hátseg, bez úradného náhubku. V smysle § 54 zákonného článku číslo 28976. z roku 1324. potrestal som majiteľa psa poriadkovou pokutou K 20. — slovom dvadsať korún...

— Ste usrozmény? — pýta sa slúžny sváka Ragana.

— Som — odpovedajú sváko.

— Apelujete?

— Neapelujem — vravia sváko a vyťahujú zo šrajtofle dvadsať korunovú bankovku, položia ju slúžnemu na stôl a zavolajú na psa po slovensky:

— Poj, Sultán; sto striel centvov žeravých, okovaných tvojemu krsnému tatkovu pálelo do duše!

A vyšli von, kde na nich netrpeľive čakali sváčko Krutý. A — čo bolo? sputujú sa zvedavý.

Ná, ništ — odpovedia sváko Ragan. Tothla sme psa okrsteli. Krsným tatkom mu je hlavný slúžny, začo som mu mosel zaplatiť dvacat korún. —

• •

Vo Valáchii nakupovali škopov priamo u majiteľov, obyčajne skúpili od viacerých bojarov naraz. V ruskej Besarábii boli ale iné pomery, tam kupovali škopov iba od hospodárskych správcov a šafárov, lebo majiteľov veľkostatkov sotva kedy bolo možno doma zastihnúť. Raz sa však stalo, že nejakého ruského grófa náhodou zachytili v kaštieli. Oznámili mu, že by chceli kúpiť odrazu tisíc kusov škopov a mysleli si, že gróf bude uveličený, keď bude môcť predať odrazu tak veľké množstvo. Lenže on pretromfnul ich, lebo im povedal:

— Páni moji, to je málo; ja mám vybra-
kovaných 40000 kusov škopov a tých chcem pre-
dať všetkých odrazu. Predám vám ich, ak chce-
te kúpiť, ale najmenej ochotný som predať vám
z nich 10.000 kusov.

To bolo trochu priveľa aj pre brezovských
„grosistov,“ na tak obrovské množstvo škopov ne-
boli ešte zariadení.

Neskoršie sa presvedčili, že gróf necigánil,
lebo bol vlastníkom nie menej, ako 120.000 oviec.

Podobných prípadov mali škopiari aj viacej.

* *
* *

V Galaci sa im prihodila nemilá — ku kon-
cu však predsa príjemná udalosť.

Kúpili väčšie množstvo škopov, ako pôvod-
ne chceli a jako im siahaly peniaze. Keď im gro-
še nestačily, telegrafovali o peniaze domov, ale
tieto nedochodily voľákosi. Predavač počal sa vy-
hrážať, že ak mu za deň nevyplatia zbývajúcu
časť kúpnej ceny, prepadá im kúpa i zá-
vdavok.

Lúto bolo sváčkovi veľkého závdavku. Čo tu robiť? Sváko Ragan a Bôžik ostali pri škopoch, sváčkovia Janík a Krutý išli do mesta bez cieľa, bez účelu — len tak túlať sa bezradne. Dlhो im bolo sedieť netečne pri „partéke“ a nepokúsiť sa hľadať dajakú pomoc.

Ako sa tak ponevierajú hore dolu po meste, osloví ich zrazu nejaký neznámy človek. Boli mu nápadní, trocha aj svojím typickým brezovským zovňajškom. Neznámy muž začal sa ich vypytovať, čo sú a odkiaľ sú a naši sa mu veru vyžalovali. Povedali všetko, čo ich bolelo, hlavne že im chybujú groše na zaplatenie škopov.

Tu muž ten siahol do náprsného vrečka, vytiahol peniaze a požičal im 1200 zlatých, že vraj, aby mu ich vrátili až stŕžia.

Radovali sa Brezovania, že im neznámy dobrodinca pomohol z krízy. Zaraz bežali ku predavačovi škopov a vyplatili mu dĺžny obnos. V tom spechu ale zabudli si vyžiadať adresu onoho dobrého človeka, ktorý im požičal peniaze a prirodzene — ani mu ich nevrátili, lebo nevedeli kam. Avšak na svoj dlh a povinnosti voči nemu nezabudli. Po pol roku vrátili sa zase všetci do Galaca a dva dni hľadali po meste svojho veriteľa. Konečne ho našli v kaviarni sedieť a čítať noviny. Radosti nebolo konca kraja. Svákovia ospravedlnili svojmu veriteľovi neskoré vrátenie dlžoby a chceli mu dať odmenu 200.— zlatých. On to neprijal. Potom ho volali medzi seba za spoločníka, ale ani to nechcel prijať.

— Som rád, — vravel tento dobrý človek — že som vám mohol pomôcť. Ja som váš kra-

jan, Slovák z Beckova a mám tu zlatnícky obchod.

Potom ich pozval k sebe a pohostil opravdovou slovenskou srdečnosťou.

Hneď toho dňa skúpili sváčkovia asi 3000 malých škopov a kým ich dohnali do Berlína, boly z nich už pekné, vypasené kusy, ktoré Nemcom predali s dobrým zárobkom.

Žena poddaná buď mužovi svojmu!

Sváko Sanko Javornických sú pravým typom Brezovana. Vysoký a mocný ani jedľa, čierny, osmahlý, takže robia dojem rabulistika. Kto ich nepozná, bál by sa pustiť s nimi do hádky už aj z obavy, že akby sváko pri zdôrazňovaní svojej pravdy a argumentov — uviedli trochu do pohybu svoju ruku, ktorá akby nenazdajky doletela človeku na hlavu, snadno by sa stalo, že patričný by zabudol dýchať a prebudil by sa až pri nebeskej bráne. Opak je pravdou, sváčko sú dobrák od kosti, jako maslo, takže by ich bolo možno natrieť aj na trojmesačný, suchý komisárek. Že tak trochu ozaj vyzerajú ako Valihora? Tým lepšie, aspoň zlí ľudia majú pred nimi strach a vyhnú sa im. Však vo svetovej vojne, keď mali vari 46 rokov a tiež aj ich asentovali, nedali sa tak snadno. Ani ich nevzali do vojska, až kedysi ku koncu roku 1917, prv však odobrali im syna Jura a ten bol aj na fronte.

Bol na Brezovej neblahej pamäti notár, ktorý vlast uhorskú bránil, nielen pred panslávmi, ale aj pred panslávskymi koňmi. To neni žart, lež holá skutočnosť! Na počiatku vojny v roku 1914. prišiel po čosi na Brezovú šimel-fako riaditeľa Cablka, — vtedy vo Vrbovom pôsobiaceho. — Bol zapriahnutý v elegantnom kočiariku a kočiroval mladý, 15 ročný paholok. Notár sa

nalakal koňa pansláva a vykázal ho na minútu z Brezovej a tým bola vlast uhorská vytrhnutá z nebezpečia. Poneváž medzi pravovernými a domorodými Brezovanmi nebolo odkundesa, ktorý by sa bol previnil proti slovenskému národnému presvedčeniu a všeslovanskej ideji, — nuž notár, počas vojny doma sediaci pätil každého, kto sa opovážil nosiť vzpriamenú hlavu, nesmeknúť pred notárom, alebo žandárom klobúk na kilometer. Pravda, a mstil sa nešeredne na takzvaných výbojných národovcoch. Avšak na sváka Javornických si netrúfal, bál sa ho, ako čert svätenej vody. V kancelárii choval sa ku svákovi keď aj nie láskave, aspoň snesiteľne. Bál sa ho; stačilo, aby sváko fúkli na vyziableho notára a bol by sa prilepil na stenu, že by bol z neho iba mastný flak ostal.

Lebo treba vedieť, že sváko Javornických majú porobené proti strachu už od malička. Keď v roku 1906. byly vo Vrbovom Markovičovské voľby, vtedy voličia z Brezovej tiahli na vozoch pod bielou zástavou do Vrbového. Biela barva je symbolom poctivosti a čistoty a Brezovania vtedy skutočne do jedného šli oddať svoje vóta na slovensko-národného kandidáta, nebohého dnes už dr. Júliusa Markoviča. Ešte aj brezovskí Židia išli hlasovať na pansláva. Približujú sa brezovské vozy k Vrbovému; tuž byť — za mestom, pri kríži vyrojí sa na Brezovanov silná žandárska hliadka a ženie sa za ich bielou zástavou Brezovania sa zarazia a uvažujú, či sa majú vrhnúť na týchto bašibozukov z „ostrova slobody“ a zdrviť ich na krupicu, alebo čo s nimi urobiť. Zvítazil zdravý rozum a rozvaha; i keď trpieť prichodí, no zhynúť nevyhynieme a boj musíme

prebojovať až do úplného víťazstva. Brezovania si boli istí, že i sebenepatrnejšia srážka by veľmi bola vítanou vrbovským mamelukom, aby mali vhodnú príležitosť urobiť zo slovenského ľudu, k voľbám sa dostavivšieho druhú Černovú, strašnejšiu prvej. Ku každým poslaneckým voľbám komandovaná bola do Vrbového rota pešieho vojska zo starého Prešporku a eškadrona dragúnov z Hodonína.

Zástavníkom a veru veľmi zručným boli vtedy sváčko Javornický, ktorý svoj prápor z ruky za živa nevydajú. Kým sa žandári matlali pri súsedných vozoch, strhli zástavu so žrde a hup s ňou do kukurice, pri ceste rastúcej. Tam si zástavu otočili okolo tela a pozáhumní dobehli na Pažiť medzi svojich a išli hlasovať aj so zástavou.

A veru aj strynkú majú sváčko náš na svet súcu. Judka im je meno. Sú roba, veru ešte aj dnes taká, že v práci zastanú aj štyri svoje vrstovnice a rozumie sa samo sebou, strynká Javornických boly odjakživa tuhou národovkyňou. Kým sváčko po svete za kšeftom chodili, zatiaľ strynká v bázni božej a v duchu národnom vychovávali synka a dcéru, čo im pán Bôh požeľhnal do manželstva. Strynká sú odjakživa gazdinou veľmi energickou, ktorá síce nikdy nevyhľadávať sporov, alebo roztržiek, ale ráznou odpovedou nezostanú nikomu ani na minútu dlžná.

S Javornickými soznámili ma sváčko Ragan, keď som sa raz, dávno pred vojnou motal po Brezovej s priateľmi, ale najprv som musel složiť zkúšku. Pred Javornickými tečie potok, v lete síce skoro bez vody, zato na jar, na jaseň a v zime je v ňom vody viacej, ako treba. Ponad

potok je „lávka,“ ale jaká! Na jednej strane otesané brvno, bez bezpečných operadiel, položené je až tri metre vysoko nad vodou s brehu na breh. Musel som prejsť touto lávkou dva razy a prešiel som. Za to ma u Javornických ponúkli rybizlami a sváko, figliar doporučovali mi, aby som sa na to napil kýšky, čili kyslého mlieka.

Pred Vianocami, roku 1915 dostal som dovolenú od doplnovacieho telesa vojenského z Banátu. Rozumie sa, že som hneď bežal na Brezovú. Tam som zastihol dobrých priateľov Samka Poláčka (padol chudák na ruskej fronte), Miloša Fialu a Samka Reptu, tiež už nebohého. Mali sme ohromnú radosť, že sme sa ešte sišli všetci štyria — hoc aj vo vojenských uniformách, ale ešte celí a zdraví. Ja som bol pozvaný na noc do Javornických, lebo na druhý deň ráno odcestúval som vlakom do Čiech, tiež navštíviť priateľov. Večer kam by sme boli inam vošli, ak nie do Tvarožkov, potúžiť sa?! Kto by nám bol vtedy garantoval, že sa ešte takto sídeme veselí na tomto hrbatom svete? Nik! Ani sme sa už viacej v živote nestretli. Jedon kamarát padol, druhý zomrel doma a my dvaja ponevierame sa na opačných koncoch Slovenska, Miloš v Senici a ja v Košiciach. Rozumie sa, že sme si dali naliať z modranského; predsa nepôjdeme piť do krčmy limonádu, alebo kyslé mlieko. Popíjame si s chuťou a vykladáme navzájom svoje zkušnosti, mal ich každý hojne v zásobe. A smiali sme sa pri tom srdečne, robiac si z vojny iba posmech a potvoru. Pravdu rečeno, bol to šibeničný smiech a labutí spev dvoch z nás. Voľajakosi sme sa nútli k tejto veselosti, čo sme pred tým nikdy

nerobievali na Brezovej. Niet sa čo diviť človekovi v takej situácii! Za naše životy kto by bol čo dal? Nikto nič! Nemali sme čo ztratit, a mohli len vyzískať.

Naraz vykročia sváčko Javornický a my sme ich privítali veľmi srdečne, pozvúc ich, aby si sadli medzi nás. Sadnú si sváčko k nám, mrknú si po nás iba takým povrchným pohľadom a spustia:

— Ná, čo by ste vy vedeli pit; vy, oní — čo ste, viselci! Kolký liter už pijete?

— Ná, veru len piaty — ozve sa Sanko Repta.

— Nech som huncút, keď som ja bol ve vašich rokoch, aj Dunaj mi bol málo, mosel som ho pit až tam, kde vteká do neho Tisa, aby mi vystačel.

— Sváčko, nežartujte, my sme vojaci a čosi už len vydržíme — po čertoch! Bolo by dobre presvedčiť sa, kto z nás teda vydrží viacej — vravím ja so žartom.

— A viete čo, kamaráti? — vytasí sa Milo Fiala.

— Keď nám povieš, budeme vedet — voláme všetci.

— Zkúsme, kto z nás vydrží viacej. Kto prv vypadne, musí zaplatiť celý cech hostínskemu.

— Prijímame, prijímame, — zahrmieme všetci razom, takže strynká Tvarôžkách príbehli z kuchyne podívať sa, čo sa deje.

— Platí! — zvolajú aj sváčko Javornický.

Tak sme si počali popíjať. Najprv sme si spapkali každý dobrú večeru a po tej sa dobré vínko temer samo pilo a hostíncom sa podchvíľou ozývalo:

— Daj nám pán Boh zdravie!

— Pán Boh uslyš spoločne!

— A daj nám pán Boh zdravíčka, šak je to tvoje remeslo, abys zdravie dával statečným služebníkom svojim!

— Daj nám pán Boh, čo nám žid dat nemôže!

— Pán Boh uslyš!

Tak sme si veselo pripíjali a zvedaví boli všetci, kto sa z nás poddá prvý. Nebolo treba dlho čakať. Sváčko poznajúc svoj mertuk hlásia, že teda už majú dosť.

— Čuli ste, kamaráti, — volá Samko Repta — či to máme aj zápisnične konštatovať, alebo stačí aj takto, po susedsky?

— Stačí, úplne stačí — ozýva sa z troch hrdiel — sváčko platia cech.

— Zaplatím statečne, chlapci — vravia sváko povedomým hlasom — Sanko Javornický ešte nikdy nezrušiel daného slova. Juro, poj sem, platím — volajú sváko hostinského.

Sváčko Tvarožek vstúpili a kriedou na stole spočítali litríky a všetko ostatné a sváko Javornický zaplatili 260 — korún útraty. Bol už čas rozchodu. Rozlúčili sme sa, aby sme sa so Samkom Poláčkom a Reptom už nikdy viacej v živote nestretli.

Ja som šiel spať k Javornickým. Bolo už dvanásť hodín, tma jak vo vreci, blata na ceste rozmoklého a potokom rinulo veľké množstvo kalnej vody. Cítil som voľaký väčší rešpekt pred lávkou, ktorou som mal prejsť.

— Len chodte na predek — posmeľujú ma sváčko.

Šiel som neohrozene a šťastlivo prešiel som na druhý breh. Obzrem sa, kde je môj sprievodca

a čo vidím? Sváčko to natierajú v potoku, kde im voda až vyše drieka siahala. Krájajú vodu ani vodný muž. Zlakol som sa, súc nezvyklý na podobný prechod vodou v decembrovej noci. I zavolám na sváčka:

— Pre Boha, čo to robíte sváko? Čo sa vám stalo, prečo nejdete vrchom, po lávke?

— Nebojte sa nič, ja viem aj tadeto rovnú cestu, — no a už som tu, doložil, keď vyšiel.

Skutočne boli tu, pri mne. Vyhúpili sa z vody sťa pinguin, zadupali nohami, aby trocha striasli vodu s tela a bolo dobre.

Brána bola otvorená a v kuchyni sa ešte svietilo; strynká boly hore. Nespaly, čakaly na nás. Vkročím dnu — a ja som už chcel volať so žalmistom Dávidom:

Hory spadnite na nás a pahorky zakryte nás!

Strynká počnú cúdiť sváčka, nie síce ohrabom, ale ešte horším, — jazykom.

— Ná, ty starý blázen, jako to vyzieráš? Šak ta ktosi hodél do rieky . . .

— Nále, Judka vidíš! No hla pritrafelo sa!

— Mlčíš, ty starý chumaj! Čo sa ty máš rovnat chlapcom, čo ti treba chodiť medzi chlapcôv?

— Ej nú, ej nú, Judka, ved bys nemosela naozaj tak sa do mna obúvať — brania sa sváko — tma bolo a kto by sa tedy odvážél po lávke, aby si aj krk vykrútél naposledy!

— Ani slova vac nech nečujem od teba. — dupnú si strynká a založia ruky v bok — môhél bys mať rozum a hanbit sa tot pred tým pánom, kerý utrafél cez lávku, čo aj tma bola . . .!

— Nále, vidíš, Judka, ved bys nemosela o-
zaj . . .! bránia sa sváčko prestupujúc pri peci
s nohy na nohu neopovážiac sa ani sa len po-
dívaf na strynkú.

— Mlčíš, ty starý matlák! zakriknú stryn-
ká sváka.

To mi stačilo, aby som vyletel z kuchy-
ne a mazal do hostovskej izby. Rýchle som
sa vyzliekol a šups pod ťažkú perinu. Zakryl
som si aj hlavu, aby ma nik nevidel. Dostal som
strach zo strynky a obával som sa, že po svákovi
môže aj na mňa prijsť rad.

Po chvíli vystrčil som hlavu a poobzeral
sa okolo seba, či nestoja aj nado mnou strynká
a nezačnú aj mňa cúdiť. Keď som sa presvedčil,
že vzduch je čistý, počal som uvažovať, kto
je tu pánom a veliteľom v dome. V uvažovaní
vyrušil ma zvuk strynkinej kázne, sváčkovi ude-
ľovanej v susednej miestnosti.

Kto je pánom v Javornických dome?

Sváčko ním iste nie sú. Neboja sa nikoho
na svete, ale pred ženou by — zdá sa — zabeh-
li aj do myšacej dierky.

Štefánikove slávnosti na Bradle dňa 23. septembra 1928.

Ďaleko bývam od našej Brezovej a nemám dostatok voľného času k meraniu dlhej, 500 kilometrovej cesty na západ slovenský. Kto chce z Košíc cestovať na jeden deň na Brezovú, potrebuje k tomu tri dni voľného času a aj vtedy musí cestovať rychlíkom a tiež v noci. Na slávnosť odhalenia Štefánikovej mohyly som sa pripravoval aj so svojou lepšou polovičkou. Týždňom pred odjazdom doručil mi listonoš list, opatrený poštovým razítkom Brezovej pod/Bradlom nasledovného obsahu:

Ctený Pane!

List písaný L. P. 16. septembra. Ja som chvala pánu Bohu zdravým aj ze svojú manželkú, deťmi aj vnukami, kerých nám už pán Bôh požehnal pod pavúz, kerého zdravia aj vám ze srdca úprimného, brezovského na stotisíckrát vinšujem a prajem. A velice bi ma tešelo, kebi vás tíchto mojích pár riadkvov pri dobrém a stálem zdravý prynatrafelo. Oznamujem vám, že dnes-zajtra už budeme hotový fiksumfertik z mohylú našeho drahého Milanka a od nedele za týden hu odhálime, asnaj ste o tom čítali v novinkách.

Teda prídyste na Brezovú aj z manželkú, budeme vás čakať istotne. Plajbes a papier nechajte si doma a ništ, celkom ništ nepíšte o nás Brezovanoch. Jaký zme, takí zme a inakší nebudeme. Dobre je pre nás, že zme takí, jaký zme a nemosí o tom ešče aj svet vedet. Ja vám len prítelsku radu dávam z dúveru.

A teda šak sa nebojte, že by ste umrely hladom, šak uvidíte! Aj spat bi ste maly kde u nás. Ked bi ináč nebolo, nuž vispaly bi ste sa aj hen v gátore, alebo na povale ve futre.

Boli zme tot kedisyk v Bratislave z deputáciu u pána riaditela, hyndžiliera Viesta, čo je jakorieč nad zeleznicami. Požiadali smeho, aby narýdél, aby v Jablonici obráteli každú lokomotivu, kerá pôjde na Brezovú. To zme len k vôli vám urobili, aby ste sa reku nebudaj nebáli, že vás mašina ztratí, lebo visype pri Hradišči, ked pôjde na Brezovú zatkom obrátená. Nebojte sa ništ. Budeme vás čakať na štácii.

A nebojte sa též, že bi sy husina mislela, že hu pes zjedél, ked bi ste hu tu zapíjaly len vodú! Modranského vína máme plné pyvnice a tým bude každý host zapýjat u nás husinu a prasinku.

Len aby nepršalo. Trochu nás pomílel vrbovskí pán farár a senior, pán Bodnár. Jako zme sa dočuly, modlél sa neskaj za déšč. Je síce sucho šade a rolnýci čakajú na déšč jako na spasenje, ale mohly si to Vrbovania odložit o týden neskoršie, bez tak bi im napršalo do kostela, kerý akurát dostavujú. Any nám by ne-

bolo vhod, keď bi mal dešič rozehnať slávnosť na Bradle.

A tak do vydenja ostávam

v úcte oddaný
Sámuel Ragan
s manželkú dytkami.

A teda prídite naozaj.“

Nuž vybrali sme sa i s lepšou polovičkou, ale len tak, na ľahko, štaby na letný výlet ďakam. V Košiciach sa síce obloha kabonila, ale len tak poskrovnú, niako nám nevyhrážajúc, že by nás chcela vyprať na Brezovej. Divná vec; nehlasily sa tento raz bolesti v rozstrielanej mojej dolnej pravej okončetine, ktoré inakedy vždy pred daždom trápia ma chudáka, válečného mrzáka. Myslel som si, že aj tento raz bude aspoň snesiteľná pohoda, ktorá umožní hláseným desiatkam tisícov návštevníkov snadný a za sucha výstup na Bradlo.

Však sa nás aj hlásilo so všetkých strán! S východného Slovenska objednalo si stá a stá ľudí cestovné legitimácie k tejto všenárodnej a celoštátnej slávnosti a je samozrejmé, že z krajov bližšie ležiacich ku Bradlu bolo prihlášok desiatky tisícov. Vedel som o širokosiahlych pripravách našich statočných Brezovanov a Brezovaniiek, tiež Košarišťanov a každého, kto býva v okolí Bradla. Čo sa chudáci našpekulovali, naradili, čo by a ako by zariadiť najlepšie! Myslím, že mesiac pred tým málokto sa poriadne vyspal na Brezovej. Na Bradle pracovali vojaci i civilí, murári, robotníci a dolu v obciach Brezovej, na Košariskách — gazdiné lícily domy, gazdovia pripravovali zástavy, mládež snášala boričie, zeleň,

kvety na výzdobu slávobrán, priedomí, Národného domu a mohyly na Bradle. Živnostníci prihotúvali si zásoby potravín, modranského vína, fajčiva, piva až zo troch či štyroch pivovarov a strynké brezovské dokrmovaly husi. Kurenčiari zase sháňali po okolí malé prasiatka. O všetkých týchto prípravách i novinami kde-tu prešla zprávička, čo sa všetko hotuje na Brezovej.

Vrbovania prišli už raz k dobrej hradskej ceste, hladúčko vyvalcovanej od trebatickej Trojičky až na Brezovú. Tiež byly upravené cesty od Myjavy a Jablonice. Pán rychtár brezovský nariadil pripraviť Dolné lúky k táboreniu, k čomu použil všetkých prostriedkov, ktoré mu skytal jeho vysoký úrad. Jedného dňa bubnoval obecný bubeník:

— Bum-bu-rum, bum-bum, bumbu-rumbu-bumburum. Dáva sa na známost, že každý jeden to jest, aby sa nikdo neopovážel na Dolných lúkach pást kravy, lebo tam budú páni jest poseďačky. A kto by mal jakúkoľvek potrebu, nech si hu odbaví doma! Kdo by sa proti tomu previnél, bude z úradu zahnaný aj s kravami. Bum-burum.

Na Brezovú prišli sme samochodom cestou z Bratislavy. Trapná to bola cesta! Asi od pol noci počalo pršať, ba lialo sa zrovna sťa z konve. Bolo treba jachať opatrne, aby sa samochod neskĺzol do priekopy. Miesto dvojhodinovej cesty prišli sme tam za polštvrtej hodiny uzimračení, skrehlí. Dokárujeme ku stanici, ktorú rozšírili k vôli tejto slávnosti o niekoľko párov koľajníc. Okolo stanice krčia sa kočiare, dedinské vozy, samochody, autobusy. Z čakálne vychodia návštevníci slávnosti, poslanci, senátori

i obyčajní smrteľníci. Rady a pokyny rozdáva riaditeľ Tomáš Tvarožek (syn známeho nám už sváčka, Juraja Tvarožka staršieho), doktor Ivan Štefánik, Milko Gavura a iní Brezovania. Nálada je žalostná. Plakal by každý ľútosťou nad živelnou nepohodou.

Nejaký sváko, sediaci na vozíku tesne pri vchode do staničnej budovy, poďívajú sa dookola po čiernozatiahnutej oblohe, strasú si dážďovú vodu s klobúka a zavolajú hlasom trúchlivým :

— Ej, milý, mocný Bože! Azda si nikdy nemal hostí?

Ubieram sa poďívať aspoň po novej rozšírenej sieti koľajníc, v tom sa mi postavia do cesty sváčko Ragan, môj starý priateľ:

— Ná, a môhli ste aj doma ostat!

— Ďakujem pekne za privítanie, sváčko — odpoviem — ale už som tu.

— Škoda je vám miesiť brezovské blato, to si už aj sami rozhneteme — vravia sváčko smutný a roztrpčený. Prozretelnosť sa na nás nahnevala. Akurát dneska sa mosí liat. Slabo ste sa modleli. To hľa nám nebodaj Vrbovania narobeli, keď sa modleli dneska týden za dešč. Tí viselci delenjakí! Nemohli počkať na druhý týden? Sto vozových striel, centvov žeravých im pálelo do duše. Patrelo by ich do zoly namočiť aj s farárom!

Sváčko, nerúhajte sa proti pánu Bohu a jeho prvému služobníkovi vo Vrbovom, pánu farárovi vrbovskému, Julkovi Bodnárovi. Vrbovania si iste neželali, aby práve dnes pršalo. Už je to tu; marné sú naše protesty, keď prší, nech prší; čo si tu pomôžeme!?

— Ach, aj vy ste z toho plota kôl — odseknú mi sváčko! Patrelo by aj vás ešte raz namočiť do zoly. No ale, šak vlastne na vás tu čakám, že odniekal prikvitnete. Pojte teda k nám. A ste tu sám, či aj z manželkú?

Veru aj tá je tu sváčko, tamto sedí zmrznutá v samochode.

— Jaký samochod, kde samochod? — pohoršujú sa sváko a kráčajú k vozidlu. To je predsa antonobíl. Nemosite sa nám pánščit a krstit antonobíl menom, keré neužívame na Brezovej.

Pán Bôh daj dobrý den! — pozdravia sa sváčko a z vozidla jedon po druhom odznejú hlasy.

— Pán Bôh uslyš, spoločne!

Sváčko pristúpia blíž k vozidlu, podajú ruku cestovateľom a podajúc ju mojej lepšej polovičke zavolajú lišiacky:

— Nále, to ste si už nevedeli nájst onakvejšieho muža!? Kde ste len prišli k takému viselcovi delenjakému?

— Prečo, sváčko? — spytuje sa manželka.

— Že prečo, jako by ste nevedeli! Von viaselec, opísal nás statečných Brezovanôv po novinách a do knihy nás hodél, na ostudu sveta.

— Ba snád na väčšiu slávu brezovského plemena a Brezovej samej -- odpovedá svákovi priateľ Caltík. Mali by ste byť pyšní na toľkú slávu!

— Eh, sláva sem, sláva tam. Na takú parťejku Žid ništ nedá — odvetia sváko. Človek, aby si dával pred ním pozor na hubu, aby to zas nehodél niekde do novín o Brezovanoch.

Ná šak pojte k nám, čakáme Vás, aby ste sa trochu zahriali.

Sváka sme naložili k šoferovi a tiahli sme — uháňať nebolo možno — ku Brezovej. Prechodili sme okolo Dolných lúk, ktoré boly posiate velikými, vojenskými stanami a vojenskými kuchyňami, sta by tu táborily dve vojenské divizie vo válečnej výzbroji. A pod stromami všade prázdno, iba kde-tu tmolila sa postava, zahalená vo vojenský plášť, alebo v brezovskú kubu. Celá lúka leskla sa vodou.

— Vidíte? — vravia sváčko ukazujúc na Dolné lúky. Tu by sme boli hosteli našich hostôv, boli by sme im urobili pohodlie, že by sa nikomu nebolo chcelo ani domu bežať. Márna naša práca, darebné starosti! Škoda! Škoda preškoda! Darmo dal bubnovat rychtár, že neslobodno kravy pást na Dolných lúkach, lebo že tam budú posedačky páni jest. Kdo by si len bol pomyslel, že akurát dneska sa bude liat!

— Nezúfajte sváčko — obodruje Ragana moj priateľ Caltík. Proti Bohu nic nemohu!

— Dobre sa vám hovorí, pane, keď ste nevideli tých ohromných príprav delenjakých, ktoré zme tu mali dosál. Však, — — otcibohuprisám nazaretskému, kebych čosik nehladél, aj bych zúfál . . . !

Jakáž pomoc sváčko — ozvem sa zas ja — stalo sa a nedá sa odstať! Nezúfajte, lebo tým na danej chvíli ničoho nezmeníte. Vy ste doma, ale my sme vážili cestu na päťsto kilometrov.

— Verím, všetko verím aj uznávam, ale niečo ma bolí, velice ma bolí a mosím si odľahčiť — bránia sa sváčko. — S vozidlom sme prišli práve ku prvej slavobráne.

Slávobrány na Brezovej! Bohato vystrojené kvietím, zeleňou, národnými a štátnymi zástavami. Tento raz ale smutne stály. Zmoknuté, voda rynie s nich a národa niet okolo nich, iba kde-tu babka vykukne zo dvora a samochod prefrkne okolo. Pri kostole je druhá slávobrána, okolo nej samochodov všeliakých a za ňou, smerom ku Tvarožkech hostíncu, po obidvoch stranách cesty kordon četníctva v parádnych uniformách. Hore Surovinami, kus za kostolom ešte, tiahne sa rad samochodov a plná je nimi celá Brezová. Okolo Štefánikov, až po Ivana Gavoru stojí so dvadsať nákladných samochodov vojenských. Medzi tými chodci tmolia sa sem-tam dookola, lebo cez četnícky kordon, vedený brezovským „námestím,“ nebolo slobodno prechodiť. Dobre tak, lebo ináč bola by bývala celá Brezová zatarasená povozami bez konca a kraja.

S naším vozidlom zastali sme — vzdor všetkým protestom svákovým, pred Národným domom. Sváčko chceli, aby sme rovno k nim jachali, my zas chceli sme sa informovať, čo sa vlastne deje a či sa ide na Bradlo. Tým skôr sme museli tu zastať, lebo dopravná polícia nechcela nám prepustiť vozidlo na horný koniec Brezovej.

Vo dvorane Národného domu schodil sa národ, členovia vlády, generalita, zástupcovia cirkví, spolkov, rôznych korporácií. Sišli sa z celého Slovenska. Dvorana, hoci veľiká, predsa nemohla pojať všetkých hostov, takže vchodili a vychodili ustavične. Nejak sme sa ztratili nášmu svákovi. Hľadať ich nebolo možno v husto nabitom sále, kde miesto na Bradle mala byť preveďená vlastná slávnosť a povedané príležitostné slávnostné preslovy. Nachodíš známe tváre, pria-

teľov, ktorých si nevidel už roky a tu sa s nimi stretáš. Na rozhovor niet času ani možnosti. S očí každého ľútosť sta by nariekala. — Bože, Bože — a či sa ozaj muselo dnes tak liať? Veru že nemuselo! Alebo, . . . keby aspoň teraz ustalo!

Stojíme, pozorujeme trocha shromaždenie, prehodíme pár slov so známymi a o chvíľu už sme v zajatí Ivka a Števka Štefánika.

— Mosíte ist, mosíte ist k nám a zohriat sa. Šak ste mokrí jak myši!

— „Ale Ivane — bráním sa ja za všetkých — my sa máme složiť u sváčka Ragana, ktorý sa nám ztratili tu kdesi.

— Potom pôjdeš aj k Raganom. Najprv nech sa vám líbi všetkým k nám. Šak jako by to bolo, keby ste nás obešli! Vidíš ich viselcôv!? — vyhráža sa nám Števko. „Čo sa oščiadaš? Najprv si to poj odjest k nám a potom môžeš lozit po Brezovej, kde chceš.“

Nu, na Brezovej neni radno odmietat ponuk. Snadno sa stane, že ta alebo viacej neponuknú, alebo namočia do zoly.

Šli sme teda do Štefánikov. A čo vidíme? Všetky svetlice v prízemí i na poschodí pootvárané, národ nimi prúdi hore-dolu. Na poschodí prikrytý je dlhý stôl a pri ňom hostia „raňajkujú“ — to jest, papkajú dobrú prasacinku, husinku, zapíjajú vínom, pijú čaj a jedia koláče. Dámy (dcéry a nevesty Štefánikech) odnášajú nádobie a prinášajú nové jediá, kto sa občerstvil a zapapkal si, vstal, šiel ďalej zafajčiť si. Medzitým niektorý z pp. Štefánikovcov doviedol ďalšiu seriu priateľov a známych a tí prisadli, papkali a tak to šlo až do štyroch hodín popoludňajších.

Privádzaní boli aj ľudia rodine celkom neznámi. Ponevác prišli na túto slávnosť zďaleka, boli hostení, ako známi. Po prvý raz v živote videl som pohromade celú rodinu Štefánikových, tri vydaté dcerušky a štyria synovia s mamičkou a oteckom. Ba čo viac, starí páni mali tu už aj vnučku, na vydaj dospelú!

Čo sa to deje s Brezovanmi? Poznal som ich aj pred tým, ako národ pohostinný, ale každá pohostinnosť má svoje hranice. Dnešná pohostinnosť ich nemala.

Keď som si zažerkal z chutnej prasacinky, nechal som celú spoločnosť tam a bárs sa aj lia-
lo nešeredne — išiel som sa poďívať, čo sa deje vonku. Nuž čo? Všetky brezovské príbytky boli každému návštevníkovi otvorené; Brezovania majú známych po celom svete a tobôž v tak malom štáte, ako je náš. Vodili si ich — spolu s nimi aj ľudí neznámych, v húfoch do svojich príbytkov a hostili. Musel si jesť a chcelo sa ti jesť. Musel si rýchle jesť, lebo sváčko už zostavili pod bránou ďalšiu partiu, ktorá čakala pripravená v predizbe, alebo v jedálni okolo oblokov ulicu pozerajúca. Ľudia z blízkych dedín krčili sa pod bránami domov naproti Národnému domu, s jehož balkónu rečnil v daždi bratislavský starosta dr. Okánik a profesor dr. Samuel Osuský.

Kto sa občerstvil, zohrial sa a si zapapkal, šiel do dvorany Národného domu počúvať slávnostné preslovy, ktoré by boli bývaly ešte slávnostnejšími, ak by ich bolo možno predniesť hore, na Bradle. Do dvorany sa nie každý dostal, lebo bola doslovne nabitá účastníkmi. Nálada bola stiesnená. Chyboval efekt slávnosti,

vytvorený nielen slávnostnými rečmi, lež aj okolím, v akom sú prednášané, majestátnosťou prírody, krásou národných hymien, sborovým spevom a tak ďalej. Dážď znemožnil všetko. Kto sa nedostal dnu, utešoval sa aspoň nádejou, že si reči tieto nasledujúceho dňa prečíta v časopisoch. Pre dnešok stačil radostný pocit, že sa tu sišly rozcapartené a rozvadené vrstvy národa, že sa Slováci s Čechmi v bratskej shode — tak ako kedysi v zahraničných legiach sišli ku pietnej slávnosti odhalenia mohyly všetkým nám drahého a nezapomenuteľného hrdinu, generála dr. Milana Rastislava Štefánika, prvého vojenského ministra Československej republiky.

Toľkáto pozornosť a obetavosť Brezovanov prekvapila každého. Keď bolo treba dakoho hľadať, nuž hľadajúci musel obísť aspoň tridsať domov, kým našiel hľadaného.

Asi o tretej hodine dostal som sa do Raganov. Sváko stáli pri okne a s okuliarmi na nose sledovali ulicu a dážď. Zbadavši ma, vyšli mi v ústrety, privítali a rozkázali strynkej, aby mi doniesli kyslého mlieka, alebo cmaru. Trochu ma zarazilo, že čo napadlo svákovi častovať človeka kýškou, keď by sa chcelo čaju, lebo doma varenej slivovičky vypiť. Ale sváko toto svoje opatrenie včas odôvodňujú.

— To reku, aby sme splnili, čo sme Vám slúbili, že keď prídete na Brezovú, ponúkneme vás cmarom, alebo kýškú. Mali ste prísť prv, dokiaľ sme tu ešte mali nejakú tú husinu, alebo prasacinu. Viete, kto prv príde, prv mele . . .

Ďakujem sváčko, já som vás naozaj neprišiel vyjedať. Činím vám iba zdvorilostnú návštevu.

— Ná, šak jakožináč! Aj sa tak patrí, ale hus je vtáčatko, keré som mal vždy najradšej, len škoda, že chudera nemá štyri nohy. Ale viete čo?

— Neviem sváko, len keď mi poviete.

— Nuž hla, ostaly mi ešte ze tri kúsky z husiny, nuž objedzte si ich, je na nich došť massa; sú to samí — biskupi. Nebude vám to škodit!

Toho sa nebojím sváčko, skôr sa vás chcem spýtať, ako vám slúži zdravie?

— Do mojeho zdravia nikomu ništ neni! Vám ale z priateľstva poviem, že nestojí ani za fajku dymu. Slabé sú gšefty, lebo nás vytláčajú konkurenti.

Dobre sváčko, čo je gšeftov do vášho zdravia?

— Škoda, lutujem vás — vravia sváko — nemali by ste túto svoju hlavu nosit ve sviatek. Tolko máte už vedet, že Brezovan, keď nemá gšeftov, je nezdravým, porád mu niečo chýbá. Ba nespokojný je aj šimel v maštali, je mu tam dlhá chvíľa a by tiež chcel do sveta.

A — nech sa vám teda líbi z tej husiny . . . !

Ďakujem sváčko, najedol som sa, zaškodilo by . . .

— Ach vy vatrálisko jeden, delenjaký! Čo sa oščiadate, vezmite, keď vás ponúkame; blázen, kto dáva a vaččí, kto nebere. U nás sa nemošíte múdrit teda! A mali ste po známosti hneď k nám vhabnúť a netralágat sa po celej Brezovej . . .

Sváčko, veď ja by som po známosti musel navštíviť skoro každú rodinu na Brezovej a na

to by mi nevystačil jeden deň. Nemožem, sváčko, ani čo by ste ma hneď ponúkali husím stehienkom.

— Ej nú, ej nú; ved ste vy vatrálisko vi-selecký! A nevedeli ste sem hnedtedáž vha-bnúť, jako ste sa dotrepali na Brezovú?! Há? Šak aj ja bych vám bol dal nejaké to stehnisko a též ste to mali čím spláknúť. Neprišli ste a nech vás to ctí. Šak ešte prídete, potom vás aj volat budem! Áno budem, jak bláznivý.

Nehnevajte sa sváčko, ale mi radšej povedzte, dačo o pripravách jako ste sa chystali na túto slávnosť, ktorú pokazila nepohoda!

— Škoda hovorit, přítelko. Neradi o nešťastí hovoríme, lebo nás to bolí, do plaču nám je, Brezovanom. Nachystané vám mal každučký jeden človek čo-to. Len čo tých husísk, kačísk a prasčísk napiekél každý! A klochnelo sa na každom šporherte! Mali ste tu 15000 párkôv, 400 kg šuniek, 1000 krabíc sardiniek, 1000 porcií ementhálskeho syra, čo vonia, jako keď vrbovskí pútnici na ceste do Šaštína sa vyzujú z bôtov na Brezovej. Dalej sme tu mali metrák uherskej salámy, 5 metrákôv konservových paštík pre veľkých pánôv, 10 metrákôv mydla, metrák svieček, lebo tu ešte nemáme elektrikey a dva sudy denaturovaného špiritusu, ale tento posledný len tak v rezerve. Mimo toho slávny, náš najstarší a najvaččí udenár bol "kontentný."

Odpustite sváčko, že vás prerušujem, čo rozumiете pod slovom kontentný?

— Ja? Ništ! To von tak sám o sebe hovorí, ten náš pán majster údenársky:

— Já, kerý som už prekonál šeckých mladých, malých udenárov na Brezovej, Myjave,

v Senici a ve Vrbovém a okolí, já dodávám šetkým hostínským v okolí, ja som kontentný zásobit mojimi údenárskymi výrobkami celú slávnost. Já, kerý spracujem a dolifrujem za jeden den sedom metrických centvov párkvov, zásobél by som aj celú armádu.

— Nuž aj zásobél chudák, pred slávnostú a po slávnosti prijímal nazpátek šetko. No, to ale našého najstaršieho pána majstra udenárskeho neodstrašelo. Vrátené párky, tak jak byly aj s kožkú, pomlel, vepchal do iných čeriev a narobél z nich parížerských buršlí. Von to už vie šetko spravit najlepšie.

Teda neškodoval ako ostatníži vnostníci — dodávam po chvíli.

— Asnaj nije; ked predal buršle drahšie jako viršle a či párky. Viete, von ten náš najstarší pán majster údenárský je šikovný chlap, len čo je pravda. A veľký dôraz klade na charakter — údenársky. To hla slovíčko, ked by niekdo zabudél vyslovit, ked s ním hovorí, nahneval by si ho veľmi.

Povedal som, že von je člověk šikovný a rozumie svojemu remeslu. Možem povedat, že vaččím dílom kupováł takú nijakú partieku; zduté kravy, alebo ze zlomenú nohú statek a len z odpredaju kože zarobél často ze dvesto korun nad kúpnu cenu dobytká samého. Môhél byt dneskaj milionárom a nemá ništ, len čo je ešte kontentný.

Sváčko Ragan, či by ste mi reku nepovedali niečo o priebehu slávnosti, o zvláštnostiach, ktoré sa u Vás prihodily. Je už po všetkom; motali ste sa v národe, začuli i videli čo-to, reku povedzte to dôverne aj mne.

-- A nehodíte to do novín, čo vám tu vyprávam? Na vás si mosí dat pozor každý Brezovan, lebo ste ošmek, fajn futierko . . .!

Nebojte sa sváko, do novín ničoho nenapíšem, ba ani redaktorom ničoho neprezradím.

-- Ná, — piviska a víniska sme vám mali prichystaného hrúzy. Štyri vagony piva; jarošovské, česko-budejovické a brnenské, 250 hektov modranského a 10 hektov pezinského vína, 5000 fliaš sodovky, 3000 fliaš vody luhačovickej a šnopsu tu máme litre a litre, kolko sa duši zachce. Len na jedno, hla, sme zabudli a to sú parazóly, pančuchy a spodné prádlo. Týto veci vypredali naši sklepníci do poslednieho kúšička. Špáratka na zuby naši sklepníci neobjednávali, že však je v plotoch dost kôlov, nech si každý poslúži.

Vypredali snáď preto, že pršalo a každý premokol do kože, že áno sváčko? Nemysleli ste na inakšiu príčinu, pre ktorú by boli museli návštevníci kupovať si tu spodné prádlo . . .?

— Jakožináč! Len preto, lebo zmokél každý jak myš. Šak na čo bych bol myslel inšieho? Na ništ! A vy ste na čo mysleli?

Ja sváčko?

— Pravdaže vy, šak nie já!

Ja som nemyslel na nič iného. Ale už by som sa aj rád pobral, lebo sa chcem dostať niektorým autobusom do Vrbového, aby som si tam navštívil otca.

— Ščil ešte čakajte, lež vám dopoviem, čo som zkusel napochytne z našej slávnosti. Tak očúvajte! Šak už sú skoro všetci hostia za horami, nuž môžeme si povedať svoje zkušenosti smelo.

Bol tu aj jeden pán, kerý bôl aj poslancom tedy, keď naša roľnícka strana bola ešte sklúbená s národnú a volala sa Slovenská národná a roľnícka strana. Na slávnosť prišiel aj s poddanými svojimi. No a pravdaže, keď to len tak pršalo a pršalo, nuž moseli sme žiaľ svoj zajest a zapit. Nuž a pravdaže, keď vínisko bolo také, že len hovorelo: — na tu ma máš, len ma pi; šak som dobré . . . Teda sa len pilo a samo liezlo dole gágorom. Poddaní, pravda, okurovali a okadievali svojeho zemepána, vychvalujúc ho až do neba — a liali do seba modranské, dokiaľ len môhli. Ba mnohý by už rád bol pil aj do záso-by. Skoro som praskél od smiechu! Jakoby aj nie, keď vidíte takého pokorného otroka, jako mu nechcel dolu ist ten boží dar. Gľgal mnohý, jako pokazená pumpa a videl som, že už toho má, až mu v tom pláva jazyk a predsa sa namáhal. Pripadalo mi to jako, neprirovnávajúc ke krstu svatému, to božie hoviadko rožné, keré sa nahlce a zas sa mu požitá potrava vráti do gágora . . .

Sváčko, dakujem, už by som mal ist, aj žena ma čaká, ani neviem kde . . .

— Ništ, sedte, mohli ste príst hned. Ženy sa nebojte, nech čaká, šak vy ste viacej čakali na nu.

— Ná a bola vám tu aj velavýznamná osobnosť. Len si pomyslíte. Pán okresný náčelník, Ignác Čagel z Mrkvantíc, daj mu Pán Bôh zdravie. Veru bol aj von na Brezovej. No šak ho poznáte, fajn chlap je, aj jeho otec sa mal k svetu. Keď bol mladším, chodieval na Brezovú k frajerce, ale potom sa osmradél kdesi v Banáte. Tuž byt — priplichtí sa k nemu nejaký pán a tak po

prátelsky, po známosti jako starému karamádovi potriasél mu ruku. Pán náčelník ze slušnosti mu zdvorile odpovedal, ale zdalo sa mu, že by ho mal poznať odniekiaľ. Dali sa trochu do reči, ale pán náčelník sa odrazu odporučel a išiel na druhú stranu. Kdo to bol? Jeho bývalý sluha, prezatýmny sriadenec okresného úradu, kerého on dal kedysi zavret zedva razy pre neporiadok a bol z trestu preložený. Bol tu a slávnostne oblečený v zastúpení organizácie štátnych zriadencôv. Ved sme v Republike; a prečo by nemôhél byt jeden štátny zamestnanec jako druhý a zvlášť na slávnosti, kde sú obidvaja vo funkcii delegátov zúčastnení. To je demokracia, tak to má byt! Smial sa náčelník, smial som sa aj já. Dali sme si každý po troch decoch modranského a zabudnúc na túto tak významnú udalosť, začali sme nadávať na počasie. A vy ste zatiaľ bezbožne ohrýzali u Ščefánikovov husacé stehniská a nalievali sa víniskom z tých plesnivých fliaš, čo mali v kúte pri stene, odložené pre poriadných ľudí . . .

Sváčko, krivdíte mi, ja som si tam žerkaľ prasacinku, zapíjaľ ju čajom a len pre dobrý mores podívaľ som sa aj do pohárika . . .

— Šetko jedno, modlit, ste sa nemodleli. Ale keby ste boli aspon len nakukli sem, šak by sme vás boli pocteli aj ucteli; — ale takto? . . . Čo je po vás ščil? Nišť! Keď vás tu ponúkam husacím biskupom, oščiadate sa jak panenka.

Ubezpečujem vás, sváčko, že druhý raz celkom iste u vás zostanem u prvého, už jako sa patrí po známosti. Teraz ale už idem ďalej, ale . . . Či by ste mi reku povedali niečo o finanč-

nej stránke tejto slávnosti. Však toľké prípravy stály značný peňažný náklad. To viete, že my bankári zvedaví sme v prvom rade na hmotné zaokrytie každého podniku . . .

— Ná — a načo je vám to? Čo s tým chcete? To je naša vec a hostôv do toho ništ . . . !

Veď ja už nič, sváčko. Ja to len tak pre svoju informáciu, lebo sa mi často ujde finančná práca pri poriadaní — keď aj nie tak veľkých slávností, akou mala byť táto, ale zato podobných a tiež veľkých podnikov. Nuž preto hľa, by som to rád zvedieť.

— Nato vám poviem príhodu, kerej som bol raz očitým svedkom na dlhý den ve Viedni, kde som v mladších rokoch chodieval s vajcami, kurenci, futrom aj s divinú. Mal bych vám to nemecky povedat, jako sa príhoda stala, ale poviem slovensky.

Stojím raz na židovský dlhý den pred hlavným židovským kostelom viedenským. Pred každým vchodom stál jeden žid-zrízenec a ondiel, prezieral vstupenky spoluvercov, bežiacich do kostela. Divél som sa tomu a v duchu si predstavoval, jakoby to bolo, keby sa tu u nás naši kostelníci a kurátori ve výročné sviatky postaveli ke dverom a pýtali od vstupujúcich vstupenky? Opýtal som sa jedného z tých zřízencov, že prečo je to? Prečo nevpuští každého slobodne do templu, aby si môhél vzývat pána Boha, dokál mu hrdlo stačí. Hovorí mi ten syn Izraela :

— To je preto, lebo na sviatky vždy predávame sedadlá v kostele! Kto lepšie zaplatí, sedí na predku a šnóreri — žebráci sedia na zadku. Zadarmo nikdo nemá práva povalovat sa v kostele.

Za tým príde k zrižencovi nejaký žid a silú-mocú džgal sa do kostela. Zriženec ho zas nechcel ta pustiť, — čo tam chceš? — pýta sa ho.

— Chcem hovoriť s rabínom Herschkovitsom a to hneď.

— To nejde, teraz je zaujatý modlitbami — odpovedá zriženec, ale židák neustúpil. Chcel sa dostať do nútra za každú cenu. Tu sa mu zriženec poďíva do očí a fighiarsky hroziac prstom, vraví:

— Ty si gauner, (to je zlodej — po brezovsky!) Ja ta dobre poznám, ty chceš dnu, chceš sa modliť. Ja ta tam nepustím, lebo sa chceš modliť, ty ganef jeden! Ja ti vidím do špičkov, že ma chceš ošialiť a ist sa modliť do nútra!

— Nuž tak je to aj s Vami. Zpytujete sa ma, dávate mi otázky, aby ste ich zajtrá v novinách vykrámeli a naše mená brali nadarmo. Mali ste chodiť po rynku a informovať sa, nie tam u Štefánikov nadievať sa prasacínú.

Ej nú, sváčko — tak daleko by ste mi nemali vstupovať do svedomia. Do novín o vás ničoho nedám a keď by som aj dal nedaj Bože, nevypoviem ničoho z figliarství, ktoré ste mi tu referovali, ani že ste mi vstupovali do svedomia.

— No, šak aj nech je tak! Ja som makkej huby človek, poviem ozaj šeličo a mám z toho potom darebnú mitúšku ze ženú a súseďmi. Nuž tak vám poviem, čo som dosiaľ čul a videl.

Finančne, Brezovania hrozne doplateli na celú slávnosť. Myslím, že najvačšiu ztratu má Sokol a tiež Ivan Gavura, kerý tu zakladá jakúsi tu živnostenskú stranu, von, Ivan, z našieho plotu kôl. Organizoval šetkých sklepníkov a títo

spolu objednávali sem potraviny a nápoje. Bola to ohromná práca a bude ešte väčšia zajtra a celý týden, keď sklepníci začnú vracat nepredanú partiu a túto treba zas dale vrátiť fabrikám a platiť vysoké dopravné.

Ivan Gavura zesoľášel našich sklepníkov v spolek a tento jako celek, zažiadal okresný úrad, aby nikomu nevydál povolenie, lemitáciu ke živnosti jarmečnickej na Brezovej. Sklepníci sa báli, že im Brezovú zaplavia cudzí kramári. Ich spolok cestú Spolku pre zbudovanie mohyly generála Štefánika, vyondiel si to aj u Zemskej správy, aby takéto povolenie vydávala len takému žiadateľovi, kerého doporučí sklepnický spolek. Rozumie sa, že tento zas len Brezovana doporučel. Špekulanti sú Brezovania, čo?! Pravdu majú! Oni sa trápia, chystajú a druhý im má zest smetanu? Ná, to veru nie. Chyteli si rozum do hrsti a zariadeli sa, jako vedeli najlepšie. A výsledek? Vidíte! Začne vám pršať, jako nepršalo pol roka pred tým. Škoda tolkej ohromnej práce, tolkých premyslených a dôkladne pripravených plánov. Verte mi, přítelko, neni nám Brezovanom lúto materialnej ztraty; čert zeber peniaze, bárs je škoda aj tých! Lúto je nám, že hnusný děš zne-možněl radost celého národa z krásnej a vznešenej mohyly na Bradle, že zne-možněl, aby sme před celým svetom ukázali všeci bez rozdílů stavu, věku, náboženstva a přesvědčení, jako si ctíme svojego hrdinu, jako lneme ku naší drahe Československé republice. Tam, kde sme sa mali zejst jednotní, nje rozcapartení na tisíce šelijakých odtienkvov a grúp; tam, kde sme mali ukázat před celým svetom mohutnost našej národnej sily, čohosi vzne-

šenejšieho, čo je v nás vždy, keď sa jedná o spoločný záujem, vec nás všetkých jedinečnú, jako je poklona pamiatke nezapomenutelnému hrdinovi, tam — nám to Bôh, ten všemohúci, múdry, dobrý, svätý a spravodlivý pokazí takým deščom, o kerém každý náščevník musí povedať, že bol ohavne hnusný. Protivníci našej slobody našej vlasti mali ohromnú radosť z tejto nepohody.

Jako ste videli, bol tu dnes aj pán miestoministerpredseda Šrámek, kerý si tu kúpel parazol na štátne útraty, ale predsa len zmokel aj s parazolom. Pán minister Udržal by bol tiež potreboval parazol taký šaščínsky, pod kerý vlez celá rodina aj ze svekrušú, ale si ho nekúpel, lebo vojaci ešte nenosia ani u nás parazole. Pán minister Hodža tu bol tiež, ale nedostal som sa k nemu, nebolo to možné . . .

Ďakujem vám, sváčko, ale už musím ísť za svojou manželkou a domov. Ostaňte s Bohom aj so strynkou!

— Ná keď to musí byť, čo robiť? — ozývajú sa sváko ďalej. Chodte s Bohom!

Sadli sme si s manželkou do autobusu a o hodinu boli vo Vrbovom. Cestu z Brezovej do Vrbového som týmto činom prvý raz v živote absolvoval samochodom. Pravda, o 16-ej hodine už prestalo pršať. Čo na plat, keď bola znemožnená slávnosť na Bradle?! Škoda!

Sváčko v krajiniskom úrade v Bratislave.

Vo Vrbovom bol dobytčí trh, alebožto po vrbovsky „lichvací jarmek.“ Sváko Ragan boli práve bez zápraže, nuž pobrali sa aj oni, ovšem bez strynkej na tento „jarmek,“ aby si kúpili k nastávajúcim jarným prácam koníka. Strynká síce chceli tiež do Vrbového, ale sváčko ich ubezpečili, že sa „ništ nemôže štat,“ lebo oni — sváčko, lepšie sa rozumejú koňskej zápraži ako desateru.

Strynká nabalily starému do uzla kus doma robenej klobásky, chleba a oharek, sváko si vzali sviatočnú kubu a s Božou pomocou vybrali sa skoro ráno na Tvarôžkech vozíku do Vrbového. Tvarôžkovci išli predávať mladých žrebcov, vyše roka doma chovaných. Nuž odviezli aj sváčka Raganéch a s ním ešte niektorých Brezovanov. Odviezli nie za formánku, lež z priateľskej povinnosti.

Bolo práve pol ôsmej ráno, keď naši jarmočníci stihli do Vrbového, pred Krutých hostiniec. Tam zastali, opatrili žrebcov a vošli všetci (žrebce ostaly ovšem na ulici) do hostinca, aby si jednak vypili „niečo od žalúdka“ a tiež si zaraňajkovali.

Nech si ale nik nemyslí, že Brezovan raňajkuje kávu! Mladšia, zpánštelá generácia snád, ale starí, pravoverní Brezovania jedia na raňaj-

ky mäso a zapíjajú ho vínom, aby si nemyslelo, že ho nedaj Bože pes sožerkal.

Keď sa naši svákovia naraňajkovali, rozišli sa kam-ktorý, po jarmoku a za kšeftom.

Sváko Ragan kúpili si šimla za tisíc korún, viacej ani nestál. Bol zodraný a vychudlý jako chrt, ale bol mladý a tak sváko dúfali, že sa u nich popraví. Budú ho časom popásať, i otrúb a ovsu pridajú do kŕme, nuž však už len jaksi bolo a bude. Skôr sa „vylíže“ u nich, ako u bývalého majiteľa, odniekal z Modrovky pochodiaceho. Zaplatili šimla, zapili oldomáš hneď na trhovisku, prevzali pas od predavača a pomaly uberali sa späť ku Krutým. Boli tam prvý zo všetkých Brezovanov. Voviedli šimla do dvora, dali mu tam vody, služka priniesla kus sena s povale, aby si vraj zuby vyštáral od ovsu a bol pegas opatrený. Sváko vošli dnu a vypili vari štyri razy po troch decoch modranského vína, kým došli aj ostatní ich susedia. Tvarôžkovci tiež predali žrebce, miesto nich mali zapriahnuté dve herky, z ktorých jednu bol kúpil práve sused Tatara a druhú sváčko Lacko. Keď sa všetci naobedovali, vyviedli sváko Ragan svojho šimla zo dvora, priviazali k vozu, za tým nasadli do neho všetci Brezovania a o chvíľu stretáme sa s nimi na doline pozdĺž Holešky, uberaúcich sa vo vozíku smerom k Brezovej.

Ale na Prašníku bolo sa treba zastaviť, aby sa krčmár nenahneval a tiež aby sa herky z cudzích krajov priúčaly, kde sa majú zastavovať so svojimi gazdami z Brezovej. Bolo už hodne z večera, keď sa sváčkovia uberali z prašnickej krčmy a domov stihli asi o desiatej v noci, hoci od Prašníka po Brezovú niet krčmy, iba na Ko-

šariskách, ale tu sa naši už nestavili, snád aj preto nie, lebo Brezovania boykotujú Košarištáňov od tých čias, ako sa odtrhli aj obcou a chotárom od Brezovej pod/Bradlom.

Šimel sa aj strynkej páčil, keď si ho včasne z rána pri dennom svetle prezrely v maštali. Videly, že u predchodiaceho gazdu mal vysoko jasle, nuž povedaly si, že mu budú žičiť, aby ztučnel. Z čerstva povymetaly strovník a jeho obsah vsypaly šimlovi do sečky.

Ubehlo 14 dní od tých čias, ako sváko kúpili šimla a hoci mu žičili, aby nevidely strynká a tá zas, aby nevideli sváko — predsa nepriberal na seba a bolo mu možno všetky rebrá spočítat. Avšak — — „hory, svaľte sa na nás a pahorky prikryte nás“! Strynká zistily, že šimel má sopel a „je zkachovitený“, čili, že má kach. Ej, spustily tá zle nedobre na sváka:

— Praj, abych doma sedela, abych na jarmek nechodela! Von, že sa tomu lepšie rozumie! Von pozná kona, jeho neprekabáti nikdo! Tu to máš! Čo ščil s takú mrchú? Abys ju predal do rybníka Morafcom! Sto vozových striel sa ti páralo do lebiny!

— Ale stará, už bys ma ozaj nemosela tak cúdit! Keď som ho kupoval, ništ mu nebolo!“

— A chytél si ho pod jazyk za hrdlo? — pýtajú sa strynká.

— To hla, som teda neurobél, ale mal som to na mysli — odpovedajú sváko.

— Si mi ty fajn futierko, ej veru si. Ščil máš v lufte tisíc korún; kdo ti dá čo za mrchu!?

„Nále, stará, nále — už bys môhla prestat, lebo sa ti jazyk unaví a to vieš — ten si musíš zašanovať aj pre druhý raz!“

— Podívam sa ešte na pas — vravia strynká — čis ho nekúpél od cigána. Ej, divím sa ti, si už starý jako Matuzalem a dáš sa tak prekabátit pri šimlovi!

Strynká otvorila zásuvku v šatníku a vytiahnu zpod kasanice pas. Dívajú sa naň, dívajú, obracajú ho hore-dolu, až na raz zhýknú:

— Nále Sanko! Pre milého Pána Boha; šaks' zaból dat pas prepísať! Ach, si mi ty len vatrál na staré kolená, čoho sa ja ešte dožijem pri tebe!? Ach Bože prebože, čos to dopustél za pokutu na mňa! — ochkajú strynká z jedného kúta do druhého. Čo ščil, čo ščil? Šak bych plakala od žalu a bolesti.

— Ej nú, ej nú — ochkajú aj sváko a škriabu sa po brezovsky, pravou rukou za ľavým uchom. Jako som len môhél byt taký zábudlivý a nedat si hned na fleku pas prepísať! Čo ščil, čo si mám ozaj počat? Počkaj stará, nelamentuj toľko; koho Pán miluje, toho tresce a krížem jej navštevuje!“

— A drž se toho co máš, aby žádný nevzal koruny tvé — odseknú strynká svákovi tiež z Písma. Kdo vie, čis sa nedíval dlho na dno prázdneho pohárika a zabudél tak na opatrnost! Ej, mám ja hriešna stvora s tebú kríž, mám veru!

— Ná, šak tu máme aj úrad obecný, pôjdem ta ščil hned, a oni mi pas tam isto prepíšu, keď bych aj niečo strčél tomu manipulantovi na cigárku.

Sváko sa teda pobrali do obecného úradu k manipulantovi dobytčích pasov i s pasom. Probovali všeliako primaf manipulantu, aby im pas prepísal. Nechcel im to urobiť ani za peniaze,

ani niako. Vraj si mali dať pas prepísať hneď na jarmoku, u vrbovského manipulantu a nechodiť nikam s dobytkom cudzím. Lebo dľa tohoto pasu tak vyzerá vec, že sváko jako keby boli šimla kdesi „ponkli“ — ukradli. Alebo, že by ho boli kúpili od pašerákov. Doma ho predsa nevychovali, o tom sa vedelo.

— Ná — otcibohuprisám velebnému, nazaret-skému, šak som ho kúpel, šak to videli aj druhí Brezovania ve Vrbovém a pili se mnú oldomáš na neho! — bránia sa sváko — a vy mi hovoríte, že som ho ponkél!

— Ja to netvrdím, — odpovedá manipulant — ale sa to môže o Vás a o každom inom človekovi právom predpokladať v takomto prípade. Bude vecou úradného šetrenia, aby sa dokázalo, že ste šimla naozaj kúpili. Ináče, sváčko — dovedte mi sem na dvor šimla, aby som zistil jeho totožnosť, pas zatým nechajte tu . . .

— Ej nú, ej nú — to mi bolo ečše treba, lamentujú sváko cestou a o chvíľu privedú šimla pred obecný dom.

Manipulant výjde na ulicu i s pasom, obzerá si koňa so všetkých strán, porovnáva ho so záznamami, v pase a kývajúc hlavou ako by naznačoval, že je všetko v poriadku. Za tým stisne šimlovi hrtán a tu počne kôň kašľať a dusiť sa. To stačilo! Manipulant oznámil, že kôň trpí nákazlivou chorobou, ktorú dľa § 24 zákonného článku VII. z roku 1888. musí hlásiť nariadenému úradu.

Sváko odišli domov aj so šimlom. Manipulant, poťažne obecný úrad ešte toho samého dňa ohlásil prípad okresnému úradu na Myjavu. Na

tretí deň už aj prikvitol do Raganov okresný zverolekár a robil poriadky s chorým koňom. Zároveň bola svákovi doručená obsielka, aby sa hneď dostavili do okresného úradu myjavského v trestnej záležitosti.

Príjdu svácko na Myjavu ku referentovi na okresnom úrade, ktorý už tam mal udanie o priestupku svákovom, zväčšenom ešte tým, že dohnali na Brezovú zvera, nakazeného chytľavou chorobou, nebezpečnou pre celý brezovský statok. Sváko oznámili svoje dôvody, ktoré referent shrnul do zvláštnej zápisnice, pripojil túto k aktu a oznámil svákovi, že teda už môžu ísť domov, rozsudku sa im dostane písomne.

Na štvrtý deň za tým došiel aj rozsudok a to veľmi prísny pre sváka, ukládajúci im previesť ešte celý rad bezpečnostných opatrení, aby sa nákazlivá nemoc nerozšírila. Bola im uložená citeľná pokuta a krom toho na ich trovy zavedené bolo úradné šetrenie, či šimla kúpili, alebo nie. Tam ovšem pasu prepísaného nedostali, ba zadržaný im bol aj starý pas, ako doklad k úradnému šetreniu.

Sváka veľmi, ba najväčšmi mrzelo, že nedostali starý pas. Chceli sa totiž za každú cenu zbaviť potvory — šimla. Co tu robiť? Napísali okresnému úradu, že apelujú na krajinský úrad a čo by ich to aj chalupu stálo. A zaumienili si, že sami pôjdu „na inštaláciu“ do krajinského úradu, ba rovno k pánu krajinskému prezidentovi. Povedia mu do akej mitúšky upadli a on zruší usnesenie myjavského okresného úradu.

A tak aj urobili. Natiahli sviatočný oblek bez zásterky, boty, kubu, baranicu, do ruky drieňovicu a — hybáj na stanicu. Strynká im chce-

ly dať čo-to do uzla, ale oni neprijali, lebo ved by toho bola škoda. V Bratislave otvoril si predsa trocha väčšiu krčmu na Miletičovej ulici ich krajan, Jano Tvarôžek, tam sa — keby na to došlo — aj vyspať môžu a najesť do sýtosti dobre a za lacný peniaz.

— Vieš, Judka, — vravia pri rozlúčke svojej starkej — to jako keď bych nosil z Brezovej do Prahy párky, alebo do Plzne pivo. To je škoda; von je tam ten Tvarôžkov Jano, nuž šak by sa urazél jak ho nenaščívim!“

— Nále, šak tebe ani rozum inakade nechodí, len po šenkoch — protestujú strynká. Nakonec, abys aj v Bratislave neprepásél svoju povinnosť! Myslím, že bych mala ist s tebou . . .!

— Škoda by bola tvojej cesty, Judka! Už sa len spoľahni na mňa. Šak kebych sa čomusi nerozumél — poradím sa a opýtam. V Bratislave je neskaj Brezovanôv jak hromôv, máme tam už s odpuščením aj mladých fiškálôv, jako je Tomáška, fiškálskych učnôv jako je hen Vlastík Tvarôžkov, máme bankárvôv, hyndžiniervôv a delenjakých chceš. Každý z nich je z našieho plota kôl; nuž čo by bol za volentiera, aby mi neporadél, keď by ma chceli veľkí páni prepatnástit nejako.

— Šak ja už ništ — omlúvajú sa strynká — ja ta len upozorňujem.

— Tak s Bohom, stará!“ — odoberajú sa sváko.

— S pánom Bohom chod — odpovedia strynká a bežia do kuchyne, lebo vonku bolo zima a sváko vychodia na ulicu. Na prahu sa ešte zvrty a zavolaly na sváka.

— Sanko, ale to ti povedám! Rozum do hrsti!

— Nemaj strachu, nenechám si ho doma!
— odpovedia sváko.

Dobatolia sa sváčko do slávnej Bratislavy, ktorí oni už jakž-takž poznajú, jednak, že tu kedysi slúžili u honvítov a v novšej dobe chodievali za vnukom, Judiným synkom a tiež boli tu aj „inštalovať“ bratislavského župana pre Košarišťanov neverných, ktorí sa odtrhli obcou od Brezovej. Ale železnice brezovskej používajú ďalej a Brezovania sú takí gavalieri, aby im v tom nezabraňovali.

Prídu sváko do vládnej budovy a chcú rovno k pánu prezidentovi krajinskému a nie k referentovi. Tu ich ale informátor odbyje, že teraz niet pána prezidenta doma, lebo odišiel aj s pánom viceprezidentom do Žiliny na karminu.

— Ná a čo im asnaj už nechcelo žrat, že ho zabili? Šak mohli s nim počkat, ved je ešte slabá zima a klobásky ze šunkami len vtedy sa vyúdia najlepšie, keď dobre mrzne! — poznamenajú sváko.

— To nám teda páni prezidenti nepovedali,
— vraví informátor — druhý raz sa nezabudnem opýtať. Ináče viete čo, sváčko?

— Kebych vedél, neliezél bych sem!

— Podajte si písomnú žiadosť ku krajinskému úradu, zaneste ju tamto do spisovne pánu kancelárskemu hlavnému oficiantovi, Šutvayovi a dostane sa vám listovného vybavenia . . !

— Na svatého Nikdy! — odseknú sváko. A zatiaľ mi šimel skape a žena ma odbehne! Nechcem mať nič, celkom nič s pánskymi písarmi. Povedzte mi pán oný, čo ste a jako vám úradne nadávajú, kde tu vydávajú pasy?

— Na policajnom riaditeľstve — znie odpoved.

— A čo som ponkél šimla, lebo kýho anciáša, že ma na políciu ondieta, posielate — bránia sa sváko zrejme nahnevaný.

— Na čo vlastne potrebujete pas, prítelko?

— Na šimla, načož ináč!

— Choďte teda na okresný úrad!

— Už som bol v takém na Myjave a od-
tál ma poslali sem z apeláciu.

Aha, to je druhá historia — vraví informátor sediac vo svojom kumbálku, postavenom naproti hlavnému schodištu vo vládnej budove. Choďte na druhé poschodie tretím schodištom ku pánu veterinárnemu radcovi, Gočárovi, do veterinárskeho oddelenia a tam povedzte, čo vás bolí.

— Šak mna by ništ nebolelo, — odpovedajú sváko — len ma mrzí, že nemám prepísaný pas na zkachovateného šimla a to by ste mi mali tu urobiť. Šak bych aj nehladél na nejakú tú korunku na cigárku.

— No len choďte smelo — posmeľuje informátor sváka. Hore tretím schodištom v ľavo, potom na pravo. Keď sa tam potknete, prídete do nejakej predizby a ztadiaľ vás už uvedú ďalej.

Podakovali sa sváko a šli vykázaným smerom, aj sa potkli a octli sa v predizbe. Tam ako v trnavskom kláštore u Uršuliniek — otvorilo sa malé okienko a z neho vykukla hlava tiež nejakého informátora.

— Pán Boh daj dobrý den! — pozdraviasa sváko. Trafél som? Keď sa človek skôr vy-
zná v Prahe jako u vás!

— Ktoré oddelenie hľadáte? — zavzníe hlas z oblôčka.

— Ná — to veteránske, či jako mu nadvávajú.

— Snáď veterinárske — opravuje informátor.

— Tak je, tak — vravia sváko. Tak je to nejako, ale jeden čert, či veteránske, alebo veterinárske!

— Tu je to, tu a čo vás mrzí? Ale najprv si napíšem vaše meno, aby som vás vedel ďalej zahlasiť . . !

— Ná, šak som ništ neukrádél, nepíšte tam ništ. Najprv vám teda poviem, čo ma mrzí — protestujú sváko. Nuž kúpél som ve Vrbovém šimla a zaból som sa podívat, že je zkachovitený, ale zaból som si dat aj pas prepísat. Doma som zbadal, že je invalid môj šimel, zkachovitený na špatu. Pas mi ani v obecném, ani v okresném úrade už nechceli prepísat a ščil nemožem sa hnút, ani žalovat bývalého gazdu, ani ništ. Okresný náčelník ma prenasleduje, že som ze šimlom dovliekél nákazu do obce a četníci si už tiež pošuškávajú čo — to o prepašovaném konovi z Rakúska. Či to kdo slýchal jakživ! Toto za Rakúska nebývalo, aby bol mal člověk toľko mitúšiek pre zkachovitenú mršinu! Sto vozových striel centvov žeravých, okovaných mu do duše pálelo!

— Komu? Pánu okresnému náčelníkovi? — pýta sa informátor.

— Ale kde! — odpovedia sváko. — Tomu mojému šimlovi. Asnaj bych povedal, že náčelníkovi, aby ste ma oznámeli. Nech ho pán Bôh

živí! Ale pas mi treba prepísať na šimla. Kdož ho vie, či už nebude hore kopytami lež sa do-tehným domu! Ztratím tisíčku a mám ešte aj mi-túšku na krku zavesenú.

— Nuž viete priateľko, to je vám ťažká hi-storia — rozumuje informátor.

— Šak preto som prišiel k vám, do kra-jinského úradu, keď mi doma obťaželi túto hi-storiu, aby ste mi to vykonali.

— Viete priateľko — pokračuje informá-tor — ja som vám tá rada, choďte vy najkrat-šou cestou do Viedne. Tam na Mariahilferstrasse číslo 9. dostanete pas aký chcete, hoci aj na dvoj-nohého koňa.

— Nále, počúvajte! Nerobte si ze mna blázna a povedzte mi, kde mám ísť pre pas!

— Tu už k nikomu — vraví dobrodej za okienkom — lebo sa už neúraduje, až zajtra rá-no. Ale vy, ma len poslušnite. Poberte sa pekne do Viedne, môžete ísť elektrikou za 22 kačiek. V Kopčanoch poviete rakúskym financom, že ne-siete sebou perkelt zo Zlatej kotvy*) bratislav-skej, hneď vás prepustia ďalej a máte svätý po-koj. Pas tam dostanete jaký chcete, hoc na slona, alebo na žirafu. Keď sa vrátite, možno, že vás pozvú za referenta dobytčej evidencie. U nás by ste naň museli dlho čakať.

Sváko sa začnú rozčulovať a možno, že by boli aj klukaňu uviedli do pohybu, keby im nebol informátor zavčasu spustil okienko na nos.

Vytašmú sa sváko na ulicu. V budove tej už s nikým neprehovorili ani slova. Vonku za-mieria rovno na Miletičovú ulicu, k Janovi Tva-

*) Krčma na Dunajskom nábreží v Bratislave

rôžkovému, ktorý si tam vystavil tot kedysi krčmu, kde sa aj tancovať môže. Vstúpili do sálu a zázruc Jana, odplujú si, skoro nohu zlomiac stoličke a zavolajú.

— Čuješ Jano! Otcí bohuprisám! Je to tu hyd! Ej veru je! Do zoly ich všetkých namočiť, aby sa učlovečeli! Nalej mi tri deci modranského, abych zaból na svet a na jeho márnosti!

Sváko a najmladší Tvarožek.

Aby ste vedeli, o ktorých Tvarôžkoch je reč, nuž prezradím hneď z počiatku svojho líčenia. O brezovských, lebo jedna vetev žije aj vo Veľkom Orvišti a vo Vrbovom!

Nuž, brezovskí Tvarôžkovci, mohutný to vinný kmeň s mnohými ratolesťami! Jedni rodičia a trinásť detí! Z toho 5 dievčat a 8 chlapcov-viselcov a naporad vojakov. Strynká Tvarôžkech, pochodiaca z rodu Poláčkovcov, tešia sa stále dobrému zdraviu, ač neni maličkosť: vyplekať skoro celú četu „detísk.“ Ich otec, Juraj Poláček, zvaný Tolar, len pred nedávnom uznal už za časové — rozlúčiť sa s týmto hrbatým svetom; odišiel od nás vo veku 93 rokov, zanechajúc tu rad vnukov a pravnukov, ktorých už ani nepoznal všetkých. Máme pevnú nádej, že i strynká Tvarôžkech — ich dcéra — ostanú nám tu pri dobrom zdraví ešte dlhý rad rokov. Nu — a sváčko Tvarôžkech taktiež. Však sa tiež dost natralágali svetom, nazlostili s myjavskými slúžnymi a všeliakými lapajmi. Dnes už sú na výmenku i so strynkou. Hostinec odovzdali zatovi, sami sa utiahli inam, aby mladým neprekážali. Nech aj oni zkusia, ako je to trápiť sa a zápasit o kúsok chleba a vychovávať rodinu.

Zvedavý si milý čitateľu, čo porábajú dnes starí Tvarôžkovci — na penzii a či je vôbec

možné, aby domorodý Brezovan vedel zksnúť na penzii?

Nuž takto sa má vec :

Strynká i takto majú práce veľa. Veď ešte majú troch synov slobodných, z ktorých každý najsamprv len k mamenke sa tiahne, zakiaľ neni ženatý. Sedieť nevydržia na jednom mieste, lež si zabehnú vše k jednej-druhej alebo k tretej dcére, k tej, alebo onej neveste, pobesedujú, pobavia sa s vnúčatmi a tejto rodiny je toľko len na Brezovej, že týždeň nestačí, aby ju mohli celú obísť, takže — keď prídu k poslednej, môžu hneď začať u prvej. Len nohy ich už nechcú voľakosi nosiť, ani neni čudo, veď sa dost nabehaly za celý život. Keď je trocha lepšie počasie, zídu si aj so sváčkom do Bratislavy, k synom: Tomášovi, alebo k Janovi a tam prikvitnú za nimi aj ostatní — Juro, Palo a ten, čo sa dal — Bože hriechy odpust — na fiškálčinu Vlastík. No — a keď sú v Bratislave, už je to iba ako k súsedom ísť, poďívať sa k synovi, Edovi do Hronského Loku, ktorý tam gazduje, alebo k dcére Betke až hen do Brna a tak sa im čas míňa.

Sváčko, hm, ten si zapália na fajku, alebo na cigárku a obzrú sa zas ako gazdujú synovia alebo zaťovia. Ako predseda brezovskej Rolníckej vzájomnej pokladnice niekoľko hodín denne a — veru zadarmo, v tejto úradujú. Indy zas, aj si trocha zapolitizujú. Však čo majú robiť? Nič neztratia, nič im neutečie a do politiky ich netreba zaškolúvať, lebo veru sú v nej zaocelovaný ešte z predvojnových čias, keď sme vo Vrbovom volili nebohého, slávnej pamäti dr. Jula Markoviča za krajinského poslanca.

Rozumie sa, že sváčka Tvarôžkach každý rád počúvne jak z rodiny, tak aj mimo nej, lebo majú bohaté životné zkúsenosti a zdravú logiku.

Len — oné, s Tomášovým podnikom sváčko nesúhlasili nejak. Vystavil si tento v Bratislave na rohu Špitálskej ulice obrovský obchodný palác, s kaviarňou, biografom, kanceláriami a tak ďalej. Ani nemožno na ňom na prvý pohľad odhadnúť, že koľko má „štokvov“ — tento palác. Sváčko Tvarožek veru krútili hlavou, keď ho prvý raz videli:

— Tomáš, Tomáš nezdá sa mi to! Môhél si si to aj menšie postaviť, bolo by postačelo. Nevie, neviem — šetko sa mi vidí, že je to priveľiké na Brezovana.

— Tatenko, musíme kráčať s dobou, však on to konštruoval náš Juro, teda je to robené po brezovsky, musí to byť dobré — vraví Tomáš. Len sa uspokojte!

— No, neviem, syn môj, neviem, či si nemal pridlhý plajvás, keď si to kalkuloval . . . ! Podme sa na Janov poďívať, vidíš ten lepšie ráta, išli.

V tom čase v bratislavskej kaviarni „Astoria“ sedia si traja mladí „Tatari,“ zlatá mládež brezovská, Paľo Tvarožek, Martin Tatara a Paľo Halabrin. Sedia si, srkajú čiernu na nič kávu a fajčia egyptky. Paľo je najmladším — z prvej línie ovšem — Tvarožkom. Skončil práve štúdium v štátnej reálke. Je najmladším, ale v ničom nezahanbí starších svojich súrodencov; nezaostal za nimi ani v najmenšom. Je teda aj z neho „fajín futierko.“

— Pamatáš sa Martin, keď sme išli k tej asentýrke na Myjavu? — pýta sa Paľko Martina

Tataru, ktorý nejak moc dôverne diškuroval s tretím ich druhom, Palom Halabrinom.

— Ná, jako bych sa nepamätal? Šak veru už som mal dost strachu, že tam neprídem zavčasu — chlapí sa Martin. Šak nám pán rychtár povedal, že tam musíme byť najneskôr o osmej hodine a my sme o tri štvrté na osmú boli ešte doma, na Brezovej. Nech som huncút; keby nebolo toho pána Papánka, kerý nás previezol na jeho automobile, boli by sme bývali prv v „base“ jako na vojne. Náš kurenčiar sky tátoš by nám nebol pomohél.

— Máš pravdu, Martin — dodáva Palo Halabrin — veru je ten Papánek poriadny človek, každého odveze a zadarmo! Ale druhý raz našinec by už s ním len tak ľahko nešiel. Ej veru nie! Ani keby mu zaplatél, lebo uhána s tým antikristom, jak keby ho sto čertvov hnalo. Môže sa snadno stat, keď to tak žene, že miesto na Prašník, zaveze až hen do Piešťan a potom abys' chudák čáral peši z Piešťan na Prašník. Alebo ti na zvodkoch jazyk zuby usekne, alebo lebku roztlče.

— No, ale hlavná vec — pokračuje Palo Tvarožek — že sme zavčasu ešte prišli na Myjavu a pán rychtár boli s nami spokojný. Šak tí druhí páni, ani sa len na nás pekne nepodívali. A vieš keď sme pred nimi stáli, jako nás pán Bôh stvorél a pred nami bol ten kopaničiar, kerého tam tak moc sem-tam tí páni obracali?

— Vidí sa mi, že to bol jakýsi viselec ze Štverníka — odpovedá Martin.

— Bol z toho chudák, celý pojašený. Nevedel ani či má stát, alebo sedet. Tu mu hovorí ten jeden vojenský pán:

— Obráťte sa čelom vzad! Dobre! Tak, a teraz zdvihnite nohu!

— Ná a kerú chcete, abych zdvihél? — pýta sa kopaničiar, otočiac hlavu k pánom pri stole sediacim.

— Nuž, zdvihnite krajnú nohu — vraví vojenský lekár.

Kopaničiar poslúchol a zdvihol pravú nohu a lekár vraví: a teraz ľavú.

Kopaničiar sa zamyslí a zahundre si:

— A na čom budem stát? na r . . . ?

Lekár sa zamračí a silne zvolá:

— Schopný bez vady!

Regrút-kopaničiar sa teraz už bez povelu otočí k pánom a zavolá z plného hrdla:

— Nech som huncút, to teda ste mi mohli povedať aj do predku a nie do zadku! —

Tak hľa sa stal kopanický šuhaj regrútom. S nami veru, Martin, tiež nerobeli orácií.

— Veru je tak, Palko, prisviedča Martin.

— A vieš, Palo, potom sme to išli osláviť. Ná veru kde inde, jako k Vránovi — tam pri moste. Boli sme tam všetci Brezovania a každý mal plno „sabatčágvov“ navešaných . . .

— Ja som ho mal miesto na kabáte — pod kabátom — prizvukuje Palo Tvarožek a pokračuje v líčení miesto Tataru.

— Tu príde ke mne starý Vrána a pýta sa ma:

— No a čo, ty si neni regrút?

— Nepovedal som mu ništ, ale len kabát vyvrátél. Vrána sa začal uškŕnať pod fúzom a hovorí:

— No, šak-tak! Tak sa patrí, lebo som si už myslel, že si zahanbél ostatných svojich bratôv a ostudu spravel rodine Tvarôžkovskej. Bádaninám, jach veru myslel, žes sa zondiel, zpo-

tvorel reku! No šak-tak teda; šak tvoji bratia boli všetci vojaci, celý regiment, aj legionári z nich zedva. A ty si už ten posledný, šak je pravda? No — aspon bude mat z teba otec radost!

— Ná, neviem, neviem — odpovedám; už to neni tak jak bývalo, bár je dnes fešáckejšia vojančina jako bola kedysi. A šak mi aj hovorili tatenko, ked som išiel sem:

— No, neviem, Palo, bolo by snád aj dobre, ked by ta reku nevzali! Nuž ale, ked ta veznú, aspon ti nebude lúto, že ostatní boli vojaci a ty nie. Aspon zkusíš! A snad nemusím íst s tebu tam, k asentýrke; myslím že už aj sám tra-fíš a dnes už to neni tak, jako bývalo za našich časôv, ked išiel syn k asentýrke, prišla celá rodina, odebrat sa od neho a oplakávala ho, ani čo by umieral. A rodičia išli sním až tam k tým pánom vojanským. Dneskaj je už svet moderný a vajco múdrejšie jako sliepka. — Takto hla ma muštrovali náš tatenko, ked som mal íst k asentírke . . .

— Ná a to bys mal spomenút, ten „luft“, jaký sme tam spraveli — chlapí sa Martin. Šak vieš, že sa k Vránovi pritiahél Sanko Dudík aj z jeho bandú, lebo zacítél tam nás, Brezovanôv. Dali sme si solo my, regrúti, kerí sme nali biele cedule za širiakmi a tí, kerí mali červené, — mohli sa len dívat na nás. Šak aj chceli niekerí, aby Sanko aj im zahrál, ked si zaplatia, ale my sme nedovoleli. Kerý sa trochu hlasnejšie ozval, ukázali sme, mu kde zaból tesár dieru ve stene a vyhodeli ven, na ulicu. My vojaci sme mali sólo furt, jako zákon káže.

— Ešče dobre, že som ja nebol pri asentýrke na Myjave, lež tu v Bratislave. Nebodaj bych sa bol s vami chytél. Mna by ste veru ne-

boli vyhodeli! — zamieša sa do hovoru Palo Halabrin, ktorý nebol odvedený k vojsku. — Sám pán Bôh vie, jakým spôsobom sa tento „vyšmekél“ tým vojenským pánom. Šak takto nevyzeral najhoršie z pomedzi ostatných.

— Veru, keď bys' si bol nechal rozum doma, aj tebe Palko, bolo by sa ušlo zniekolko nečítaných medzi plecá — odpovie mu Martin.

Takto sa bavili naši brezovskí mládenci pred narukovaním k príslušným plukom v ka-
viarni. Čo-to ešte odkázali po druhovi, Halabrinovi na Brezovú, iba že nesverili na neho pozdravy dievčencom. Palo Halabrin nezdal sa im dosť spoľahlivým pre takúto dôležitú úlohu, keď bol tancmajstrom. — Rozhovor prerušil náhly príchod staršieho brata Pala Tvarožku, toho, ktorý — nech sa vo snách nepletie — študuje na fiškála. Tento vkročí ku stolu, pozdraví priateľov a zavolá na svojho brata:

— Palo! Ná — tu sú tatenko aj maminka!

V Palovi hrklo. Zpráva táto prišla sťa na zavolanie a preto pýta sa brata za čerstva:

— A kde sú?

— Ná — u Jana, na Miletičovej ulici.

— To bude zaujímavé! Ani nevedia, že zajtra už rukujem na vojnu — poznamenáva Palko. A šak jako rodičia, myslím, že by aj mali vedieť, kedy im odchodí syn na vojnu!?

— Viete čo, mládenci? Podte, ideme k Janovi — šak sa mosím aspon odebrat. Podme, možná, že o suchu neodejdeme, trafél by nám dat nejaký ten „lampáš“ na cestu. Šak von, Jano ešte zbaví a domyslí si, čo sa patrí.

Mládenci sa nedali dva razy núkať. Pobra-
li sa všetci štyria k Janovi Tvarožkovi — takto

tiež hostínskemu na Miletičovej ulici. Tento, jako statočný Brezovan, keď prišli rodičia, pozval aj chlapcov na večeru. Celá rodina Tvarôžkovská sedela za stolom spolu s prikváčivšími mládencami. Počas večere ozve sa najmladší Tvarožek:

— Ná — veru nech som huncút, neviem, kde budem zajtra večerať!

— Nuž, kde budeš! Tam, kde si posál večerával, jak máš ešte nejaký ten grajcar — poznamenajú sváčko Tvarožek.

— Nuž dobre, ale asnaj už viete tatenko, že zajtra idem . . . !

— Ná, kdeže ideš?

— Ná, na tú vojnu — odpovedá Palo. — Rozmyslel som si to a keď aj tod Martin, nuž tak si myslím, keď sme spolu rôstli, aj do školy chodeli, že aj vojnu spolu odbavíme a budeme ju mať aspon s krku.

— No dobre, ale šak si hovorél, že máš jakýsi ten odklad a že nemosíš narukovať — poznamenajú sváčko.

Nuž, ved moset-nemosím, ale môžem. Či už ščil, alebo neskoršie; peši alebo za vozom — jeden čert! A preto už zajtrá pôjdem do Nitry, čo sa mám ešte kdesi tárat . . . !

— Nále, Palko nále; šak keby sme to len boli vedeli! — ozvú sa mamenka, strynká Tvarožkech. Šak by som ti bola spravela niečo na cestu a takto pôjdeš s prázdnyimi rukami! Aspon niekery ten pagáček, alebo klobásku, šak by sa bola ešte našla v komíne. Ej nu, ej nu — žes' nám to len nedal znat . . . !

— To ništ nerobí, mamenka! — ospravedlňuje sa najmladší Tvarožek. V meste sa dá kú-

pit mnoho všeličoho, ovšem — jak nebudú proti tomu tatenko.

— No, a ke kerým pôjdeš? — pýtajú sa sváčko.

— Ná, k letcom, do Nitry!

Toto sa už starým nepozdávalo ani trochu, menovite strynkej nie, lebo vídávaly dosť často aj nad Brezovou lietať tie „europlány“, jako vystrájaly všeliaké kotrmelce. „A von chudák aj nebohý Milanko Ščefánikéch tiež v takém našiel smrt.“ A teraz ten ich najmladší má si ist tam „kdesi krky vykrútit.“ Nepáčilo sa to strynkej.

— Nuž a mosíš teda ist tam, k tým letcom?

— pýtajú sa lútostive mamenka. — Asnaj bys' nemosél?!

— No, keď ma tam zavolali?!

— Ale to máš tak — zamiešajú sa do hovoru tatenko — ten, kerý je na mori, utopí sa, kdo chodí po zemi, umre na zemi. A ten, kerý lie-ta . . .

— Je bližšie k pánu Bohu — vpadol do reči Palo, lebo videl, že mamenka si príliš pripustily k srdcu nezvyklú rukovačku ich najmladšieho syna. — Mamenko, ved ešte som v tom ani nesesedél — vraví Palko. — Ale zajtrá skoro ráno už mosím ist, lebo ešte pred obedom tam mosím byt . . .

— Vieš čo, Juro? — obrátia sa strynká k sváčkovi — pôjdeme aj my s ním, aspon do Trnavy, aby mu chudákovi nebolo smutno, aj som chcela ešte do Loku k Edovi, ale necháme si to na druhý raz . . .

— Nedbám — odpovedajú sváčko. — Ked sme mu ništ neprichystali na cestu, aspon ho odprovaďíme.

A tak náš milý Palko druhého dňa ráno, v sprievode mamenky a tatenka uháňal rýchlikom k Trnave. Cestou Tvarožkovci veru nediškurovali. Strynkej nebolo do hovoru a sváčkovi — ač sú tvrdšej náturey — tiež nie, lebo kde nič — tu nič, včera ešte do školy chodil a dnes naraz už rukuje za vojaka a to k tým . . . „och, Bože hriechy odpust, ani len pomyslet na to, aby si náš človek môhél do toho sadnúť.“

Vlak sa blížil k Trnave a mamenka so slzami v očiach počaly napomínať syna, aby sa poriadne držal, odpísal im karetku, ako sa dostal do Nitry a aby si teda dbal na svoje zdravie.

Tatenko nič nevraveli, fajčili celou cestou, kedy-tedy sa poďívali na svojho syna — regrúta, ale právo slova a rodičovskej výstrahy, rady i pokynov — ponechali mamenke.

Keď už vlak vchodil do trnavskej stanice, jako pravý Brezovan „chyteli sa za vaček“ a vytiahnúť z neho stovku na prilepšenie odovzdávali bankovku synovi týmito slovami:

— Tu máš nejaký ten grajcar; snad sa ti zéjde! Šak jak nebudeš na vojne potrebovat a vystávalo by ti, — pošli domu!

— Pošlem, pošlem — hovorí Palo — a šak dakujem teda, tatenko.

Rozlúčili sa a za tri hodiny bol náš Palík obyvateľom nitrianskej leteckej kasárne.

Aj poslal otcovi, ale iba lístok, v ktorom ho žiadal o novšiu a novšiu dotáciu svojej pokladničnej hotovosti a mamenku o nejakú husinu, pagáček „a což jeho jest.“ Z počiatku mu bolo dosť ťažko privykať na vojenskú stravu, tvrdý komisárek s čiernou kávou, fazulu, boby Čo je to proti domácej husine s vareným!

Navykol si aj náš Palko na vojne a o krátky čas chutnala mu vojenská strava veru lepšie, ako v prvotriednom hostinci. Časom sa táto ešte zlepšila, lebo Pala komandovali do školy záložných „officiervóv“, lenže tam bola zas prísnejšia regula. Nu — a na slaninu ani tam vojakov nechovali.

Palko sa dostal do školy až hen kdesi za chrbát „Pánubohu,“ do Chebu kdesi. Tam teprve „pocítel,“ jako je tam hore, blíž k nebesiam. Zprvu mu bolo všeliako, len nie ružove, ale na koniec si navykol, ani čo by mu bol vzdušný prostor domovom. Dôstojnícku školu absolvoval s prospechom a potom ho zadelili k letke do Košíc.

Na Vianoce prišiel Palo domov, na Brezovú — na dovolenú. Bol z neho fešák vojak, ako regula káže. Zjavil sa na Brezovej v leteckom koženom zimníku, v ktorom ešte nik z Brezovanov na vojne nechodil ani nelietal, krom slávnej pamäti nebohého generála dr. Milana Rašislava Štefánika. Z brezovského vojenského dorostu v Republike je náš Palko prvým letcom — pozorovateľom. Ak by sa bolo prihodilo, že by daktorý Brezovan bol narukoval k letcom, slúžil tam iba ako „muž,“ na vybavovanie podriadnejších prác. Palko Tvarožek po generálovi Štefánikovi — bude prvým leteckým dôstojníkom z Brezovej. To už niečo znamená!

Obzerali nášho Pala Brezovania i Brezovanky, hlavne ale dievčence. Musel sa páčiť každému, lebo bol pašák, akých veru nejde dvanásť do tuctu, ale iba jedon-dvaja. Mali z neho radosť tatenko aj mamenka, ale táto by ho ešte vždy najradšej boly videly pri tých oných, — infan-

teristoch. Palko celé dva dni musel rozprávať, najprv rodičom, potom ostatnej rodine, ktorá sa chodila na neho dívať. Vypytovaníu nebolo konca — kraja. Každý bol zvedavý na dojmy „z ľuftu a z eurolánu.“ Deckám už nestačil rozprávať, tie odkazoval na rodičov, ktorí už počuli jeho líčenie.

Keď zasýtil zvedavosť príbuzných a súsedov, vybral sa Palko do šenku, do rodinnej „kúrie“ Tvarožkovcov, kde aj on kedysi — ani nie tak dávno, uzrel svetlo sveta. Ako vieme, v tejto otcovízni gazduje nateraz švagor Paľkov, ktorý má za manželku jeho sestru Judku.

V hostinci sedelo plno národa a nechýbali ani náš sváčko Ragan. Nálada bola ružová, akiste od vareného vína, ktorým sa susedia potužovali v tuhej zime, takže im vše hlavy lietaly na tú — onú stranu, ani čo by ich nositelia ozaj sedeli v aeropláne. Sváko Ragan mali sólo ako obyčajne. Palo vstúpi do lokálu a pozdraví. Pomyslí v sebe, keď sú tu sváčko, poviem im niečo z „ľuftu,“ pre nich prítomných súce.

— Dobrý večer, dobrý večer, sváčko!

— Pán Bôh daj, pán Bôh uslyš — spoločne! — odpovedia sváčko Ragan a pokračujú:

— Nále, nále — prišiel si syn môj? Pekne od teba, že na nás nezabývaš! Nále, vidíte ho, susedia, jaký je vón voják! Ej, má ten Juro — tvoj otec radosť z teba; no, šak aj tak sa patrí podľa práva a spravedlnosti. Ná — a u kerých slúžiš, syn môj . . . ?

— Ná — ani neviete, sváčko? — vysvetľuje Palo. Modré výložky jako obloha — kdeže by inde jako u letcovů!

— Ba kjeho čerta! Kde ta tam parom niesel? A už si asnaj aj letél?

— Veru jakožináč, sváčko, letél a mnoho razy, vraví Palo. Je vám to krásná vec, nádherný pôžitek brázditi sa hen v čistém lufte a dívať sa na zem, jako po nej chodia malí ľudia — bačkoráci, kerí sa boja sadnúť si do aeroplánu...!

— Óh, dakujem, dakujem za tvoj nádherný pôžitek, syn moj! Dakujem, je to za pôžitek, keď príde odtamtél človek pogŕcaný a možná že ešte aj niečo vac sa mu stalo. Ná — a nekrútela sa ti hlava, Palko?

— Veru sváčko, ani neviem, či sa mi hlava krútela, alebo sa zem tak friško otáčala. Veru to neni špác, keď sa tam hore začne s vami svet točiť! Hned vidíte zem pod nohami, hned zas nad hlavú, po stranách a tak človeku tá zem šikmo stojí nejak, jak keď by chcela spadnúť chuderka . . .

— Ná . . . sto vozových centvov striel žeravých, okovaných ti do duše pálelo; — teda čos tam liezél? — rozhorčujú sa sváko. Čos' tam hladal?

— Šak ani neviem čo, na pochytre vraví Palo.

— A jako ti bolo od žalúdka, keds' prvý raz vliezél do toho eurolánu...? — pýtajú sa sváčko.

— Veru, žalúdek je jedna z najcitlivejších súčiastek letcovej výstroje. Tú, keby môhél každý letec doma nechat, bol by na tom dobre. Počas letu stroj často príde do prostorov, kde je redší vzduch a tu vám, sváčko, tá mašina . . .

— Mne žiadna mašina, syn moj — ohradzujú sa sváko — ja jej nechcem, teda ništ, cel-

kom nišť mi neprivlastnuj! Nechcel bych jej ani za darmo. Ja sa najistejšie cítim v košine vozovej.

— No šak ja nehovorím, že vaša mašina, sváčko — bráni sa Palo. — Ja len vysvetlujem, aby ste reku dobre rozumeli mojemu výkladu. Nuž tak . . . a vtedy v redšiem vzduchu, stroj odrazu spadne o 50, ba i 100 metrov. Tu cítite, jako keby sa vám pchal žalúdek do gágora. Ba aj horšie býva, niekerí si potrebujú vymeniť aj čisté prádlo, niežeby kde-tu „Dávida pochváliť.“

Národ počúva zbožne, ani čo by prorok kázal. Dišputu vedú s Palkom hlavne sváko Ragan. — Ej, nech som huncút! Veru, to bych ešte potreboval na staré kolená. Vieš syn môj, ja bych si do tej potvory nesadél ani neviem začo; nie otcibouprisám, ja toho mám dost aj keď to len vidím — čeperia sa sváčko.

— A keby to tak, pán Bôh uchovaj, nedaj Bože, družglo na zem? Vieš — kolieska by sa polámaly — kolienka by sa dolámaly! a potom už hen, hybáj morky pást za horný kostel! Veru, ani bys sa nemošol ukazovať otcovi na oči.

— Ale, ale sváčko, — dôvodí Pavel — ved to ani neni tak strašné, keby ste to raz zkúsili, iste by sa vám vec zalúbela! Viete, vidíte ohromný kus krajiny a všelilenjaké veci vidíte na plné oči. — Ná, a potom by ste môhli predať aj koľku a chodiť aj za kšeftom v europláne!

— Synku — a nemáš ma ty tak trochu na posmech — pýtajú sa sváčko Ragan.

— Ani najmenej nie, sváčko! Len som chcel naznačiť, že čoskoro všetci sa budeme vo-

zit v europlánoch. Bude to najlacnejší dopravný prostriedek; bez kolajníc a zariadenia jaké majú železnice a krk vykrútit? Sváčko, keď dobre sledujete noviny, nuž mohli by ste sa dočítať, že veru vac nešťastí je na železnicách jako pri europlánoch.

— Veru, veru, — hovorí Jano Poláček — nebude dlho trvať a náš sváčko budú v europláne chodiť aj na jarmeky a možná, že aj hnoj vozit na Kršiačky a svážať. Ale len čo povedia na to strynká . . . ?

— Nuž veru, chlapci — ja už v tej potvore iste chodiť nebudem, ani lietať, zostanem si už ja len pri tej mojej kobulke. Ale ešte sa tá niečo opýtam, Palko:

— Nech sa líbi, sváčko, opýtajte, rád Vám dám odpoveď!

— Ná — a videl si aj našu Brezovú z Nitry, keď si v tej potvore letel?

— Jakožináč, sváčko, jakoby nije!? Mohyľu na Bradle videt hneď, ani neni treba vysoko vyľetet a Brezovú človek tiež hneď pozná. Aj vzduch je nad nú inakší jako inde. Toho som si zvlášť všimel, lebo som práve videl, jako Poláčkéch fabrika vypúšťala „švajse.“ Hneď bol vzduch plný smradu a špiny a tam kdesi, v dolnom konci mesta, kerýsi ten garbár obskuloval tam na riekach s poriadným družkom okolo vŕby a nebolo počut iné len . . . „huncúta ti nahánám hneď tedáž!“

— Ej nú, ej nú, si mi ty len viselec, syn môj — vravia sváko. Ale zem je len zem a človek sa len vtedy cíti najbezpečnejšie, keď má pevnú pôdu pod nohami. Mne sa hlava točí,

keď sa len pozrem hen z našej veže a nie žeby ešte . . . no, nedaj Bože, ani pomyslet!“

— Ja veru sváčko, to už není pre vás! Vy máte už aj svoje roky a potom snád aj trochu už slabšiu hlavu. A to sa vie, tam mosí byť človek zdravý; oči, uši, nos; mosí mať dobrý hlas a sluch, a nebyť hluchým jako pecen!

— Nále Palo, ná šak darmo máš dobrý hlas, aj sluch, kdo to čuje, koho prekričíš, keď sedíš v letiacej mašine? a tá šrauba stále hrčí — zamieša sa do debaty Jano Poláček.

— Mýliš sa Jano; dobrého sluchu tam tiež potrebuješ jako ryba vody! Viete ľudia, čo sa stalo v Prahe jednému známemu len preto, že dobre nedočúl?

— Keď nám povieš, — budeme vedet — zavolajú sváko.

— Nuž boli dvaja známi. Jeden z nich vraví druhému známemu: Ty, vieš čo? Já mám na letišti „v Gbelíku (Gbely) známého a von jak chceš, sveze ta v europláne. Keď chceš, tak id „šestkú!“

— Známy poslúchéł. Išiel na Václavské námestie a hľadal tam šestku a poneváč takej nevidel nikde — nuž namaloval si na zem 6 a sadel si na toto číslo.

— Ná, naozaj by bol tak mohel, Palko? — pretrhnú ho v reči sváko Ragan. Šecko sa mi vidí, že sa ti práši za ušiami, ty lapaj . . .

— Nuž, keď nechcete verit, sváčko, já vám nepomôžem. Bez vetra sa ani lístek na strome nepohne. Iste sa prípad stal, jak vám to o nom vyprávam.

— Čujme, čujme — teda dale — kričia prítomní susedia.

— Ná, náš známy sedél a sedél si furt na namalovanej šestce, až mu policajt vysvetlil, že jak chce ist do Gbel, mosí si sadnúť na električku tramvay číslo 6. Dobre, známy príde k električke a jako sa patrí na spôsobného človeka — zaklope na dvere:

— Volno! zavolá sprievodčí a električka uteká dále, takže náš známy zostal aj dalej trčať na zemi.

— Konečne sa dostal nejako do Gbel, kde ho ten tretí známy strčél do mašiny a už letél pánu Bohu do okien.

— Pri lete zbadá pilót, že niečo prasklo v stroji a začne kričať: V olej, v olej! Náš známy počujúc príkaz k volaniu, začne volat, čomu hrtán stačí a div mu gágor nepraskél. Volá, kričí o pomoc, ale tej odnikál neprichádzalo.

— Pilót za chvílu znovu kričí: V olej, v olej! a ukazuje pritom na krýdla mašiny. Známy začne kričať ešte lepšie, ale všetko bolo márné. Pilót medzi tým spoznal, na čom je, že mu praskla nádržka na olej; začne znovu kričať na známeho: Nádržku, nádržku! — chcejúc patrne, aby známy vojak zapchal dieru v nádrže. Hej, ze zlú sa poradél! Známy sa pritiahne k nemu praj — čo? Na držku? Tu máš, keď chceš na držku!

— Pilot volá ešte ráznejšie: Nádržku, nádržku.

— Tu mu známy začne obšívat chlebarňu s prava s lava; nanosél mu ich tolko na držku, že pilot ani nevedél jako, riadi mašinu, až doleteli do mliečnej cesty medzi hviezdami. Tu vr-tula otáčaním tak roztrepotala mliečnu dráhu až

bolo z nej maslo. Známy vytiahél kus chleba, namazal si masla a dal aj pilótovi kúsek, aby nepovedal, že je von — jako ten známy — škohloš a grobian nejaký. Pilót sa prebral a celkom dobre pristal o chvílu na zemi.

— Nuž hla, vidíte sváčko, tak to máte. Človek aj tam hore mosí mat všetkých pet doma.

— Nále Palko, a to sa aj stalo, čos nám ščil vyprával, alebo sa má ešte len stat? — pýtajú sa sváko Okruhlica.

— Už sa stalo sváčko, celkom na vlas sa stalo — vraví najmladší Tvarožek.

— Veru, veru — ale to už neni pre nás — pokračujú sváčko Ragan. Je to predsa len veliké huncútstvo!

— Velké, drahé a jaké len chcete sváčko. A tiež my letci si na tom veľmi zakladáme oproti všeliakým bačkorákam, ataleristom, mojžišhusárom, alebo, chcankárom.*) To viete, všetky zbrane sú dôležité, ale letectvo nadovšetko!

— Ná, Palko a čos' fasovál v proprietoch? — pýta sa Jano Poláček, vyslúžilý vojak, legionár.

— Veru Janko, fasovál som delenjaké inštrumenty; kefy, ihly, cverny, zrkadlo a „flintu na vši,“ alebožto hrebienek — ani neviem načo, lebo nás najprv ošváreli, takže som vyzieral jak trestanec.

— Ná Palko, a jakobys ty urobél dnes narukujúcim regrútom, nechál bys im fúzy a hri-vy, jako si ich z domú doniesli?

— Nie ja, ani jednému, nech sa češe uterákom!

*) Vozotajci.

— Nuž teda, nemáš čo žialit ani ty za svojimi kundrlinkami!

— Šak ja nežialím, to len tak som spomenúl — pokračuje Palko. — Či sa ním češeš, alebo nie, musíš ho mať v kufre a pri prehliadke čistý.

— Potom som vyfasoval kartáček na zuby, kerým som si rok natieral bagance a . . .

— A šparátka na zuby si nefasoval? — skočí mu do reči Jano Poláček. My sme v Rusku aj to fasovali.

— Veru ano, aj my tu, ale miesto zubov vyšparujeme si nimi blato z pod majskepél, lebo nožom sa nesmie a massa nám nezostáva moc v zuboch.

— Ná, Palko, a jaký máte signál a regimentsmarš u tých eurolánvov? — pýtajú sa svácko Krutý.

— Nuž, aj by sme mali — odpovedá Palko. Máme tam jedného, kerý nám zaspieva miesto večerky: „Ked som išiel od svey milej, velmi pršalo . . .“ a ráno zas, služba kričí: Stávaj, stávaj, ty ucho zelené; stávaj, stávaj už je káva hotová!

— Ej nú, ej nú, Pavle si mi ty len viselec delenjaký, práskaný a všetkými masťami mazaný. Šak som poznal tvojeho otca od malička, ten bol vždy fajn chlap, ale ty si pomaly onakvejší jako my tu všetci, dohromady — pohoršujú sa svácko Ragan, ale len tak — po očku.

— Tatkostarý! — ozve sa z kúta sváčkov vnuk, Jano. — S Palom je to jak podľa Písma svätého; „Učedník má býti lepší mistra svého,“ čili — po brezovsky — má byt z neho vaččí kmín, jak je jeho majster.

— Tak je, na vlas je tak! — ozýva sa z hrdiel súsedov.

— Ná, Palko a kde si ščil, si ešte dycky v Nitre? — pýtajú sa sváčko Ragan.

— Oj nie sváčko. Už som v Košiciach a to pomerne dávno, lebo šak ze školy som vyšiel jako desiatník-aspirant a ščil som už četárom.

— A jako sa tam máte? Už som dávno nebol v Košicách, ale strojím sa ešte na Podkarpatskú Rus, vlnu nakupovat. Máš tam niekoho odtáľto?

— Mám, veru mám sváčko. Vždy sa nájde nejaký vatrál — známy. Ná a to viete, Brezovan zejde aj tam, kde ho nezasejú. Len čo som sa bol práve vrátil z manébrôv a prechádzam sa vám po korze s Chorvátom, tým fiškálským doktorom, kerý tam slúžil u infanterie — ked tu zrazu čujem za sebú hlas, jakoby na púšti volajúciho:

— Cítím futro! Cítím futro!

— Mna to hned drglo. Ba kýho čerta! Jaké futro v Košicách. Kdo tu môže čo cítiť, ked sme všetci na petsto kilometrvôv od Brezovej? Otočím sa aj s Jarom Chorvátom — a tu vám vídím, nále — len koho nije! Ná šak ho poznáte viselca, toho, čo nás poctivých a statečných Brezovanvôv, teda aj vás sváčko — tak pekne opísal a hodél o nás do sveta veci, keré maly len tu ostat na Brezovej, jako v Skalici šibenica — enem pro nás a pro naše dítky . . .

— Ahá, viem, jak bych nevedél; viem, poznám ho; ten huncút viselec delenjaký! Ná kde ho tam čert niesél? šak bol v Bratislave! — dôvodía sváko Ragan.

— Nále, nále, tristo hrmených striel centvov žeravých vám do duše pálelo! — zahromží na nás ten dobrý vták. De sa mi tu berete, chlapci? pýta sa nás vón, jako ten Elo Šándor. Čo nese-díš každý doma u mamenky, alebo u frajerky?

— Ná, čo ani nevieš, že som tu u regimen-tu? — hovorím mu po známosti jakoby. Nepo-cítel si to už dávnejšie?

— Šak veru v poslednú dobu mi všade ščeglél nos zápach futra brezovského, či som sedel v banke za písacím stolom, v kaviarni, ale-bo sa prechádzal v božiej prírode. Čím peknejšie bolo počasie, tým viacej som cítel brezov-ské futro . . .

— Ná, lebo vtedy som akurát najviac lie-tal nad Košicami — povedám mu.

— Ani mi nenapadlo, že bys to bol ty, Palko medzi nami, poriadnými ludmi. Šak ja bych ta bol už našiel, bol bych išiel rovno za smra-dom, jak tot sváko Ragan kedysi dávno išli na jarmek do Senice a vyhorela im sviečka v lam-páši ida cestú — až bych bol natrafél na teba hen v barcianských barákoch, či kde si to v pekle.

— A ty Jarko, ty kde si? — pokračuje Elo vo vyšetrovaní nás — vojakov. Miesto Jara Chorváta, dám mu tu odpoved já:

— Vieš, vón je u tých bačkorákvón, čo im nohy smrdia! Šak vieš. — červené výložky = infanterista, modré =

— To viem, to sú tí luftáci — tvrdí Elo.

— Práve som prišiel z manébrvón — ho-vorím zas ja, aby sme reku chudáka-regrúta, Jarka Chorváta moc nehamarkovali.

— Ná — a kde si manébroval a jako? — pýta sa Elo.

— Ná — v Tatrách! Vieš, ohromné manébry; také dvojhodinové čundry, jako sa tam nad Tatrami robely, to je predsa zriedkavý pôžitok. Ale aj práce ti je tam vyše prisámbohu! Mosíš sa orientovať, lebo ani nevieš a už si nad Polskom, nad tým Zakopaným kdesi a veru hned spozoruješ, že nie si tam dost vítaným hostom ve vojenskom europláne. To vidíš aj s dvojtisícmetrovej výšky a veru dost často počuješ, jako si tam dole kdosi šomre po nosom: „Pšia krev — cholera!“

— Ná a ozaj si tak čul, Palko? — pýtajú sa sváčko Ragan, zrejme dojatý líčením najmladšieho Tvarôžka.

— Nech som huncút, aj jed môžete vziať na to, čo vám tu vykladám, že je pravda, sváčko — dôvodí Palo. Moc sa u nás hovorí o česko-slovensko-polskej vzájomnosti, ale tá neplatí na vojenské europlány. Tý nie sú vítané ani na jednej strane. Aj u nás sa škamre, keď cudzí europlán „zablúdi“ nad naše územie.

— A potom, keď preletíš nad naše územie pár metrov od hraničných hrebenov velikánaných Tatier, vidíš, že je žatva. Ale jaká žatva, človeče boží?! Sváčko, oni vám tí naši horniaci, tam v Liptove najprv s pola snah shfnajú a potom „žnú.“ Keby som si nedal trochu lepši pozor, už by som aj bol napísal do situačného hlásenia, že tam a tam striela nepriateľská batteria. Keď som sa totiž lepšie pozrel, videl som totiž, že v Liptove švábku kopú — to jest, trhajú hu ze zeme dynamítom. Nuž tak hľa, vyziera žatva v Liptove — „na horniakoch.“ A to je im živôt.

— Nále, nále, čo nám ešte nepovieš! — uškŕňajú sa sváčko Raganov. Si mi ty len fajn futierko, ej veru si! Ja som myslel, že aspon ty najmladší, budeš poriadnejší od tých starších tvojich bratôv a mýlel som sa. Šecko sa mi vidí, že si ešte väčší fijan a viselec jako oni všetci dohromady! Ná a keď sa ti tak zalúbelo to — jakos' hovorél — čundranie, asnaj len nezostaneš u toho remesla a vrátiš sa do cibilu...!?

— Veru sváčko, neviem čo a ako budem. Šak som si podal o licenci u alebožto o živnostenský list ke krajinskému úradu, abych sa reku môhél stat tam hore výhybkárom a prehadzovat glajzne, aby sa tý potvory nevyšinúly z kolajníc, alebo, aby do niečoho nezaprely. Keby niekerý ten europlán náhodú ztratél zaosek, abych mu pomôhél a vôbec, abych tam hore udržoval nejaký poriadek.

— Nále, nále! Ludia boží, nále, vidíte ho? Ale, ale, čo nám tento ošmek ešte facin náára?! — rozhorčujú sa sváčko Ragan. Nále, Juro, Jurko kde si? Sčeván, zavolaj sem tatenka tot Palového, nech mu ukážem, jakého má viselca v hen tom Palovi! A nezdá sa, že by bol taký viselec! A myslel som, že tí mladší budú lepší jako sme my bývali! Ale kde; mýlel som sa. Šak je ten svet už na ruby obrátený! Čo všetko ešte nevystane z Brezovana!? Ach, kdo ta len mal, kdo ta len vychoval?!

— No sváčko, už nebude dlho trvať, za pár dní budem doma — dodáva Palko — a potom ...

— Dobre máš, Palko! Len ty príď skôr domú — vravia sváčko teraz už spokojnejšie, —

lebo ti ten luft celý rozum prevráti, už si aj tak jakýsi onakvý. Potom ti poradím pekné dievča, a šak má aj grunt, aj v „Jurenkovém banku“ na knížce nejaký groš a šak s božú a tatenkovú pomocú sa užívite pri poriadku a bázni božej . . !

— Dobre, dobre, dakujem sváčko. Šak až budem potrebovat, obrátim sa po známosti na Vás — vraví najmladší Tvarožek.

Potom sa odobral od súsedov a išiel domov spať.

OBSAH:

	Strana
1. Úvod	3
2. Sváčko lifrujú mašurká	7
3. Sváko pri slávnostnom zahájení želez- ničnej premávky na Myjave	14
4. Keď sa pán farár sťahuje na Brezovú	31
5. Kuba sváčka Hnilicéch	34
6. Sváčko prisluhujú spravedlnosť	37
7. Mackéch sváčko a ich kobulka	50
8. Tchor v snope	53
9. Sváko dobrotisko	56
10. Sváko na hospodárskej výstave v Prahe	58
11. Sváčko a Gavorovci	89
12. Jako na Brezovej prijímali ševca do garbiarskeho cechu	92
13. Sváko kupujú kozlence	96
14. Priadky u Raganov	99
15. Sváčko samá ochota	104
16. Pomsta je sladká, alebo: voz na streche	116
17. Jako zakladali Brezovania Roľnícku vzájomnú pokladnicu	121
18. Urážka na cti	136

19.	Fotbalisti na Brezovej	145
20.	Brezovskí škopiari	152
21.	Žena poddaná buď mužovi svojmu	164
22.	Štefánikove slávnosti na Bradle dňa 23. septembra 1928.	172
23.	Sváčko v krajinskom úrade v Bra- tislave	193
24.	Sváčko a najmladší Tvarožek	205
14	ničnej premávky na výstave	
31	4. Keď sa pán šatník na Brezovej	
34	5. Kuba sváčka Hniláčok	
37	6. Sváčko prisiluhujú spravodlnosť	
50	7. Mackáč sváčko a ich kopulka	
53	8. Tchor v snoge	
56	9. Sváčko dobrotsko	
58	10. Sváčko na hospodárskej výstave v Prahe	
89	11. Sváčko a Gavrovci	
92	12. Ako na Brezovej prijímali ševca do gardianskeho ciechu	
96	13. Sváčko kupujú kozlece	
99	14. Príadky u Ragánov	
104	15. Sváčko samá ochota	
116	16. Pomsta je sladká, alebo: voz na streche	
121	17. Ako zakladali Brezovania Rolnícku vzájomnú pokladnicu	
136	18. Utráčka na cti	

www.books2ebooks.eu